

TIETO & TRENDIT

Tilastokeskus

Talous- ja hyvinvointikatsaus

3•2016

Miten päästään
kohtuullisiin vuokriin?

Rakentaminen keskittyy
kasvukeskuksiin

Isoja eroja
huoltosuhteissa

20

Pysähtyikö velkaantuminen – mistä vaihtotase kertoo?

17

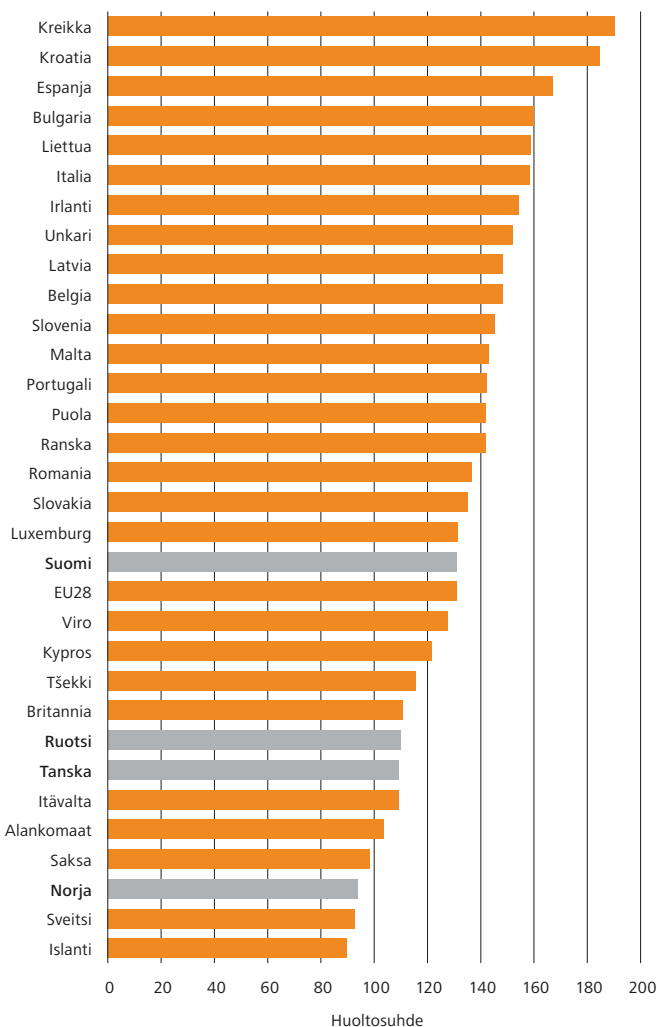
Muissa Pohjoismaissa työntekijöitä riittää suhteessa huollettaviin

PÄÄKIRJOITUS

- 5** Katse vaikutuksiin
Hannele Orjala

TRENDIT

- 6** Yhä useampi tekee osa-aikatyötä
- 8** Tyhjenevien pesien määrä kasvaa
- 8** Enemmän mökkejä kuin asuntoja joka viidennessä kunnassa
- 9** Lännessä omistajia mutta myös ahtaasti asuvia
- 10** Vanheneva väestö ja alhainen työllisyys korkean huoltosuhteen taustalla
Kaija Ruotsalainen
- 17** Harmaantuvassa Euroopassa huoltosuhteen erot suuria
Kaija Ruotsalainen
- 20** Vaihtotase yksin ei kerro kaikkea Suomen velkaantumisesta
Katri Kaaja ja Mira Malhotra

24

Väki pakkautuu viiteen kaupunkiin

Lapsiperheiden on vaikea löytää sopivaa asuntoa.

34

Pienempiin asuntoihin menee enemmän väliseiniä

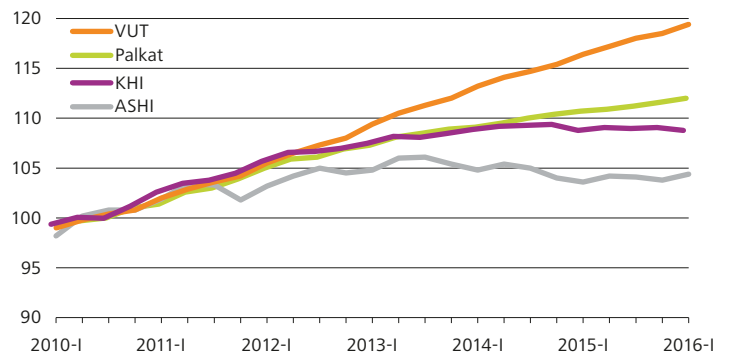

TEEMA: ASUMINEN

- 24 Kaupungistuminen etenee – löytyykö kaikille sopiva asunto?
Arja Tiihonen
- 30 Vuokramarkkinoilla sanoista tekoihin
Ilkka Lehtinen
- 34 Nyt rakennetaan kerrostaloja kasvukeskuksiin
Mira Kuussaari
- 38 Korjausrakentaminen – investointia vai kulutusta?
Eetu Toivanen
- 42 Mökkeilijät harmaantuvat
Juha Nurmela

30

Vuokrat ovat nousseet nopeammin kuin palkat ja hinnat

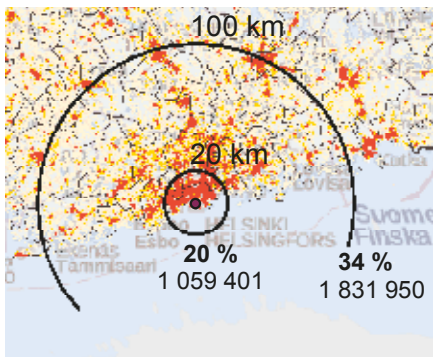
44

Viljelijän tie EU-jäsenyydestä nykyahdinkoon

Kuka on korjannut sadon ja kenen laariin tuotot ovat valuneet?

58

Täällä asuu kolmannes suomalaisista

- 44 Valonpilkahdus viljelijän ahdinkoon
Marianne Rautelin
- 48 Viranomaisyhteistyö avainasemassa maahanmuuton tilastoinnissa
Markus Rapo

KIRJOJA

- 50 Kuinka kattavaa on väestön rekisteröinti?
Miina Keski-Petäjä
- 52 Mikä kiikastaa tiedeviestinnässä?
Jussi Melkas

KOTIMAAN KATSAUS

- 58 Suomen väestö keskittyy kaupunkeihin ja etelään
Teksti: Eevi Lappalainen ja kartat: Miia Huomo

KESKUSTELE BLOGISSA

TIETOTRENDITBLOGI.STAT.FI

Huomioiko bkt jakamistalouden?
Lasikatto on ohuin Pohjoismaissa
Zero-hour contracts – uncertainty or desired flexibility?
Tieto vai hyvä tarina?

Tilastokeskus

JULKAISIJA

Tilastokeskus
www.tilastokeskus.fi/tietotrendit
Työpajankatu 13, 00022
Tilastokeskus
tietotrendit@stat.fi
etu.sukunimi@stat.fi
ISSN 1795–9799 (print)
ISSN 2343–2497 (pdf)

PÄÄTOIMITTAJA Hannele Orjala puh. 029 551 3582 **TOIMITUS:** Kirsti Ahlqvist, Jouni Kotkavuori, Päivi Linna-Koski, Maija Metsä, Informaatikko: Mikko T. Mäkinen **GRAAFINEN ILME JA TAITTO** Riikka Turunen **PAINATUS** Multiprint **TILAUSEHDOT:** Tieto&trendit – talous- ja hyvinvointikatsaus ilmestyy viisi kertaa vuodessa. Kestotilauksen hinta on 98 euroa vuodessa. Tilaus alkaa heti seuraavasta numerosta ja jatkuu kestotilauksena ilman eri ilmoitusta. Irtonumeron hinta on 22 euroa. **TILAUKSET:** Edita Publishing Oy, puh. 020 450 05, asiakaspalvelu.publishing@edita.fi tai tietotrendit@stat.fi **TOIMITUSNEUVOSTO:** Timo Koskimäki, Jaana Huhta, Marjaana Järvensivu, Johanna Laiho-Kauranne (Luke), Aura Pasila, Pekka Räsänen (Turun yliopisto), Olli Savela, Eero Savolainen (Suomen Pankki), Tuukka Tammi (THL). Julkaisun artikkelit eivät ole Tilastokeskuksen kannanottoja vaan niistä vastaavat tekijät. Julkaisun tietoja saa lainata, lähde mainiten.

HANNELE ORJALA
PÄÄTOIMITTAJA

Katse vaikutuksiin

Aika ajoin yksittäiset tilastotiedot herättävät laajaa mielenkiintoa ja nousevat puheenaiheiksi. Esimerkiksi huhtikuun kuluttajabarometrin yhteydessä kartoitettiin kauppojen pidentyneiden audioloaikojen vaikutusta kuluttajien ostokäyttäytymiseen. Mielenkiintoista oli, että luottamus talouteen näkyy ostokäyttäytymisessä ja haluna hyödyntää pidentyneitä audioloaikoja. Erityisesti nuoret, jotka usein omaksuvat uusia asioita muita joustavammin, hyödynsivät uudistusta.

Myös kevään asuntomarkkinauutinen ensiasunnon ostajien määrän laskusta on puhuttanut mediassa. Ensiasunnon ostajien määrä väheni yli 40 prosenttia vuosien 2006 ja 2014 välillä. Ensiasunnon ostajat ovat myös iältään hieman vanhempia kuin aiemmin. Nuorten kotona-asumisen pitkittymisen lisäksi tämä merkitsee lisääntyneitä vuokra-asuntojen kysyntää ja näin ollen vaikutuksia asunto- ja vuokramarkkinoille.

Alkuvuoden uudet väestötilastot nostivat keskusteluun maamme edellisvuosista pienentyneen syntyvyyden. Lapsia syntyi vuositasolla viime vuotta vähemmän edellisen kerran nälkävuonna 1868. Väestötieteilijöiden mukaan syntyvyys on ollut riittämättömällä tasolla jo muutaman vuosikymmenen ajan ja trendi on selvä. Vuodesta 2008 lähtien on ollut todennäköisempää, että vastaantulija on yli 65-vuotias kuin alle 15-vuotias.

Esimerkit ovat mielenkiintoisia. Merkityksellistä on kuitenkin, ovatko tilastojen synnyttämät tilannekuvat ja havaitut muutostrendit toivottuja? Kykenemmekö halutessamme muuttamaan kehityksen suuntaa? Käytämmekö tilastotietoa päätöksenteon tai sen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden seurannan perustana?

Parhaimmillaan päätöksenteko nojautuu tietoon ja tiedon pohjalta tehtyihin arvioihin. Euroopan komission vuonna 2015 toteuttaman Eurobarometer-tutkimuksen mukaan 59 prosenttia EU:n väestöstä arvioi, että tilastot ovat tärkeitä poliittisessa päätöksenteossa. Suomalaisten arvio tilastojen merkityksestä päätöksenteossa oli Euroopan neljänneksi korkein, 69 prosenttia.

Tiedon käyttöä päätöksenteossa edistetään sekä EU:n tasolla että kotimaassa. Euroopan komission yhteinen tutkimuskeskus Joint Research Centre (JRC) on juuri avannut mikrotaloudspolitikkan arviointikeskuksen. ”Competen-

ce Centre on Microeconomic Evaluation” -keskuksen tehtävänä on tuottaa olemassa olevan mikrodatan perusteella jälkiarviointeja EU:n politiikan vaikutuksista yksilö- ja pienaluetasolla. Fokus on siirtymässä tuloksiin ja vaikutuksiin.

Myös kotimaisen päätöksenteon apuna toimivat mikroaineistopohjaisen mallintamisen työvälineet. Näitä mikrosimulaatiomalleja käytetään päätöksenteon tukena muun muassa julkisen sektorin verotulojen arvioimiseen, kansalaisten ja kotitalouksien taloudellisen aseman tarkasteluun sekä tuloerojen ja kannustinvaikutusten tutkimiseen. Koko väestöä edustavan, yksilötasoista otosaineistoa hyödyntävän mikrosimulaatiomallin avulla voidaan laskea lakimuutosten yhteisvaikutuksia esimerkiksi nuorten kotitalouksille.

Tilastokeskus ylläpitää SISU-mikrosimulointimallia, joka on eri valtionlaitosten, etujärjestöjen ja tutkijoiden käytössä. Eduskunnan tietopalvelun kautta myös puolueet ja eduskuntaryhmät ovat voineet hyödyntää mallia, jolla on tällä hetkellä noin 60 käyttäjää 17 eri organisaatiosta. SISU-mallin käyttökohteista tuore ja keskustelua herättänyt esimerkki on hallitusohjelmaankin kirjattu perustulokokeilu, josta on tehty Kelan johdolla esiselvitys ”Ideasta kokeiluun”.

Tässä numerossa Kaija Ruotsalaisen artikkeli tarjoaa tietopohjaa väestön ikääntymisen seurauksista työllisyydelle ja huoltosuhteelle tulevaisuudessa. Alueittaiset erot ovat maassamme suuret eikä tilanne näytä hevin muuttuvan tulevaisuudessakaan. Vaihtoehtolaskelmat antavat viitteitä siitä, miten myönteiseen kehitykseen voitaisiin vaikuttaa.

MIKROSIMULOINTIMALLILLA
VOIDAAN LASKEA LAKIMUUTOSTEN
YHTAISVAIKUTUKSIA ESIMERKIKSI
NUORTEN KOTITALOUKSILLE.

	Bkt:n vuosi- muutos, %	Teollisuus- tuot. vuosi- muutos, %	Yhdenmuk. inflaatio v. muutos %	Työttö- myyss- aste, %
	1. nelj. 2016	1. nelj. 2016	huhtik. 2016	huhtik. 2016
Suomi	1,2	-1,0	0,3	9,1
Alankomaat	1,4e	1,5	-0,2	6,4
Belgia	1,4	2,4	1,5	8,7
Espanja	3,5e	4,8	-1,2	20,1
Irlanti	9,2*	7,0	-0,2	8,4
Italia	0,8	2,1	-0,4	11,7
Itävalta	1,6	1,9	0,6	5,8
Kreikka	-1,3e	1,4	-0,4	24,2*
Kypros	2,6	9,7	-2,1	11,6
Latvia	2,1	2,0	-0,7	9,6
Liettua**	2,3	6,4	0,8	8,2
Luxemburg	2,9*	0,1	-0,6	6,2
Malta	5,2	-6,1	0,8	4,3
Portugali	1,4	0,1	0,5	12,0
Ranska	1,4	0,9	-0,1	9,9
Saksa	1,3	2,0	-0,3	4,2
Slovakia	3,4	2,5	-0,4	10,2
Slovenia	2,5	7,1	-0,7	7,8
Viro	1,7	-1,4	0,0	6,8*
Euroalue	1,6	2,0	-0,2	10,2
Britannia	0,5	-1,4	0,3	4,9*
Bulgaria	3,0e	5,3	-2,5	7,1
Kroatia	2,7	8,1	-0,9	14,6
Puola	2,5	3,4	-0,5	6,3
Romania	4,3e	2,9*	-2,6	6,4
Ruotsi	3,7	5,6	1,0	6,7
Tanska	0,1	4,4	-0,3	6,0
Tšekki	2,6	5,0	0,5	4,1
Unkari	0,9	1,1	0,3	5,6*
EU28	1,5	2,0	-0,2	8,7
Norja	0,7	-6,5	3,5	4,7*
Sveitsi	0,7	1,9*	-0,5	3,5
Venäjä	-1,2e	-2,8*	7,3	5,9
Kiina	6,7	6,9*	2,3	4,0*
Intia	7,9	-3,1*	5,5	4,9*
Japani	0,1	0,2*	-0,3	3,2
Yhdysvallat	2,0	0,4*	0,5	5,0

Lähteet: Eurostat, Tradingeconomics.com
(e) ennakkoluku

* POIKKEUKSET:

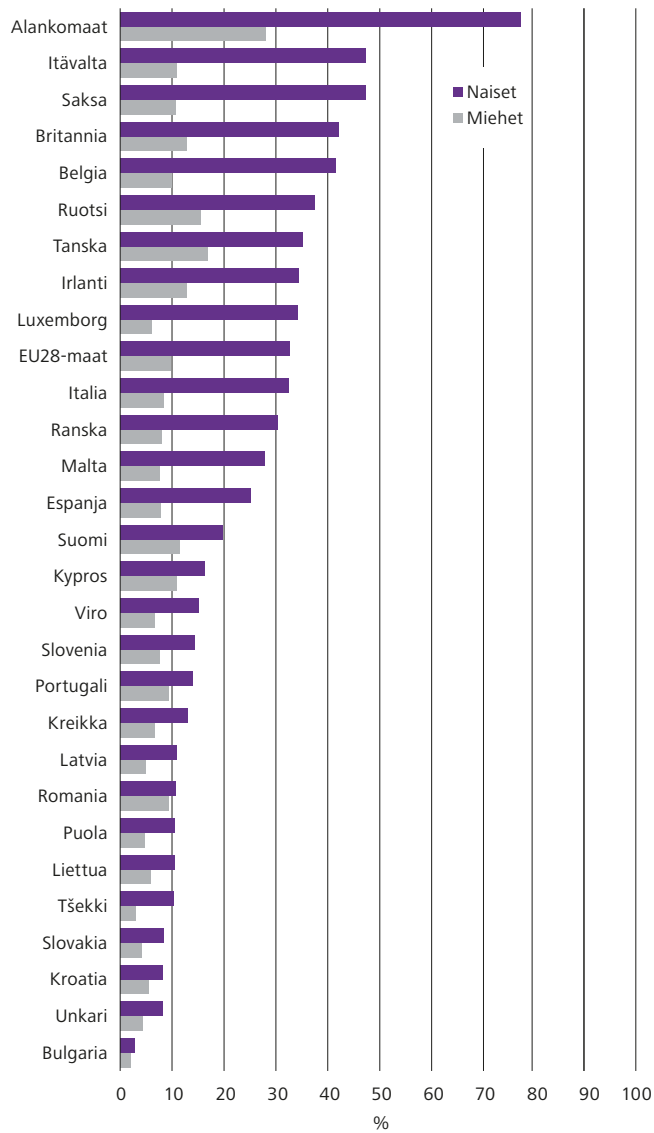
Bkt: Irlanti, Luxemburg 4. nelj. 2015

Teollisuustuotanto, työpäiväkorjattu: Romania 4. nelj. 2015, Sveitsi, Venäjä, Japani maalisk. 2016; Kiina, Intia, Yhdysvallat huhtik. 2016

Työttömyysaste: Kreikka, Britannia helmik. 2016, Viro, Unkari, Norja maalisk. 2016; Kiina 1. nelj. 2016; Intia 2013

** Liettua liittyi euroalueeseen 1.1.2015

Osa-aikatyötä tekevien osuus 15–74-vuotiaista vuonna 2015, %

Lähde: Eurostat, Labour Force Survey 2015

Yhä useampi tekee osa-aikatyötä

Vuonna 2015 reilut 20 prosenttia 15–74-vuotiaista EU-kansalaista työskenteli osa-aikaisesti. Määrällisesti osa-aikaisia oli noin 45 miljoonaa. 10 miljoonaa heistä oli alityöllistettyjä eli he olisivat halunneet tehdä pidempää työpäivää ja heillä itsellä olisi ollut siihen mahdollisuus. Kaksi kolmasosaa alityöllistetyistä osa-aikatyö-

tä tekevästä oli naisia. Tiedot käyvät ilmi Eurostatin työvoimatutkimuksesta vuodelta 2015.

Vuodesta 2007 lähtien osa-aikatyö on määrällisesti lisääntynyt samanaikaisesti kun koko-aikatyö on vähentynyt. Osa-aikatyötä tekevien osuus on kasvanut kaikissa muissa EU-maissa paitsi Kroatiassa ja Puolassa.

Miesten osuus selvässä kasvussa

Poikkeuksellisen kehityksestä tekee se, että osa-aikatyö on lisääntynyt erityisesti miesten keskuudessa. Kreikassa, Kyproksella ja Slovakiassa osa-aikatyötä tekevien miesten osuus on kolminkertaistunut ja Bulgariassa, Tšekissä, Irlannissa, Espanjassa ja Maltalla kaksinkertaistunut vuodesta 2007. Naisilla muutos on ollut maltillisempaa.

Kolmannes osa-aikatyön kasvusta on ollut pakon sanelemaa sekä miehillä että naisilla. Toisin sanoen ihmiset ovat ottaneet vastaan osa-aikatyön tai vähentäneet työtuntejaan, koska kokoaikatyötä ei ole ollut tarjolla.

Vuonna 2007 keskimäärin 23 prosenttia teki osa-aikatyötä syystä, että kokoaikatyötä ei ollut tarjolla. Vuonna 2015 heidän osuutensa oli kasvanut liki 30 prosenttiin. Miehillä vastentahtoisesti osa-aikatyötä tekevien osuus oli 42,4 prosenttia, kun se naisilla oli 26,2 prosenttia vuonna 2015.

Vastentahtoinen osa-aikatyö on lisääntynyt erityisesti eteläisissä talouskriisin runtelemissa maissa: Kreikassa 46 prosentista 72 prosenttiin, Kyproksella 31 prosentista 68 prosenttiin, Italiassa 39 prosentista 65 prosenttiin ja Espanjassa 34 prosentista 64 prosenttiin.

Osa-aikatyö jakaa EU:ta itä–länsi-akselilla

Keski- ja itäisen Euroopan maissa osa-aikatyö on edelleen marginaalista myös naisten keskuudessa. Läntisissä maissa se on naisille yleisempää kuin kokoaikatyö.

Ääriesimerkki on Alankomaat, jossa kolme neljäsosaa naisista ja yksi viidesosa miehistä työskentelee osa-aikaisesti. Alankomaissa kuitenkin vastentahtoisesti osa-aikatyötä tekevien osuus on unionin pienimpiä.

Osa-aikatyön lisääntyminen voi olla seurausta talouskriisistä, erityisesti maissa jotka kriisistä eniten ovat kärsineet, mutta jää nähtäväksi, onko muutos pysyvää ja työelämän tulevaisuutta, kirjoittaa Euroopan komission työllisyysasioiden pääosaston analytiikko Maria Vaalavuo blogissaan.

Pessimistisen skenaarion mukaan vastentahtoinen osa-aikatyö ja määräaikainen osa-aikatyö ovat yhä useammalle ainoa mahdollisuus työllistyä tulevaisuudessa. Optimistisen skenaarion mukaan osa-aikatyön lisääntyminen tarkoittaa parempia mahdollisuuksia työn ja vapaa-ajan tasapainottamiseen, toivottavasti molemmille sukupuolille, Vaalavuo jatkaa.

Perheelliselle naiselle tyypillistä

Naisille osa-aikatyö on yleisempää kuin miehille liki kaikissa EU-maissa, olivat he sitten lapsettomia tai perheellisiä. Mitä useampi lapsi naisella on, sitä suurempi on todennäköisyys, että hän tekee osa-aikatyötä. Lapsiluvun kasvaessa myös ero naisten ja miesten osa-aikatyöhön osallistumisessa kasvaa.

Vuonna 2014 viidennes lapsettomista 25–49-vuotiaista naisista työskenteli osa-aikaisesti, kun vastaava osuus miehistä oli 8,2 prosenttia. Yhden lapsen äideistä jo reilu kolmannes teki osa-aikatyötä. Kolmen lapsen äideistä vajaa puolet (45 prosenttia) on osa-aikaisia. Vastavasti kolmen lapsen isistä vain 7 prosenttia tekee osa-aikatyötä.

Saksassa äitiys merkitsee EU-tasolla suurinta pudotusta kokoaikatyöstä osa-aikaiseen. Lapsettomista saksalaisnaisista osa-aikaista työtä tekee reilu neljännes, mutta yhden lapsen äideistä osa-aikaisia on jo lähes 60 prosenttia. ■

Lähteet: Eurostat, Labour Force Survey 2015; Euroopan komissio, Maria Vaalavuo, Part-time work: A divided Europe

SEURAA MEITÄ
VERKOSSA

TIETO&TRENDIT – TALOUS- JA HYVINVOINTIKATSAUS

TIETOTRENDIT.FI -SIVUSTOLTA LÖYDÄT PAINETUN LEHDEN ARTIKKELEITA, AJANKOHTAIS-
SISÄLTÖJÄ JA JUTTUARKISTON. SEURAA MYÖS ASIAANTUNTIJOIDEMME KIRJOITUKSIA
BLOGISSAMME TIETOTRENDITBLOGI.STAT.FI.

[ASUMINEN]

Tyhjenevien pesien määrä kasvaa

Suomessa oli 1 475 000 perhettä vuoden 2015 lopussa. Perheiden määrä on kasvanut 1 700 perheellä edellisestä vuodesta.

Vaikka kaikkien perheiden määrä onkin hieman kasvanut, on lapsiperheiden määrä pienentynyt. Tämä kertoo lähinnä siitä, että perheiden täysi-ikäistyneiden lasten ikäluokat ovat suurempia kuin uudet syntyvät ikäluokat. Lapsiperheitä oli 571 000. Lapsiperheeseen kuuluu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi.

Perheistä 65 prosenttia oli aviopari-perheitä. Aviopari ja lapsia -perheiden määrä on pienentynyt lähes kuudella tuhannella perheellä. Muiden perheyyppien määrät ovat kuitenkin kasvaneet sen verran, että kaikkien perheiden määrä yhä kasvaa.

Avopari-perheitä oli 23 prosenttia ja yhden vanhemman perheitä 12 prosenttia. Saman sukupuolen rekisteröityjen pari-perheitä oli 2 600. Yksinasuvia oli 1 112 000.

Perheiden keskokoko oli 2,8. Vielä vuonna 1990 perheissä oli keskimäärin kolme henkilöä.

Perheisiin kuului vuoden 2015 lopussa 74 prosenttia väestöstä eli 4 081 000 henkilöä. Perheisiin kuuluvien osuus on pienentynyt tasaisesti. Vielä vuonna 1990 perheisiin kuului 82 prosenttia väestöstä.

Uusperheitä reilut 50 000

Lapsiperheiden määrä, 571 000, pieneni vuonna 2015 edellisvuodesta 2 100 perheellä. Määrä on vähentynyt viimeisten kymmenen vuoden aikana hitaasti.

Lapsiperheisiin kuului 40 prosenttia väestöstä. Lapsiperheiden yleisin perhe muoto oli edelleen aviopari-perhe, 60 prosenttia lapsiperheitä.

Avopari-perheitä oli 19 prosenttia lapsiperheitä. Lähes saman verran oli äiti ja lapsia -perheitä, joita oli 18 prosenttia. Isä ja lapsia -perheitä oli edelleen hyvin vähän, kolme prosenttia.

Samankaltaisen sukupuolen rekisteröity pari oli vanhempina 600 lapsiperheessä. Lapsiperheiden määrään vaikuttavat monet tekijät kuten syntyvien ja täysi-ikäistyneiden ikäluokkien koot sekä kansainvälinen muuttoliike.

Ns. uusperheitä oli vuoden 2015 lopussa 52 000. Uusperheiden määrä kasvoi hieman edelliseen vuoteen verrattuna. Noin puolet uusperheiden vanhemmista oli avoliitossa ja puolet avioliitossa. ■

Lähde: Perheet 2015, Tilastokeskus

Väestönmuutokset

	4. nelj. 2014	1. nelj. 2015*	2. nelj. 2015*	3. nelj. 2015*	4. nelj. 2015*	1. nelj. 2016*
Elävänä syntyneet	13 389	13 371	13 833	14 702	13 134	12 985
Kuolleet	13 144	13 954	12 788	12 188	13 146	14 397
Syntyneiden enemmisyys	245	-583	1 045	2 514	-12	-1 412
Maahan muuttaneet	6 941	5 890	6 214	8 779	5 480	6 167
Maasta muuttaneet	3 729	3 071	3 063	5 145	3 185	3 520
Nettomuutto	3 212	2 819	3 151	3 634	2 295	2 647
Väestönlisäys ¹	2 873	2 236	4 196	6 148	2 283	1 235
Väkiluku²	5 471 753	5 473 989	5 478 185	5 484 333	5 486 616	5 488 543

* Ennakkotieto

¹ Sisältää rekisterikorjaukset lopullisten tietojen 4. neljänneksellä

² Ajankohdan lopussa

[MAJOITUS]

Enemmän mökkejä kuin asuntoja joka viidennessä kunnassa

Suomessa oli reilut puoli miljoonaa kesämökkiä vuoden 2015 lopussa. Vaikka mökkien määrä ei enää kasva edellisvuosien tapaan, niin mökkeilyn merkitys korostuu erityisesti paikkakunnilla, joissa vakinaisten asukkaiden määrä vähenee.

Vuoden 2015 lopulla joka viidennessä kunnassa oli enemmän mökkejä kuin asuttuja asuntoja. Kaikkiaan tällaisia kuntia oli 63, joista mökkimäärältään

suurimpia olivat Parainen, Mäntyharju ja Kemiönsaari.

Kesämökkien lukumäärällä mitattuna suurin mökkikunta on edelleen Mikkelin, toiseksi suurin on Kuopio ja kolmanneksi suurin on Parainen.

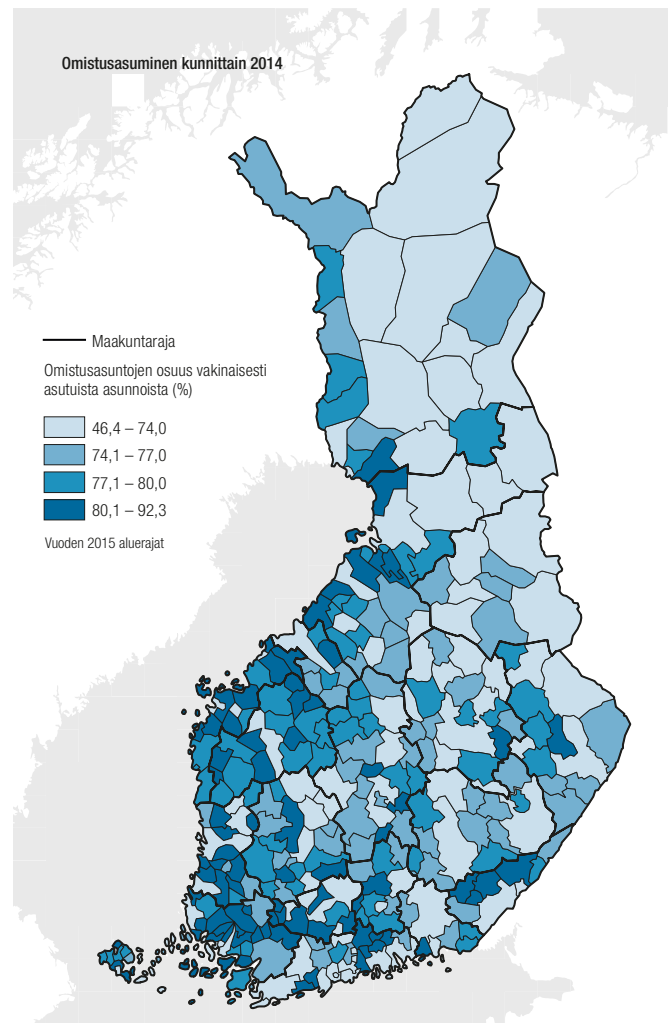
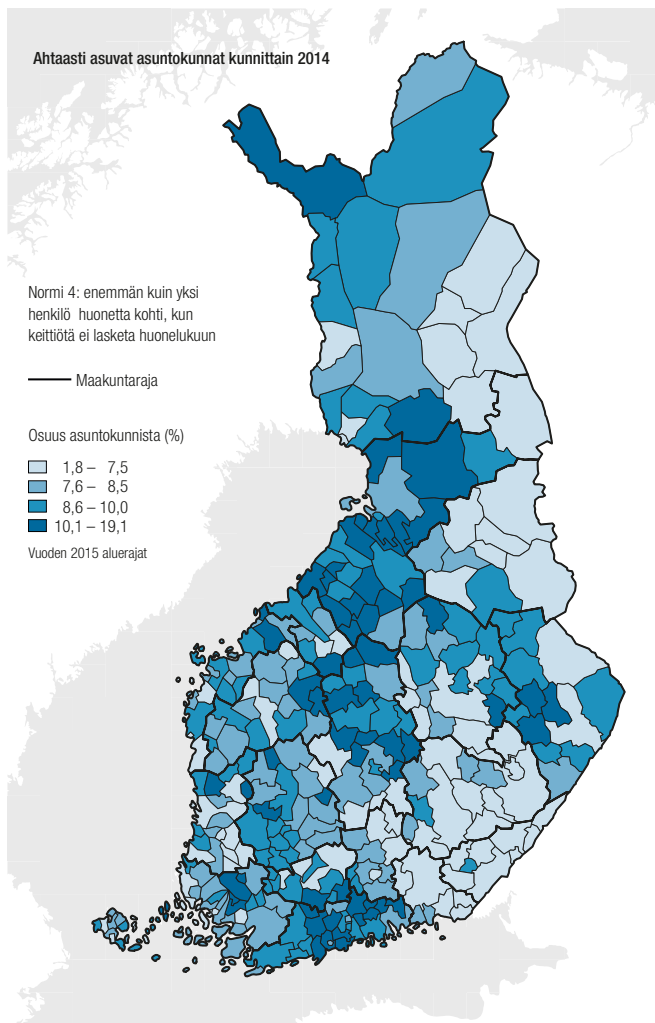
Mökkivaltaisimpien kuntien suuruusjärjestys säilyi ennallaan vuonna 2015. Mikkelin on ainoa kunta, jossa on yli 10 000 kesämökkiä.

Kesämökki sijaitsee yleensä lähellä

vakinaista asuinpaikkaa. Puolet mökkimatkoista on korkeintaan 38 kilometriä. Uusmaalaisen mökinomistajien mökkimatka on kuitenkin kolminkertainen verrattuna koko maan mediaaniin. ■

Lähde: Tilastokeskus. Rakennukset ja kesämökit.

Ks. myös juttu sivulla 42–.

[ASUMINEN]

Lännessä omistajia mutta myös ahtaasti asuvia

Suomalaisilla on keskimäärin 40 neliometriä asumispinta-alaa henkilöä kohti. Vähiten alaa vuoden 2014 lopussa oli Helsingissä, 34,1 neliötä/henkilö, eniten Sottungassa, 53,5 neliötä/henkilö. Asutokunnat ovat keskimääräistä pienempiä yli 100 000 asukkaan kaupungeissa. Asutokuntien keskikoko oli 2,0 henkilöä. Suurimmat asutokunnat olivat Keski-Pohjanmaan maakunnassa ja Luodon kunnassa (3,2 henkilöä/asutokunta).

Tiedot ovat peräisin Tilastokeskuksen uudistuneesta Kuntakatsauksesta. Kuntakatsaus 2016–Suomi-tietoa alueittain on kunnittaiseen ja maakunnittaiseen aluejakoon perustuva kokoomajulkaisu. Julkaisussa on myös kuntien asukasluvuun ja työssäkäyntialueisiin

pohjautuvia tilastokuvioita. Ilmiöitä ja niiden alueellisia eroja kuvataan tilastokuvioina ja teemakarttoina, joista ohessa kaksi. Ne kertovat, että niin ahtaasti asuminen kuin asunnon omistaminen painottuvat hieman enemmän läntiseen Suomeen.

Ahtaasti asuvia asutokuntia on suhteellisesti vähiten 40 000–100 000 asukkaan kunnissa, Etelä-Savon ja Etelä-Karjalan maakunnissa ja Sottungan kunnassa. Kaikista asutokunnista 8,7 prosenttia asuu ahtaasti. Asutokunta määrittellään ahtaasti asuvaksi, mikäli henkilöitä on enemmän kuin yksi huonetta kohti, kun keittiötä ei lasketa huonelukuun. Asutokunnan muodostavat kaikki samassa asuinhuoneistossa vakinaisesti asuvat henkilöt.

Vuokra-asuntoja alle kolmannes

Koko maan vakinaisesti asutuista asunnoista 64,9 prosenttia oli hallintaperusteeltaan omistusasuntoja ja 31,5 prosenttia vuokra-asuntoja vuonna 2014. Asuntojen omistaminen oli yleisintä pienimmissä kunnissa.

Yli 100 000 asukkaan kuntien asutokunnista vajaan 53 prosenttia omistaa asunnon. Kunnittain omistusosuus oli suurin Ruskolla (92,3 %) ja pienin Helsingissä (46,4 %). Maakunnista omistusasuminen oli yleisintä Etelä-Pohjanmaalla ja vähäisintä Uudellamaalla. ■

Lähde. Tilastokeskus. Kuntakatsaus 2016 – Suomi-tietoa alueittain.

Aiheesta enemmän s. 24–.

KAIIJA RUOTSALAINEN

Vanheneva väestö ja alhainen työllisyys korkean huoltosuhteen taustalla

Suomessa huoltosuhde eli elätettävien ja elättäjien välinen suhde heikkenee ennusteiden mukaan ainakin 2030-luvulle asti. Alueelliset erot nykyisessä huoltosuhteessa ja sen heikkenemisessä ovat suuret. Kehityksen kääntäminen edellyttää suurta määrää uusia työpaikkoja ja väestörakenteen nuorentumista.

Suomen väestö vanhenee vauhdilla: 65 vuotta täyttäneitä on vuonna 2040 lähes 420 000 enemmän kuin tällä hetkellä. Väestöllinen huoltosuhde eli lasten ja 65 vuotta täyttäneiden määrä suhteessa työikäiseen väestöön kasvaa, sillä samassa ajassa työikäisten määrä pysyy suurin piirtein ennallaan. Myös taloudellinen huoltosuhde eli työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien suhde työssäkäyviin heikkenee tulevaisuudessa, ellei työllisyyttä saada nousuun.

Tarkastelen artikkelissani väestöllisen ja taloudellisen huoltosuhteen kehittymistä Suomessa viimeisten vuosikymmenten aikana. Esitän lisäksi laskelmia siitä, miten taloudellinen huoltosuhde kehittyisi, jos työllisyysaste pysyisi nykyisellä tasollaan ja siitä, millä tasolla työllisyysasteen pitäisi olla, jotta nykyinen taso huoltosuhteessa säilyisi. Laskelmat perustuvat viimeisimpään väestöennusteeseen vuodelta 2015 ja viimeisimpiin tietoihin työllisyydestä työssäkäyntitilaston mukaan.

Ikääntyminen kasvattaa väestöllistä huoltosuhdetta

Väestöllinen huoltosuhde eli alle 15-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden suhde työikäiseen, 15–64-vuotiaaseen väestöön oli vuoden 2015 lopussa lähes 60. Tämä tarkoittaa, että sataa työikäistä kohden oli

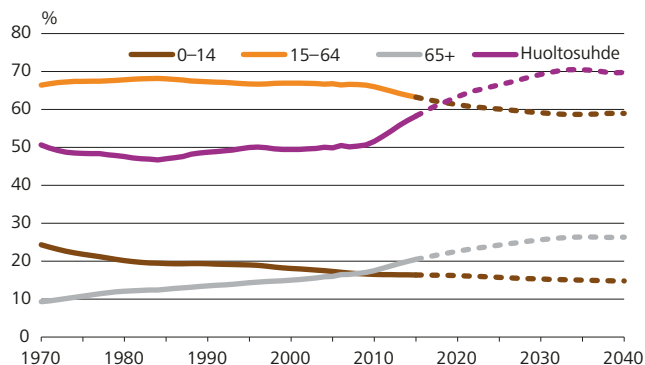
60 lasta ja 65 vuotta täyttäneitä. Edellisen kerran väestöllinen huoltosuhde oli näin korkea 1960-luvun alkuvuosina. 1960-luvulla huoltosuhdetta kasvatti suuri lasten osuus väestöstä, nyt sen nousuun vaikuttaa yhä kasvava vanhusväestön osuus.

Ikärakenteen muutos vaikuttaa huoltosuhteeseen, vaikkakaan se ei suoraan kuvaa väestön ikärakennetta. Neljä vuosikymmentä sitten, 1970-luvun alussa, lapsia ja 65 vuotta täyttäneitä oli sataa työikäistä kohti noin 50. Väestöllinen huoltosuhde oli alimmillaan vuonna 1984, jolloin sataa työikäistä kohden oli 47 las-

ta ja yli 64-vuotiaista. Huoltosuhde pysytelikin alle 50:n seuraavat parikymmentä vuotta, jonka jälkeen se on alkanut kasvaa suhteellisen nopeasti. Lasten osuus väheni tasaisesti sitä mukaa kuin yli 64-vuotiaiden osuus kasvoi. Vuonna 2008 yli 64-vuotiaita ja alle 15-vuotiaita oli suurin piirtein saman verran. (Kuvio 1.)

Uusimman, vuoden 2015 väestöennusteen mukaan yli 64-vuotiaiden osuuden väestöstä arvioidaan nousevan nykyisestä 20 prosentista 26 prosenttiin vuoteen 2040 mennessä. Työikäisten osuus väestöstä pienenee ny-

KUVIO 1. Väestöllinen huoltosuhde ja sen osatekijät 1970 – 2015 sekä ennuste vuoteen 2040

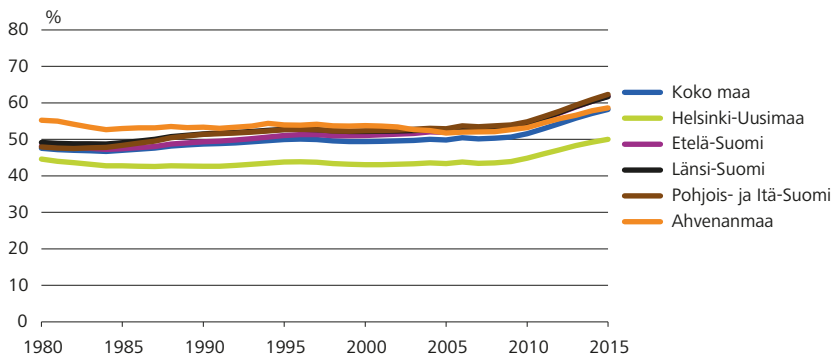

Lähteet: Tilastokeskus, väestörakenne, väestöennuste

U. Östlund

KUVIO 2. Väestöllinen huoltosuhde suuralueittain 1980–2015

Lähteet: Tilastokeskus, väestörakenne

kyisestä noin 63 prosentista 61 prosenttiin vuoteen 2020 ja 59 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Väestöllinen huoltosuhde oli vuoden 2015 lopussa 58,2. Ennusteen mukaan 60 huollettavan raja ylittyisi vuonna 2017 ja 70 huollettavan raja vuoteen 2032 mennessä. Näin korkea huoltosuhde vallitsi Suomessa viime vuosisadan alkupuolella. Tilanetta ei kuitenkaan voi verrata yli sadan vuoden takaiseen aikaan, koska silloin huoltosuhdetta kasvatti suuri lasten

osuus – lähes kolmasosa väestöstä oli alle 15-vuotiaita. Vanhusten osuus väestöstä oli tuolloin hyvin pieni.

Edullisin huoltosuhde Helsinki–Uudellamaalla

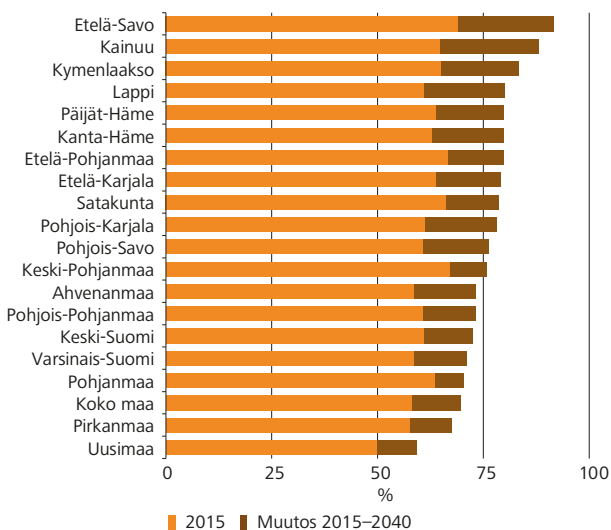
Alueittaiset erot ovat varsin suuria. Suuralueista edullisin väestöllisen huoltosuhteen taso on ollut Helsinki-Uudellamaalla, jonne muuttoliike on tuonut työikäistä väestöä. Kun muualla luvut ovat muu-

taman viime vuosikymmenen aikaan olleet hyvin lähellä toisiaan, Helsinki–Uudenmaan huoltosuhde on ollut monta yksikköä alempi. Ahvenanmaalla on ollut muista poikkeava kehitys. 1980-luvulta aina 2000-luvun alkuun Ahvenanmaan huoltosuhde oli muuta Suomea korkeampi. Nykyisin Ahvenanmaan huoltosuhde on Helsinki-Uudenmaan jälkeen toiseksi edullisin. (Kuvio 2.)

Vaikka alueiden välillä on tasoeroja, niin trendi on kaikissa sama: 1980-luvun puolivälistä vuoteen 2010 saakka huoltosuhde nousi loivasti, sen jälkeen tapahtui jyrkkä käänne ylöspäin. Viimeisen viiden vuoden aikana sata työikäistä on saanut keskimäärin 6,7 huollettavaa lisää, joillakin suuralueilla vähän tätäkin enemmän.

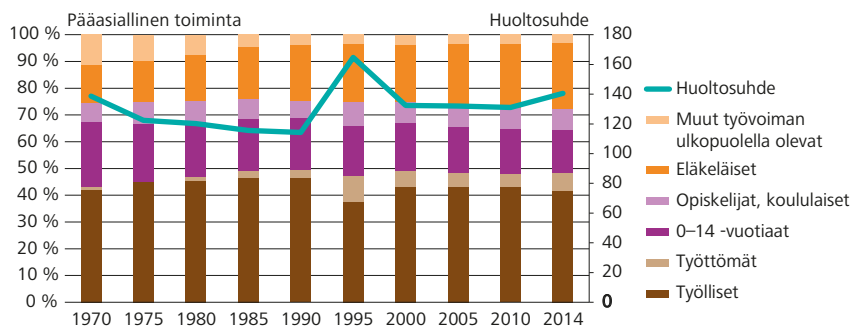
VÄESTÖLLINEN
HUOLTOSUHDE
OLI ALIMMILLAAN
VUONNA 1984.

KUVIO 3. Väestöllinen huoltosuhde 2015 ja ennuste vuodelle 2040 maakunnittain

Lähteet: Tilastokeskus, väestörakenne, väestöennuste

KUVIO 4. Taloudellinen huoltosuhde ja väestö pääasiallisen toiminnan mukaan vuosina 1970–2014

Lähteet: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto, väestörakenne

Maakunnista korkein huoltosuhdeluku on muuttotappiosta kärsineessä Etelä-Savossa. Vuoden 2015 lopussa siellä oli sataa työikäistä kohden 69 lasta ja yli 64-vuotiaasta. Eikä tilanne näytä parantuvan tulevaisuudessakaan. Viimeisimmän väestöennusteen mukaan vuonna 2040 Etelä-Savon väestöstä lähes puolet on lapsia tai yli 64-vuotiaita, jolloin huoltosuhdeluku on jo yli 90. Ennusteen mukaan muutos on myös suurin juuri Etelä-Savossa: vuonna 2040 jokaista sataa työikäistä kohden on noin 23 lasta tai yli 64-vuotiaasta enemmän kuin vuonna 2015.

Uusimaa erottuu ikärakenteeltaan

edukseen muista maakunnista. Tällä hetkellä Uudenmaan väestöllinen huoltosuhde on noin 50, joka tarkoittaa sitä että noin kaksikolmasosaa väestöstä kuuluu työikäiseen, 15–64-vuotiaaseen väestöön. Vaikka työikäisen väestön osuus pienenee tulevaisuudessa myös Uudellamaalla, on pieneminen kuitenkin muuttovoiton vuoksi selvästi maltillisempaa kuin monessa muussa maakunnassa. Vuoteen 2040 mennessä väestöllinen huoltosuhde nousee ennusteen mukaan Uudellamaalla lähelle 60:tä eli tasolle, jossa useimmat maakunnat jo nyt ovat. (Kuvio 3.)

Missä työvoimapula?

Suurta työvoimapulaa on ennustettu pitkään. Viimeisten vuosien väestörakenteen kehitys ja väestöennuste antaisivatkin tähän ennusteeseen aihetta. Työikäisen väestön määrä Suomessa kääntyi laskuun vuonna 2010 ja trendi jatkuu nykyisen väestöennusteen mukaan aina 2020-luvun loppupuolelle saakka. Vuodesta 2010 työikäisen, 15–64-vuotiaan väestön määrä vähentyi lähes 80 000 henkilöllä vuoden 2015 loppuun mennessä. Nykyisen väestöennusteen mukaan työikäisiä on vuonna 2020 noin 42 000 ja vuonna 2030 noin 60 000 nykyistä vähemmän.

Työllisyysaste eli työllisten osuus työikäisestä väestöstä on viime aikoina ollut hieman alle 70 prosenttia. Jos työllisyys pysyy samalla tasolla, tarkoittaa se yhä pienenevää työllisten määrää, sillä työikäisen väestön määrä jatkaa vähenemistään maahanmuuttovoitosta huolimatta vielä useita vuosia. Kun koko Suomen väestön määrä kuitenkin kasvaa, yhä suurempi osa väestöstä on työllisyyden ulkopuolella eli eläkkeellä, työttömänä, koulussa tai opiskelemassa.

Aivan viime vuosina työssäkäyvien määrä on vähentynyt. Eläkkeelle lähtevien tilalle ei ole palkattu vastaavaa määrää uusia työntekijöitä, eivätkä irtisanotut ole aina löytäneet uutta korvaavaa työpaikkaa.

Vaikka työikäisen väestön määrä onkin pienentynyt jo useamman vuoden ajan, ei tällä hetkellä ole nähtävissä mitään suurta työvoimapulaa lukuun ottamatta joitakin aloja ja alueita. Talouden suhdanteet ovat viime vuosina olleet niin heikot, että vaikka tarjolla olevan työikäisen väestön ja työvoiman määrä pieneekin, ei suurta kilpailua työvoimaan ole kohdistunut. Työttömien työnhakijoiden määrä on kasvanut vuodesta 2011 lähtien vuosittain. Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan työttömiä oli vuoden 2011 lopussa 257 000 eli 9,8 prosenttia työvoimasta. Vuoden 2015 lopussa työtä vailla oli jo lähes 375 000 henkilöä.

Taloudellinen huoltosuhde seuraa talouden muutoksia

Taloudellinen huoltosuhde on suhdeluku, joka kuvaa työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien määrää suhteessa työllisten määrään. Sen pohjana on väestöllinen

Taulukko 1. Taloudellinen huoltosuhde vuosina 1990–2014 maakunnittain

MAAKUNTA	1990	1995	2000	2005	2010	2014	MUUTOS 2010–2014
Koko maa	116,5	165,9	135,0	132,0	131,1	140,6	9,5
Uusimaa	88,4	134,0	102,5	105,0	105,7	115,1	9,4
Varsinais-Suomi	112,7	154,3	128,2	125,4	130,3	141,4	11,1
Satakunta	126,2	176,3	152,5	146,7	144,5	154,7	10,2
Kanta-Häme	115,9	168,4	139,5	132,1	132,3	141,4	9,1
Pirkanmaa	120,0	166,3	135,5	130,5	133,3	144,7	11,4
Päijät-Häme	115,1	172,7	141,7	142,5	145,0	159,6	14,5
Kymenlaakso	124,6	170,9	151,3	146,6	152,8	167,7	14,9
Etelä-Karjala	123,8	178,9	154,1	152,7	153,0	158,8	5,7
Etelä-Savo	136,4	195,0	171,4	163,8	158,4	168,1	9,7
Pohjois-Savo	137,0	195,7	168,7	157,0	151,5	157,5	6,0
Pohjois-Karjala	145,7	207,0	179,1	168,3	162,7	171,4	8,8
Keski-Suomi	133,5	188,0	154,8	151,3	147,0	161,3	14,4
Etelä-Pohjanmaa	136,5	188,5	153,3	144,7	141,5	150,3	8,9
Pohjanmaa	123,7	162,6	134,6	128,4	124,4	129,2	4,8
Keski-Pohjanmaa	137,5	187,8	156,5	145,4	139,9	147,3	7,4
Pohjois-Pohjanmaa	138,9	190,0	153,3	151,5	149,5	160,9	11,4
Kainuu	147,7	214,1	186,4	181,7	166,3	178,9	12,6
Lappi	136,0	207,3	179,0	167,6	157,6	163,9	6,3
Ahvenanmaa	100,9	120,3	101,2	102,2	104,6	99,6	-5,1

Lähteet: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto, omat laskelmat

huoltosuhde. Sen lisäksi siihen vaikuttaa ratkaisevasti taloudellinen tilanne, joten se on herkkä äkillisille muutoksille. Tästä syystä sen kehitystä on vaikeampi ennakoita kuin väestöllisen huoltosuhteen.

Vuonna 1970 taloudellinen huoltosuhde oli 139 (kuvio 4). Vuoden 1970 korkeaan arvoon vaikutti etenkin suuri lasten osuus sekä se, että naisten työssäkäynti oli huomattavasti vähäisempää kuin nykyään. Tuolloin alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä oli lähes neljännes ja vain hieman yli puolet työikäisistä naisista kävi töissä. Tällä hetkellä alle 15-vuotiaita on noin 16 prosenttia väestöstä. Naisten työllisyysaste on viime vuosina ollut 70 prosentin tuntumassa. Miesten työllisyysaste vuonna 1970 oli 74 prosenttia ja nykyisin se on hieman naisten työllisyysastetta alempi.

Työllisyys oli huipussaan 1980-luvun lopulla ja taloudellinen huoltosuhde oli edullisimmillaan: sataa työllistä kohden oli noin 110 ei-työllistä (lapset, eläkeläiset, työttömät, opiskelijat ym.). Seuraavan vuosikymmenen alun lamassa taloudellinen huoltosuhde heikkeni hyvin nopeasti, vaikka ikärakenteessa ei tapahtunut juurikaan muutoksia. Väestöllinen

huoltosuhde pysyi samalla tasolla, mutta taloudellinen huoltosuhde oli vuonna 1993 korkeimmillaan eli 100 työllistä kohden oli peräti 170 ei-työllistä. Tällöin huoltosuhteen heikkenemiseen vaikutti työttömyyden nopea kasvu. Vuoden 1993 lopussa Suomessa oli yli puoli miljoonaa työtöntä työnhakijaa.

1990-luvun laman varjo oli pitkä, eikä siitä ole vielä kokonaan toivuttu. 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lähestyessä loppuaan tilanne näytti jo hieman valoisammalta, työllisyysaste oli noin 70 prosenttia ja huoltosuhde oli 124. Ilo oli lyhytaikainen, sillä uuden vuosikymmenen vaihteessa työllisyys heikkeni ja sitä myötä myös huoltosuhde. Vuoden 2014 lopussa luku oli 141.

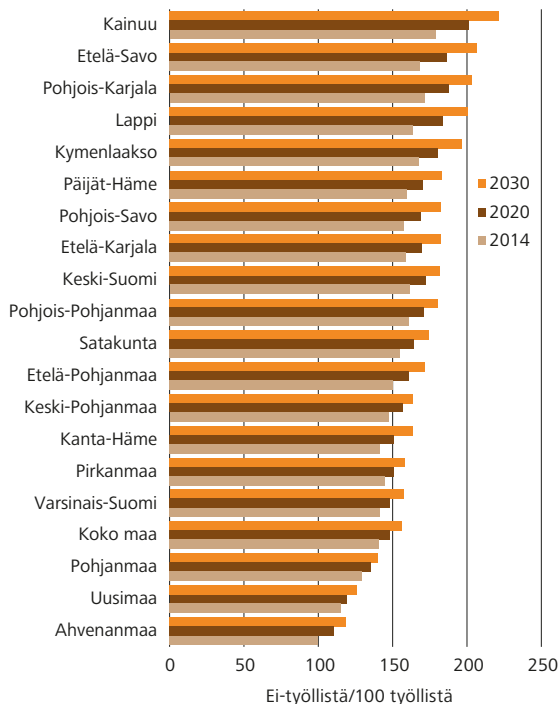
Idässä ja pohjoisessa heikoin taloudellinen huoltosuhde

Maantieteellisesti erot taloudellisessa huoltosuhteessa ovat suuria. Taloustilanne Uudellamaalla ja Ahvenanmaalla on aina ollut huomattavasti muuta maata parempi ja se heijastuu taloudelliseen huoltosuhteeseen. Vuodesta 1990 lähtien taloudellinen huoltosuhde on näissä maakun-

nissa ollut koko maan keskiarvoa parempi. Myös Varsinais-Suomen ja Pohjanmaan maakunnissa huoltosuhde on useimpina vuosina ollut koko maan huoltosuhtetta edullisempi. Sen sijaan Kainuun, Pohjois-Karjalan, Etelä-Savon ja Lapin maakunnissa huoltosuhde on ollut merkittävästi muuta maata korkeammalla tasolla. Kainuussa, Lapissa ja Pohjois-Karjalassa huoltosuhteluku ylitti 1990-luvun puolivälissä 200 eli toisin sanoen alle kolmasosa maakunnan väestöstä oli työssäkäyviä.

Vuoden 2014 lopussa taloudellinen huoltosuhde oli edullisin Ahvenanmaalla, jossa noin puolet väestöstä oli työllisiä. Myös Uudellamaalla tilanne on muuta maata huomattavasti parempi: siellä työttömiä ja työvoiman ulkopuolella olevia oli 115 sataa työllistä kohden. Vuodesta 2010 tilanne on heikentynyt Ahvenanmaata lukuun ottamatta kaikissa maakunnissa. Koko maassa sataa työllistä kohden oli vuoden 2014 lopussa lähes kymmenen ei-työllistä enemmän kuin vuonna 2010. Kymenlaaksossa, Päijät-Hämeessä ja Keski-Suomessa lisäys oli yli 14 ei-työllistä. (Taulukko 1.) Tilanteen heikkeneminen johtui työttömyyden kasvusta sekä väestön eläköitymisestä.

KUVIO 5. Taloudellinen huoltosuhde 2014 sekä laskelma vuoteen 2030, jos työllisyys pysyisi vuosien 2013–2014 keskimääräisellä tasolla

Lähteet: Tilastokeskus, työssäkäynttilasto, väestöennuste, omat laskelmat

Taloudellinen huoltosuhde heikkenee edelleen

Väestöllisen huoltosuhteen voi ennakoita heikkenevän suhteellisen luotettavasti nykykehityksen perusteella. Taloudellisen huoltosuhteen ennustaminen on vaikeampaa. Siihen vaikuttavat niin globaalit kuin paikallisetkin tekijät, ja se on väestörakenteen lisäksi vahvasti riippuvainen alueen työllisyystilanteesta. Ikärakenteen vaikutuksen voi muuttoliikkeestä huolimatta jollakin tasolla ennustaa, mutta talouden rakenteesta tapahtuu paljon ennakoimattomia muutoksia.

Taloudellinen huoltosuhde paranee työllisten osuuden kasvaessa eli työllisyys-

asteen noustessa. Työllisyysasteen nousu riippuu pitkälti taloudellisesta tilanteesta, mutta työllisyysasteeseen pyritään vaikuttamaan myös politiikan keinoin. Työurien pidentäminen, eläkeiän nostaminen sekä työttömien ja syrjäytyneiden aktivoiminen ovat siihen tähtääviä toimenpiteitä.

Virallinen työllisyysaste lasketaan työllisten osuutena 15–64-vuotiaasta väestöstä, ja se oli Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan vuoden 2014 joulukuussa 67,4 prosenttia. Työssäkäynttilastossa, johon seuraavassa esitetyt laskelmat perustuvat, käytetään lähdeaineistoina hallinnollisia rekistereitä. Tiedot työllisyydestä perustuvat työeläkevakuutus-tietoihin. Tällä hetkellä työeläkevakuu-

tusvelvollisuus alkaa 18 vuoden iästä. Siitä syystä seuraavissa laskelmissa käytetään ikäryhmää 18–67-vuotiaat. Tämän ikäisestä väestöstä oli vuoden 2014 lopussa työssäkäyviä 64,2 prosenttia

Seuraavassa tarkastelussa lasketaan kehitysmallit vuoteen 2040 saakka:

1. taloudellisen huoltosuhteen kehitykselle, jos työllisten osuus 18–67-vuotiaasta väestöstä pysyy vuosien 2013–2014 keskimääräisellä tasolla,
2. 18–67-vuotiaan väestön työllisyysosuuden kehitykselle, jotta huoltosuhde pysyisi 2013–2014 keskimääräisellä tasolla.

Laskelmat pohjautuvat vuoden 2015 väestöennusteeseen sekä vuosien 2013 ja 2014 työllisyyden tasoon. Laskelmassa ei ole tehty mitään oletuksia talouden kehityksestä eikä myöskään tulevan eläkeuudistuksen tai hallituksen kaavaileman kilpailukykysovimuksen vaikutuksista. Tässä on laskettu, mitä tapahtuisi, jos työllisyyden taso tai huoltosuhde säilyisivät ennallaan väestörakenteen muuttuessa ennusteen mukaan. Laskelmassa käytetyt työllisyysasteet on laskettu erikseen miehille ja naisille 1-vuotiskäryhmittäin. Sovittamalla näin saadut työllisyysasteet väestöennusteeseen, on saatu työllisten määrät eri ikäryhmissä ja siitä edelleen on laskettu huoltosuhde tuleville vuosille.

Koko maan tasolla 18–67-vuotiaasta väestöstä oli vuosina 2013 ja 2014 keskimäärin työllisiä 64,5 prosenttia. Maakunnittain työllisyysosuudet vaihtelivat Ahvenanmaan 76 prosentista ja Kainuun 57 prosenttiin. Jos työllisyys pysyisi vuosien 2013–2014 keskimääräisellä tasolla, koko maan taloudellinen huoltosuhde nousisi nykyisestä 141:stä 148:aan vuoteen 2020 mennessä ja 157:ään vuoteen 2030 mennessä (kuvio 5).

Alueittaiset erot ovat nykyisellään suuret eikä tilanne näytä muuttuvan tulevaisuudessakaan. Päinvastoin ero Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien ja etelän välillä näyttäisi kasvavan. Vuonna 2030 Kainuun, Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Lapin väestöstä noin kolmasosa on nykyisillä työllisyysasteilla työssäkäyviä huoltosuhteen noustessa yli 200:n. Ahvenanmaalla, Uudellamaalla ja Pohjanmaalla ollaan koko maan keskiarvon paremmalla puolella. Tällä hetkellä Kainuussa on työttömiä ja työvoiman ulko-

TAULUKKO 2. Laskelma vuosien 2020 ja 2030 työllisyysasteista sekä tarvittavista muutoksista työllisten määrissä maakunnittain, jotta huoltosuhde pysyisi vuosien 2013–14 keskimääräisellä tasolla

MAAKUNTA	VUOSIEN 2013–2014 KESKIARVO (LASKELMAN POHJALUVUT)			LASKELMA					
				TYÖLLISYYSASTE		MUUTOS TYÖLLISTEN MÄÄRÄSSÄ		MUUTOS TYÖLLISYYSASTEESSA (%-YKSIKKÖÄ)	
	HUOLTO- SUHDE	TYÖLLISYYS- ASTE	TYÖLLISET	2020	2030	2013/14– 2020	2013/14– 2030	2013/14– 2020	2013/14– 2030
Koko maa	138,7	64,5	2 287 914	67,8	70,3	63 639	143 415	3,3	5,8
Uusimaa	113,2	69,2	748 029	71,9	73,8	47 995	108 561	2,7	4,6
Varsinais-Suomi	139,5	64,3	196 964	67,5	69,9	4 132	9 442	3,2	5,6
Satakunta	152,0	63,1	89 000	67,2	70,1	–1 207	–2 515	4,2	7,0
Kanta-Häme	139,6	65,8	73 208	69,5	72,8	614	1 761	3,7	7,0
Pirkanmaa	142,6	63,3	206 840	66,4	68,3	8 275	18 342	3,1	5,0
Päijät-Häme	156,3	61,0	78 913	65,4	68,3	121	494	4,4	7,3
Kymenlaakso	165,1	59,4	68 032	63,4	67,2	–1 449	–3 128	3,9	7,8
Etelä-Karjala	156,4	61,1	51 483	64,9	68,4	–823	–1 681	3,8	7,3
Etelä-Savo	166,5	60,1	57 045	64,5	69,9	–2 235	–4 584	4,4	9,8
Pohjois-Savo	155,4	60,9	97 272	64,3	68,5	109	365	3,4	7,6
Pohjois-Karjala	170,0	57,6	61 245	61,3	66,2	–506	–1 066	3,7	8,6
Keski-Suomi	159,9	59,9	105 922	63,4	66,2	744	1 629	3,4	6,2
Etelä-Pohjanmaa	148,0	65,1	78 098	68,9	72,4	–351	–225	3,8	7,3
Pohjanmaa	127,6	70,2	79 416	73,5	75,3	2 119	4 859	3,4	5,1
Keski-Pohjanmaa	145,4	66,1	28 019	70,3	72,6	251	569	4,3	6,6
Pohjois-Pohjanmaa	158,7	61,6	157 538	64,5	67,1	5 417	11 061	2,9	5,5
Kainuu	176,9	57,0	27 610	61,3	66,8	–1 356	–2 714	4,3	9,8
Lappi	163,7	58,8	69 074	63,0	68,0	–998	–1 702	4,2	9,2
Ahvenanmaa	102,6	76,4	14 209	79,8	82,5	764	1 918	3,3	6,1

Lähteet: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto, väestöennuste, omat laskelmat

Kommentoi verkossa
tietotrendit.stat.fi

puolella olevia sataa työllistä kohti 64 enemmän kuin Uudellamaalla. Vuoteen 2030 mennessä ero kasvaa 95:een.

Työllisiä tarvitaan lisää

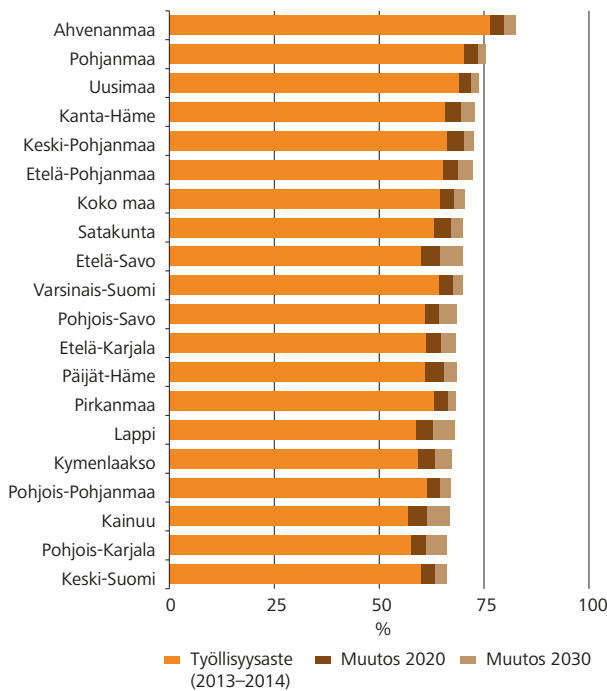
Vuosien 2013–2014 taloudellinen huoltosuhde oli koko maan tasolla noin 139. Tämä saavutettiin 64,5 prosentin työllisyysasteella (18–67-vuotias väestö). Jotta tämä huoltosuhteen taso säilyisi myös tulevaisuudessa, työllisyysasteen olisi nouseva 3,3 prosenttiyksikköä vuoteen 2020 mennessä. Työllisiä olisi oltava lähes 64 000 nykyistä enemmän. Vuoteen 2030 mennessä tarvitaan vielä lähes 80 000 työllistä lisää. Tämän

SUOMEEN TARVITTAISIIN
400 000 – 500 000
UUTTA TYÖPAIKKAA,
JOTTA SAAVUTETTAISIIN
1980-LUVUN LOPUN
TALOUDELLINEN
HUOLTOSUHDE.

saavuttamiseksi 18–67-vuotiaasta väestöstä yli 70 prosenttia olisi oltava työllisiä eli työllisyysasteen olisi nouseva nykyisestä lähes kuusi prosenttiyksikköä. (Taulukko 2.)

Suurimmat muutokset työllisyydessä – jopa yli kahdeksan prosenttiyksikön nousu työllisyysasteessa – nykyisen huoltosuhteen tason säilyttämiseksi tarvitaan Etelä-Savossa, Kainuussa, Lapissa ja Pohjois-Karjalassa vuoteen 2030 mennessä. Väestöä menettävissä maakunnissa nykyisen huoltosuhteen tason säilyttämiseksi tarvittavan työllisten määrä vähenee. Väestö vähenee eniten kuitenkin työikäisestä väestöstä johtuen muutto-
liikkeestä, väestön ikääntymisestä ja al- ▶

KUVIO 6. Laskelma tarvittavista työllisyysasteen muutoksista maakunnissa vuoteen 2030 mennessä, jotta nykyinen taso taloudellisessa huoltosuhteessa pysyisi ennallaan

Lähteet: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto, väestöennuste, omat laskelmat

haisesta syntyvyydestä. Siten vaikka työllisiä tarvitaan lukumääräisesti vähemmän näissä maakunnissa, olisi työikäisen väestön työllisyyden noustava. (Kuvio 6.)

Pienimmillä suhteellisilla muutoksilla päästään Uudellamaalla, vaikka sinnekin tarvitaan 48 000 uutta työllistä vuoteen 2020 ja 109 000 uutta työllistä vuoteen 2030 mennessä nykyisen huoltosuhtetaso säilyttämiseksi. Määrällisesti eniten työllisiä tarvitaan Uudenmaan jälkeen Pirkanmaalle, Pohjois-Pohjanmaalle ja Varsinais-Suomeen.

Edullinen huoltosuhte voidaan saavuttaa vain maahanmuuttoa lisäämällä

Vuoden 2014 lopussa taloudellinen huoltosuhte oli 141. Se tarkoittaa että tuoloin työssäkäyviä oli noin 40 prosenttia koko väestöstä. Loput 60 prosenttia olivat lapsia, eläkeläisiä, opiskelijoita, työttömiä tai muita työvoiman ulkopuolella olevia. Neljännesvuosisata sitten Suomi oli täysin erilaisessa tilanteessa, sekä talouden että myöskin väestörakenteen suhteen. Tuoloin taloudellinen huoltosuhte oli 110 ja

työllisten osuus väestöstä oli 47 prosenttia.

Edellä esitetyt laskelmat on tehty oletuksilla, että tilanne pysyisi parin viime vuoden tasolla. Onko tämä tavoiteltavaa vai pitäisikö kurottaa parempaan? Olisiko mahdollista saavuttaa taso, jolla Suomi oli 1980-luvun lopulla? Jotta tuolle samalle tasolle päästäisiin, tarvittaisiin Suomeen vuoteen 2020 mennessä noin 390 000 työpaikan lisäys ja vuoteen 2030 jopa 470 000 uutta työpaikkaa.

Koska työikäisen väestön määrä vähenee, olisi tämän saavuttamiseksi työikäisestä väestöstä oltava töissä lähes 80 prosenttia. Miten tällainen työllisyysaste olisi mahdollista saavuttaa? Työikäisestä väestöstä osa on opiskelemassa ammattiin, osa ennenaikaisella eläkkeellä, osa työttömänä. Monesti ajatellaan, että työvoimapulan uhatesa ratkaisu löytyy työttömien reservistä. Heikki Räisänen (2016) kirjoittaa Työpoliittisessa aikakauskirjassa, että rakennetyöttömien osuus työttömistä on jopa 60 prosenttia. Siten maaliskuun loppu 350 000 työttömästä lähes 210 000 kuuluu tähän vaikeasti työllistettävien joukkoon, joten työttömien työllistä-

misen varaan ei työllisyysasteen suurta nousua voi laskea.

Myös Topias Pyykkönen ja Jussi Pyykkönen (2014) ovat artikkelissaan "Nousukausikaan ei ratkaisisi rakennetyöttömyyttä" todenneet, että suurimmalla osalla työttömistä on yksi tai useampi työllistämistä heikentävä rakenteellinen tekijä, jolloin riittävän työllisyysasteen saavuttaminen on epärealistinen tavoite nykyisen työvoiman varassa.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2016) on arvioinut työllisyyden kääntyvän varovaiseen nousuun tämän vuoden puolella ja jatkuvan hieman suurempana ensi vuonna. Positiivisia merkkejä on nähtävissä etenkin rakentamisen alalla. Työllisyyden paranemisesta huolimatta on todennäköistä, että neljännesvuosisadan takaista tasoa huoltosuhteissa ja työllisyysasteissa ei saavuteta. Tarvitaan myös väestörakenteen nuorentumista, jota maahanmuutto voi edistää. ■

Kirjoittaja on kehittämisspäällikkö Tilastokeskuksen väestö- ja elinolotilastot-yksikössä.

Lähteet:

Pyykkönen, Topias & Pyykkönen, Jussi 2014. Nousukausikaan ei ratkaisisi rakennetyöttömyyttä. *Tieto&trendit*, syyskuu 2014. Tilastokeskus. <http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/86/>.

Räisänen, Heikki 2016. Rakennetyöttömyys on talouden laahasankuri. *Työpoliittinen aikakauskirja* 1/2016. http://www.tem.fi/files/44826/TAK1_2016_lr.pdf.

Tilastokeskus. Työssäkäyntitilasto. <http://tilastokeskus.fi/til/tyokay/index.html>.

Tilastokeskus. Väestöennuste 2015. <http://tilastokeskus.fi/til/vaenn/index.html>.

Tilastokeskus. Väestörakenteetilasto. <http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/index.html>.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2016. Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, kevät 2016. TEM-analyysijä 71/2016. https://www.tem.fi/ajankohtaista/julkaisut/tem-analyysija/tyo_ ja_ elinkeinoministerion_lyhyen_aikavalin_tyomarkkinaennuste_kevät_2016.97987.xhtml.

TAULUKKO. EU27-maiden ikärakenne vuosina 1985–2015, prosenttia

	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
Koko väestö	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Alle 15-vuotiaat	20,7	19,5	18,4	17,3	16,3	15,7	15,6
15-64 -vuotiaat	66,5	66,8	66,9	67,1	67,2	66,8	65,5
Yli 64-vuotiaat	12,8	13,7	14,7	15,6	16,6	17,5	18,9

Lähde: Eurostat, Population

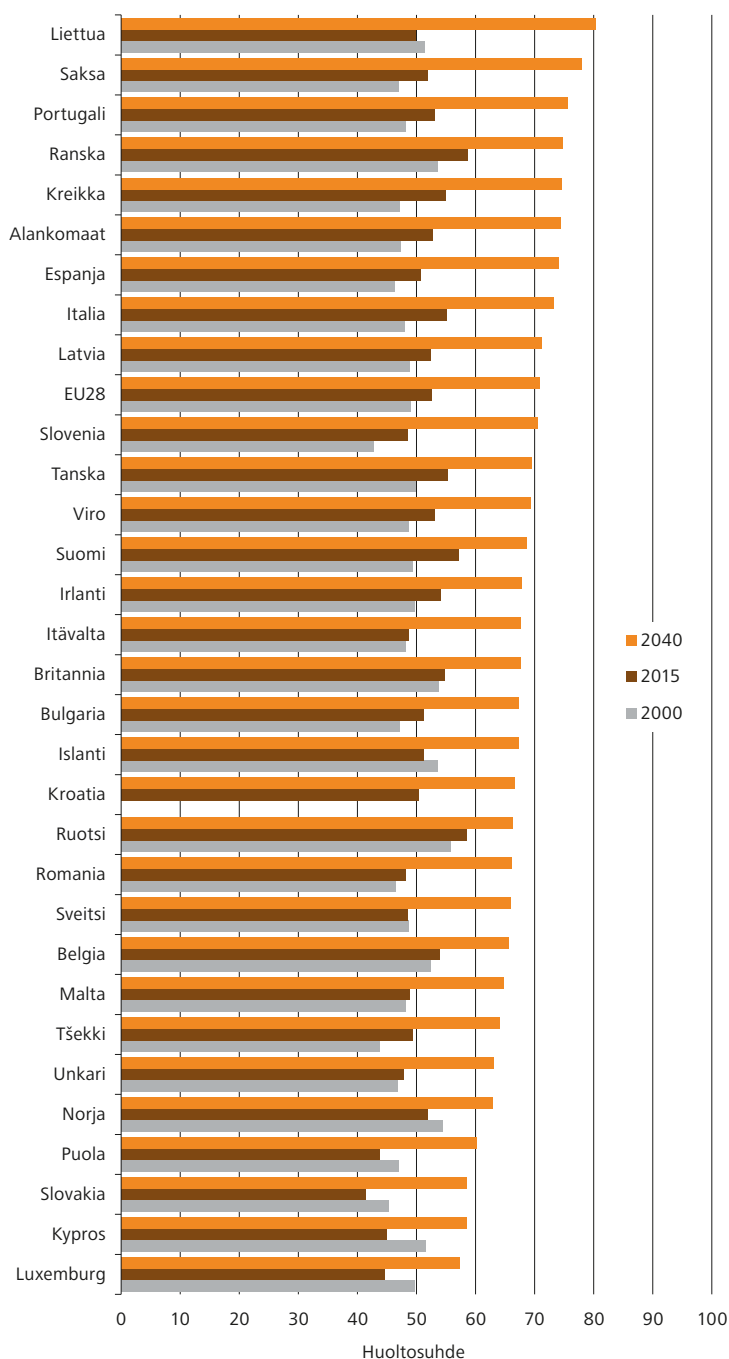
KAIJA RUOTSALAINEN

Harmaantuvassa Euroopassa huoltosuhteen erot suuria

Suomen väestö ei ikäänny yksin. Koko Euroopan väestörakenne on vanhentunut viimeisten vuosikymmenten aikana, ja väestöllinen huoltosuhde on noussut. Edullinen taloudellinen huoltosuhde on kuitenkin mahdollista saavuttaa väestön ikääntymisestä huolimatta. Tällaisista maista esimerkkeinä ovat Norja, Ruotsi ja Tanska.

Syynä eurooppalaisen väestön ikääntymiseen ovat monissa maissa hyvin alhainen syntyvyys ja parantuneen terveydenhuollon seurauksena ihmisten pidentynyt elinikä. Vielä 1980-luvun puolivälissä EU27-maiden väestöstä viidennes oli alle 15-vuotiaita, nykyisin enää noin 15 prosenttia. Samassa ajassa 65 vuotta täyttäneiden osuus on kasvanut noin 13 prosentista lähes 19 prosenttiin. Työikäisen väestön osuus on pysynyt 66–67 prosentin tuntumassa. (Taulukko.) ►

KUVIO 1. Väestöllinen huoltosuhde vuosina 2000 ja 2015 sekä ennuste vuoteen 2040 EU-maissa sekä Norjassa, Islannissa ja Sveitsissä (tieto tammikuun 1. päivä kyseisenä vuonna)

Lähde: Eurostat, Population and Housing Census

EU-maiden väestöllisen huoltosuhteen keskiarvo oli vuoden 2014 alussa 51,8. Tätä korkeampi huoltosuhdeluku oli 12 maalla, joukossa mm. Pohjoismaat. Korkein huoltosuhde oli Ruotsissa (57,4). Suomessa lapsia ja 65 vuotta täyt-

täneitä suhteessa työikäiseen väestöön oli kolmanneksi eniten eli sataa 15–64-vuotiaista kohden oli lähes 56 lasta ja 65 vuotta täyttäneitä. Alhaisin huoltosuhde on Slovakiassa, jossa lapsia ja vanhuksia oli noin 41 sataa työikäistä kohden.

SOTIEN JÄLKEISET BABY BOOM -IKÄLUOKAT OVAT ELÄKÖITYNEET.

Väestöllisen huoltosuhteen kehityksessä on huomattavia maakohtaisia eroja. Esimerkiksi Suomessa, Ranskassa, Tanskassa ja Italiassa väestöllinen huoltosuhdeluku on noussut johtuen lähinnä 65 vuotta täyttäneiden osuuden kasvusta. Sen sijaan Slovakiassa, Puolassa ja Kyproksessa näkyy päinvastainen kehitys: väestöllinen huoltosuhde on tällä hetkellä huomattavasti alempi kuin 1990-luvun alussa. Näissä maissa muutokseen on vaikuttanut syntyvyyden merkittävä aleneminen. Vuonna 1991 näiden maiden väestöstä noin neljännes oli alle 15-vuotiaita. Nyt lasten osuus on pienentynyt noin 15 prosenttiin.

Vuonna 2040 Euroopan vanhin väestö on Liettuassa ja Saksassa

Eurooppa harmaantuu myös tulevina vuosikymmeninä. Sotien jälkeiset baby boom -ikäluokat ovat eläköityneet, odotettavissa oleva elinikä pitenee edelleen ja syntyvyys pysyy uusiutumisluvun alapuolella. Vaikka nettosiirtolaisuuden odotetaan olevan positiivista, niin Euroopan väestön ikärakenne muuttuu merkittävästi tulevina vuosikymmeninä: 65 vuotta täyttäneitä ennustetaan olevan vuonna 2030 jo lähes 27 prosenttia, kun tällä hetkellä osuus on 18,5 prosenttia. Euroopan tilastoviraston Eurostatin ennusteen mukaan vanhushuoltosuhde eli 65 vuotta täyttäneiden määrä suhteessa 15–64-vuotiaisiin nousee nykyisestä 30:stä 39 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.

Ennusteen mukaan vuonna 2040 Euroopan vanhin väestö on Liettuassa ja Saksassa, mikä heijastuu myös näiden maiden väestöllisiin huoltosuhteisiin. Liettuassa lapsia ja yli 64-vuotiaita on tuolloin jo 80 ja Saksassa 78 sataa työikäistä kohden (kuvio 1). Tämä tarkoittaa sitä, että noin 55–56 prosenttia väestöstä kuuluu työikäiseen väestöön. Kun ottaa huomioon, että hyvässäkin taloudellisessa tilanteessa työikäisestä väestöstä on työllisiä ehkä vain noin 70 prosenttia, työssä olevien määrä ja osuus koko väestöstä vähe-

nee. Tämä vaikuttaa tulevaisuudessa myös taloudelliseen huoltosuhteeseen.

Vaikka Suomen väestöllinen huoltosuhde on tällä hetkellä yksi Euroopan korkeimmista, niin ennusteen mukaan moni Euroopan maa rynnii Suomen ohitse vuoteen 2040 mennessä. Tuolloin Suomen väestöllinen huoltosuhde on alle EU-maiden keskiarvon. (Kuvio 1.)

Korkea työllisyysaste kompensoi väestön vanhenemista

Vaikka väestöllinen huoltosuhde vaikuttaa myös taloudellisen huoltosuhteen taustalla, ei taloudellinen huoltosuhde noudattele suoraan väestöllistä huoltosuhdetta. Esimerkiksi Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa taloudellinen huoltosuhde on Euroopan alhaisimpia, vaikka väestöllinen huoltosuhde on näissä maissa Euroopan korkeimpia (kuvio 2). Maiden työllisyysaste on EU-alueen korkeimpia, mikä kompensoi ikärakenteen vaikutusta taloudelliseen huoltosuhteeseen.

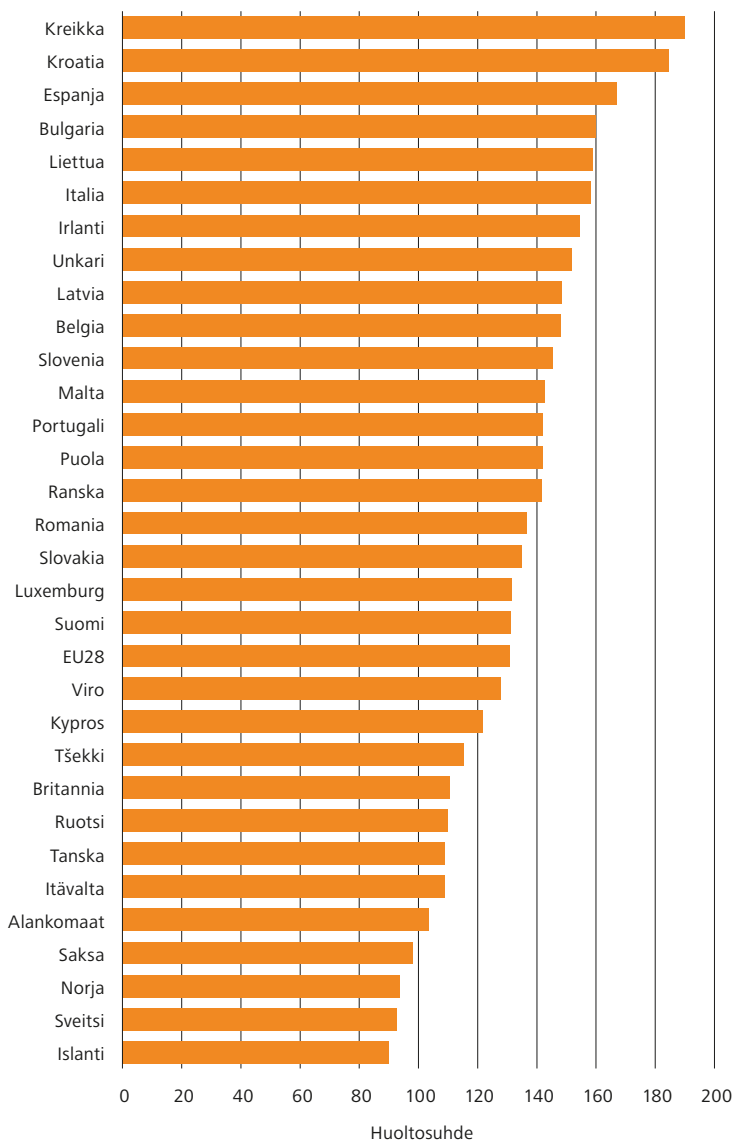
Euroopan edullisin taloudellinen huoltosuhde on Islannissa. Siellä sataa työllistä kohden oli vuoden 2011 väestölaskentatietojen mukaan 90 työvoiman ulkopuolella olevaa ja työttöntä henkilöä. Myös Sveitsissä, Norjassa ja Saksassa oli enemmän työllisiä kuin työttömiä ja työvoiman ulkopuolella olevia yhteensä, jolloin huoltosuhdeluku oli alle 100. Koko EU28-alueen keskiarvo oli 131. Vaikka Suomen tilannetta kovin usein synkistelläänkin, niin tässä vertailussa Suomi on juuri EU-keskiarvon tasolla. (Kuvio 2.)

Taloudellinen huoltosuhde on heikoin maissa, jotka ovat kärsineet talouden taantumasta ja korkeasta työttömyydestä, tai joissa naisten työmarkkinoille osallistuminen on vähäistä. Kreikassa, Kroatiaassa ja Espanjassa oli yli 160 ei-työllistä sataa työllistä kohden. Espanjassa työttömien osuus työvoimasta oli vuoden 2011 väestölaskentatietojen mukaan jopa 30 prosenttia, Kreikassa 19 prosenttia ja Kroatiaassa 16 prosenttia. Työttömyys ei näytä juuri helpottaneen uusimpien työvoimatutkimustietojen mukaan.

Kommentoi verkossa
tietotrendit.stat.fi

KUVIO 2. Taloudellinen huoltosuhde EU-maissa sekä Norjassa, Islannissa ja Sveitsissä vuoden 2011 väestölaskennassa

Lähde: Eurostat, Population and Housing Census

Taloudellista huoltosuhdetta heikentää työttömyyden lisäksi myös se, että työikäisestä väestöstä kokonaan työvoiman ulkopuolella on suurempi osuus kuin EU-maissa keskimäärin. Esimerkiksi Kroatiaassa 15–64-vuotiaasta väestöstä lähes 38 prosenttia oli vuoden 2011 väestölaskentatietojen mukaan työvoiman ulkopuolella, kun EU-alueella osuus oli keskimäärin 28 prosenttia. Kreikassa, Maltalla, Romaniassa, Italiassa ja Kroatiaassa jopa yli 40 prosenttia työikäisistä naisista oli työvoiman ulkopuolella. ■

Kirjoittaja on kehittämisspäällikkö Tilastokeskuksen väestö- ja elinotilastot-yksikössä.

Lähteet:
Eurostat. Population. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography-migration-projections/statistics-illustrated>.

Eurostat. Population and Housing census. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/population-and-housing-census/statistics-illustrated>.

KATRI KAAJA JA MIRA MALHOTRA

Vaihtotase yksin ei kerro kaikkea Suomen velkaantumisesta

Arvonmuutokset vaikuttavat Suomen ulkomaiseen varallisuusasemaan yhtä paljon kuin rahoitustaloustoimet.

Vaihtotaseen ylijäämäisyys viime vuoden lopulla herätti keskustelua siitä, onko velkaantuminen pysähtynyt. Kysymys vaihtotaseen yli- tai alijäämän tulkinnasta viekin maksutasekehikon ytimeen, eli kuinka maksutaseen eri osat (vaihtotase, pääomatase ja rahoitustase) kytkeytyvät toisiinsa ja ulkomaiseen varallisuusasemaan.

Yksinkertaisimmillaan vaihtotaseen ylijäämästä voidaan päätellä velkaantumisen pysähtyneen, sillä vaihtotaseen ollessa ylijäämäinen tulot ylittävät menot, mikä taas heijastuu rahoitustaseessa saamisten kasvuna tai velan vähentymisenä.

Kun rahoitussaimiset kasvavat tai velka vähenee, Suomi vie enemmän pääomaa ulkomaille kuin tuo. Pääoman vienti tarkoittaa lainanantoa eli ulkomaiset saamiset kasvavat. Pääoman tuonti taas kasvattaa ulkomaista velkaa.

Käytännössä Suomen asemaan nettolainanantajana tai -ottajana vaikuttavat muutkin tekijät kuten varallisuuserien arvonmuutokset ja maksutaseen tilastollinen ero. Tästä syystä velkaantumista ja Suomen ulkoista tasapainoa tulisi vaihtotaseen lisäksi tarkastella myös ulkomaisen varallisuusaseman näkökulmasta.

Ulkomainen varallisuusasema kertoo talouden ulkomaiset saamiset ja velat tiettyä ajankohtana ja on tavallaan talouden tilinpäätös. Kun saamisista vähennetään velat, puhutaan nettovarallisuusasemasta. Jos saamiset ylittävät velat, on talous nettolainanantaja, ja jos saamiset ovat velkoja pienemmät, on talous nettolainanottaja.

Viime vuosina Suomi on ollut lähinnä nettolainanottaja, mutta verrattaessa finanssikriisin aikoihin nettovarallisuusasema on ollut vain lievästi negatiivinen. Tuoreimpien ennakkotietojen mukaan Suomen nettovarallisuusasema oli -8,0 miljardia euroa vuoden 2015 lopussa eli Suomi oli nettolainanottaja.

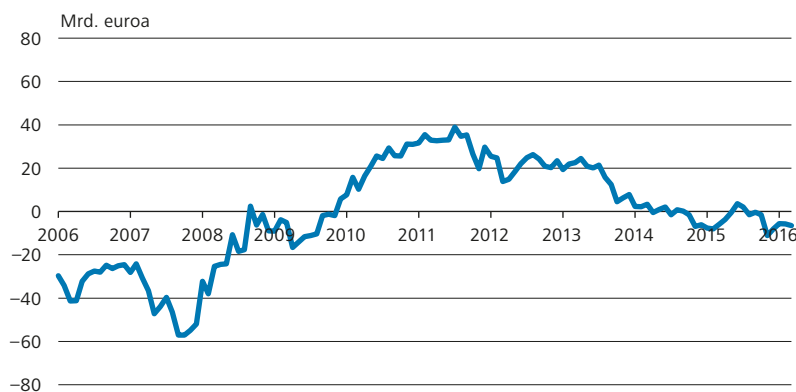
Nettovarallisuusaseman muutosta tulkittaessa on tärkeää ottaa huomioon, mistä muutos nettolainanannossa johtuu. Tässä artikkelissa tutkimme nettovarallisuusasemassa tapahtuvia muutoksia. Aluksi käymme läpi maksutasekehikon ja maksutaseen ja ulkomaisen varallisuusaseman olennaisimmat osat ja käsitteet. Tarkastelemme myös nettovarallisuusaseman muutoksia kokonaisuudessaan ja erityisesti arvonmuutosten mer-

kitystä. Pureudumme myös tärkeimpiin sijoituslajeihin tarkemmin.

Maksutase kuvaa kansantalouden ja muun maailman väliset liiketoimet tietyltä ajanjaksolta

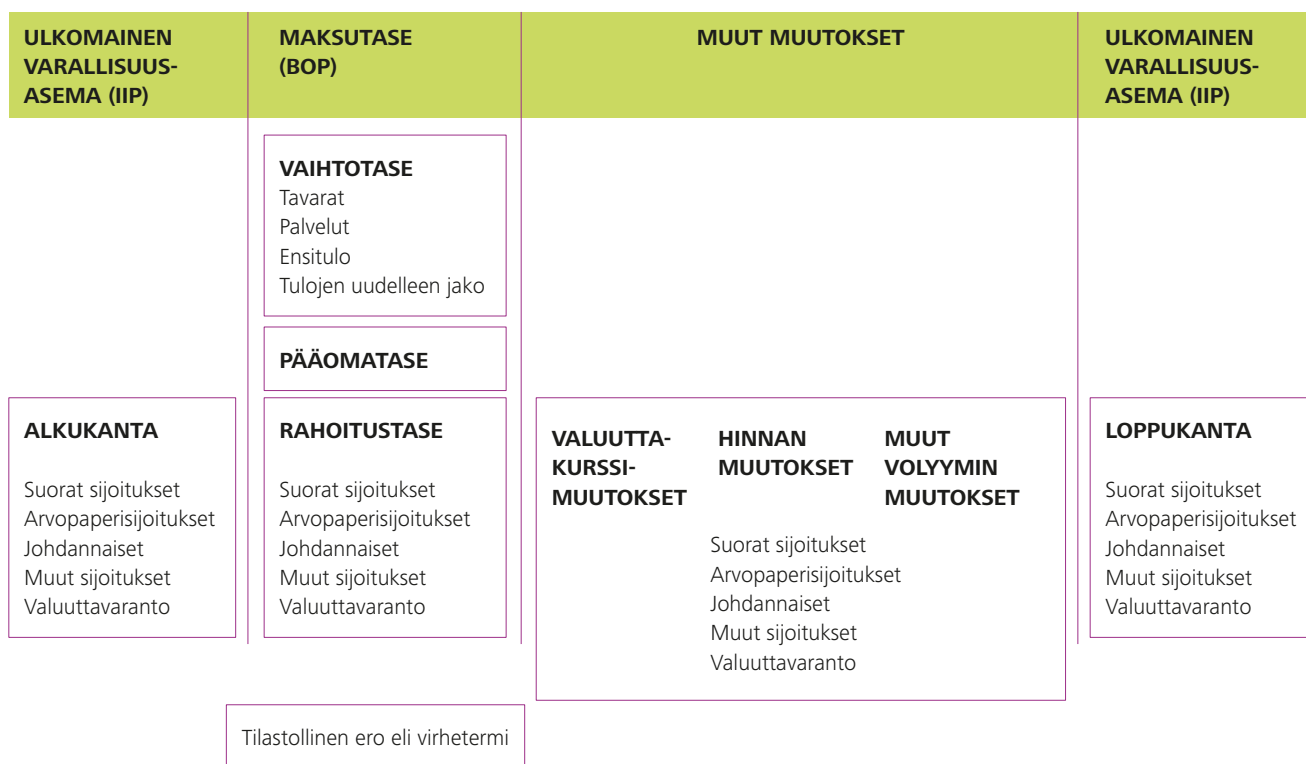
Maksutasetta laaditaan Kansainvälisen Valuuttarahaston käsikirjan *Sixth Edition of Balance of Payments and International Investment Position Manual (BPM6)* mukaan. Laadintaa ohjaavat myös Euroopan Komission Maksutaseasetus ja Euroopan keskuspankin suuntaviivat. Maksutasekehikko pitää sisällään maksutaseen, ulkomaisen varallisuusaseman, varallisuusasemassa tapahtuneet muut

KUVIO 1. Ulkomainen nettovarallisuusasema

Lähde: Tilastokeskus, maksutasetilasto

KUVIO 2. Maksutaseen tilastointikehikko

Ulkomainen varallisuusasema ja rahoitustase jaetaan viiteen luokkaan rahoitusinstrumenttien luonteen tai käyttötarkoituksen mukaan: suorat sijoitukset, arvopaperisijoitukset, johdannaiset, muut sijoitukset ja valuuttavaranto. Suoriin sijoituksiin luetaan sijoitukset kohteisiin, joissa sijoittajalla on yli 10 prosentin osuus päätäntävällästä. Suoria sijoituksia voivat olla sekä oman että vieraan pääoman ehtoiset sijoitukset. Arvopaperisijoituksia ovat osakkeet ja osuudet, joukkovelkakirjalainat ja rahamarkkinapaperit. Muihin sijoituksiin luetaan mm. lainat, talletukset ja kauppaluotot.

Lähde: Tilastokeskus, maksutasetilasto

muutokset ja virhetermin (kuvio 2).

Maksutase kertoo taloudessa¹ tarkasteluperiodin aikana tapahtuneet reaali- ja rahoitusvirrat. Reaalivirtoja kuvaavat vaihtotase ja pääomatase, rahoitusvirtoa kuvaa rahoitustase.

Maksutaseen kehikon mukaan vaihtotaseen ja pääomataseen taloustoimet ovat yhtä suuret kuin rahoitustaseen rahoitustaloustoimet. Muut muutokset sisältävät hinta-, valuuttakurssi- ja muut volyymin muutokset.

Ulkomainen varallisuusasema kertoo, kuinka paljon taloudella on yhteensä ulkomaisia saamia ja velkoja tietyn ajankohdalla. Yksinkertaistettuna, jos taloudessa ei tapahdu valuuttakurssi- tai hinnanmuutoksia, vaihtotaseen (ja siten

rahoitustaseen) muutokset olisivat samansuuruiset ulkomaisen varallisuusaseman muutoksen kanssa.

Rahoitustaseen ja ulkomaisen varallisuusaseman yhteys

Rahoitustaseesta ja ulkomaisesta varallisuusasemasta puhuttaessa tärkeä käsite on ns. rekonsiliaatio eli varallisuuskantojen ja virtojen yhteensopivuus:

$$K(l) = K(a) + R + AM$$

missä $K(l)$ = ulkomainen nettovarallisuus periodin lopussa

$K(a)$ = ulkomainen nettovarallisuus periodin alussa

R = Rahoitustaloustoimet

AM = Varallisuuden arvonmuutokset

Periodin (esim. kuukausi tai neljännesvuosi) alun ulkomainen varallisuusasema

on sama kuin edellisen periodin lopun kanta. Periodin aikana tapahtuu rahoitustaloustoimia eli aitoja rahoitustransaktioita, jotka muodostavat rahoitustaseen.

Lisäksi periodin aikana tapahtuu varallisuusasemassa muita arvonmuutoksia johtuen esim. hinnanmuutoksista tai valuuttakurssimuutoksista. Ulkomaisen varallisuusaseman periodin lopussa muodostavat näin alkukanta, johon lisätään rahoitustaloustoimet ja muut muutokset.

Ulkomaisen varallisuusaseman arvoon vaikuttavat siis myös muut arvonmuutokset. Hinnanmuutokset johtuvat sijoituksen kohteena olevan instrumentin arvostuksen muutoksesta, esimerkiksi osakkeiden hintojen muutoksesta. Julkisesti noteerattujen osakkeiden hinnat muodostuvat pörssiessä, mutta noteeraamattomien instrumenttien hinnat voivat muuttua riippuen markkinatilanteesta.

Myös valuuttakurssit voivat vaihdella huomattavasti ja erityisesti valtavaluuttojen keskinäiset suhteet voivat vaikutta-

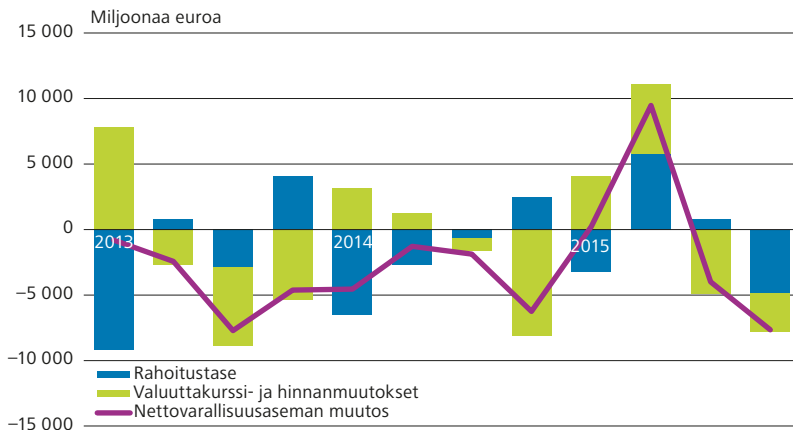
¹ Talous käsittää kyseisen maan kaikki sektorit, sekä julkiset että yksityiset (Sektoriluokitus 2012, http://tilastokeskus.fi/tup/julkaisut/tiedostot/isbn_978-952-244-385-4.pdf).

KUVIO 3. Rahoitustase ja ulkomainen varallisuusasema

Lähde: Tilastokeskus, maksutasetilasto

KUVIO 4. Muutokset ulkomaisessa nettovarallisuusasemassa, rahoitustase ja muut muutokset

Lähde: Tilastokeskus, maksutasetilasto

KUVIO 5. Sijoituslajien osuus ulkomaisen nettovarallisuusaseman muutoksessa

Lähde: Tilastokeskus, maksutasetilasto

taa sijoituskannan arvoon. Muut volyymin muutokset voivat olla esimerkiksi luokitusmuutoksia.

Ulkomaista varallisuusasemaa ja rahoitustasetta tarkastellaan yleensä nettomääräisenä. Nettouttaminen tapahtuu kahdella tasolla.

Ensinnäkin rahoitustaloustoimet periodin aikana kirjataan siten, että saamisten lisäys ja vähennys lasketaan yhteen ja velkojen lisäys ja vähennys lasketaan yhteen. Näin saadaan laskettua saamisten muutos ja velkojen muutos. Toiseksi, saamisista vähennetään velat, jolloin saadaan rahoitustaloustoimien tapauksessa rahoitustase ja varallisuuskantojen tapauksessa ulkomainen nettovarallisuusasema.

Arvopaperisijoitusten muutoksilla ollut suuri vaikutus

Seuraavaksi tarkastelemme ulkomaisen nettovarallisuusaseman muutoksia ja niiden lähteitä neljännesvuosittain alkaen vuodesta 2013. Kun erittelemme rahoitustaloustoimet (eli rahoitustaseen) ja muut varallisuusasemaan vaikuttavat muutokset, huomaamme, että usealla vuosineljänneksellä muut muutokset ovat vaikuttaneet nettovarallisuusaseman kehitykseen enemmän kuin rahoitustaloustoimet.

Kuviosta 4 näemme, että vuosina 2013–2015 kahdeksalla vuosineljänneksellä kahdestatoista arvostusmuutokset selittävät muutoksia nettovarallisuusasemassa enemmän kuin rahoitustaloustoimet. Mistä arvostusmuutokset sitten tulevat?

Vuoden 2015 kahden viimeisen neljän-

Kommentoi verkossa
tietotrendit.stat.fi

neksen aikana arvopaperisijoitusten muutokset ovat vaikuttaneet eniten Suomen ulkomaisen nettovarallisuuden muutokseen. Pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna myös suorien sijoitusten ja muiden sijoitusten muutokset ovat vaikuttaneet suuresti nettovarallisuusosaston kehitykseen.

Kuviossa 5 on esitettyä sijoituslajien osuus ulkomaisen nettovarallisuusosaston muutoksessa. Kuvioista näemme, että arvopaperisijoitusten merkitys on suuri.

Koska arvopaperisijoitukset ja muut sijoitukset ovat luonteeltaan kovin erilaisia, voidaan olettaa, että niiden virtoihin ja muihin muutoksiin vaikuttavat eri asiat.

Muissa sijoituksissa ei niiden luonteen vuoksi ole kovin paljon muita muutoksia kuin rahoitustaloustoimia, kun taas arvopaperisijoituksiin hinta- ja valuuttakurssi-muutoksilla voi olla huomattava vaikutus.

Johdannaisten ja valuuttavarannon muutokset eivät ole olleet kovin merkittäviä, joten jätämme ne tarkastelun ulkopuolelle. Suorissa sijoituksissa on sekä oman että vieraan pääoman ehtoisia sijoituksia, joten rajaamme myös ne tämän tarkastelun ulkopuolelle.

Katsotaan seuraavaksi tarkemmin Suomen ulkomaiseen arvopaperivarallisuuden vaikuttavia asioita. Julkisesti noteerattujen arvopapereiden hinnat muodostuvat markkinoilla ja saattavat vaihdella rajustikin, joten oletettavasti hinnamuutoksilla on huomattava vaikutus arvopaperivarallisuuden arvoon.

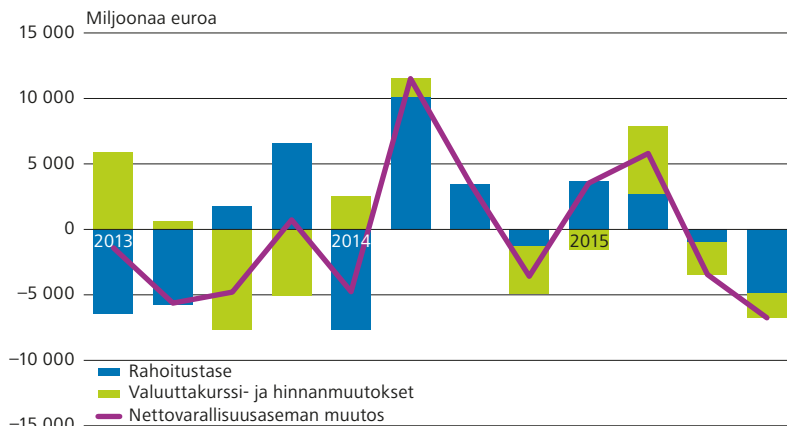
Arvopapereita lasketaan liikkeelle eri valuutoissa ja erityisesti suurten valuuttojen vaihtokurssien muutokset voivat vaikuttaa arvopaperisaamisten ja -velkojen kantaan.

Kun tarkastellaan arvopaperivarallisuuden muutosta neljännesvuosittain, havaitaan, että useilla vuosineljänneksillä muilla kuin rahoitustaloustoimilla on ollut suurempi vaikutus varallisuusosastoon (kuvio 6).

Joillain periodeilla kokonaisuutos ei ole sama kuin rahoitustaloustoimet ja hinta- ja valuuttakurssimuutokset yhteensä, mikä voi johtua luokitusmuutoksista.

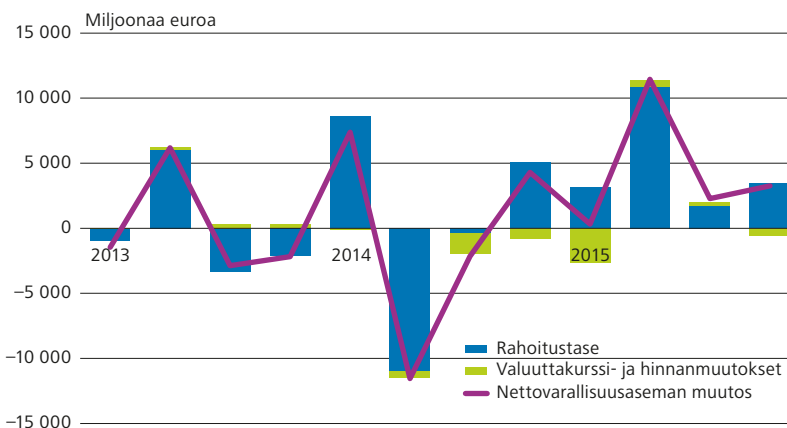
Muiden sijoitusten muutoksissa rahoitustaloustoimet selittävät varallisuusosaston muutoksen lähes kokonaan. Valuuttakurssi- ja arvonmuutoksia ei ole käytännössä lainkaan, vaan muut muutokset johtuvat ainoastaan luokitusmuutosten tapaisista satunnaisista eristä (kuvio 7).

KUVIO 6. Arvopaperisijoitusten nettomuutokset

Lähde: Tilastokeskus, maksutasetilasto

KUVIO 7. Muiden sijoitusten muutokset

Lähde: Tilastokeskus, maksutasetilasto

Velkaantumista tulee tutkia kokonaisuutena

Vaihtotaseen ohella Suomen ulkomaista velkaantumista on siis syytä tarkastella myös muilla mittareilla. Ulkomainen varallisuusosasto kertoo talouden ulkomaisesta varallisuudesta ja sen muutoksesta. Ulkomaisen saamisen ja velan määrä voi riippua rahoitustaloustoimien lisäksi myös muista tekijöistä, joista merkittävimpiä ovat arvopaperisijoitusten arvonmuutokset.

Ulkomaista nettovarallisuusosastoa tulisi katsoa myös sijoituslajeittain. Varallisuuteen eri sijoituslajeissa vaikuttavat erilaiset tekijät; arvopaperisijoituk-

siin osakkeiden ja valuuttojen arvostukset vaikuttavat huomattavasti, kun taas muissa sijoituksissa varallisuuden määrä on käytännössä sidottu aitojen transaktioiden määrään.

Neljännesvuosittainen maksutasejulkaisu sisältää vaihtotaseen lisäksi rahoitustaseen ja ulkomaisen varallisuusosaston tiedot arvostusmuutoksineen. Näitä kaikkia indikaattoreita kannattaa katsoa kokonaisuutena Suomen velkaantumista analysoitaessa. ■

Kirjoittajat ovat yliaktuaareja Tilastokeskuksen talous- ja ympäristötilastot-yksikössä.

ARJA TIIHONEN

Kaupungistuminen etenee – löytyykö kaikille sopiva asunto?

Kuuden suurimman kaupunkialueen väestömäärää lisäävät nuorten, lapsiperheiden ja ulkomailta tulleiden muuttoliike. Etenkin lapsiperheiden on vaikea löytää sopivaa asuntoa kaupunkikeskuksista. Ahtaasti asuminen onkin viime vuosina lisääntynyt.

Kaupungistumista pidetään väistämättömänä ilmiönä, varsinkin kun Suomen katsotaan olevan muita Euroopan maita jäljessä kehityksestä. Vuoden 2014 lopulla noin 70 prosenttia Suomen väestöstä asui kaupunkialueilla (kuvio 1). Kaupunkeihin keskittyvät niin koulutus- kuin työpaikkamahdollisuudetkin (von Bruun & Kivelä, 2009, 30). Väestön kasvun myötä myös monet palvelut ja harrastusmahdollisuudet keskittyvät keskuksiin. Kun lapsuus vietetään kaupunkiolo-suhteissa, niin kaupunkimainen elämäntapa vakiintuu myös jatkossa. Mutta millaiset ovat asuinolot ja asuntomarkkinat kasvavilla kaupunkialueilla?

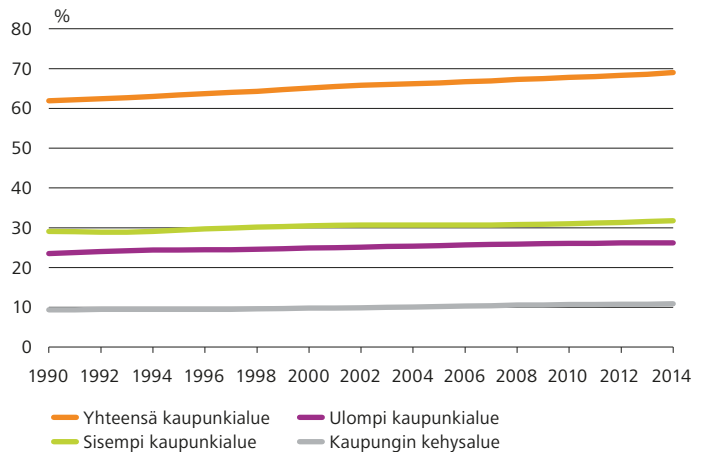
Tarkastelen artikkelissani kaupungistumiskehitystä suurimpien kaupunkien näkökulmasta. Esimerkkikaupunkeina ovat väestöltään yli 150 000 asukkaan kaupungit: Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Turku ja Oulu. Kuvaan muutoksia olemassa olevan asuntokannan ja asuntokuntarakenteen avulla: Millaisia asuntoja kaupunkiin muuttajille on ylipäänsä tarjolla suurimmissa kaupungeissa, mikä osuus asuntokannasta on ns. perheasuntoja? Onko muuttajille olemassa myös vuokra-asuntoja? Entä lisääkö kaupungistuminen ahtaasti asumista?

Artikkelissa käytetään ruutupohjaista, Suomen ympäristökeskuksen määrittelemää kaupunki-maaseutualuejakoa (ks. tietolaatikko). Väestöltään kaupunkialueiden suurimman ryhmän muodostaa sisempi kaupunkialue, jossa asuu 1,7 miljoonaa henkilöä, ulommalla kaupunkialueella asuu 1,4 miljoonaa henkilöä ja kaupungin kehysalueella asuu runsas puoli miljoonaa henkilöä. Esimerkiksi Nurmijärven väestöstä lähes kaikki asuvat ns. kaupungin kehysalueeksi määritellyllä kaupunkialueella. Espoossa puolestaan 60 prosenttia väestöstä asuu sisemmällä kaupunkialueella. Sen sijaan maaseutualueeksi määritellyillä alueilla ei kummassakaan kunnassa ole juuri asutusta.

Vuodesta 1990 väestö on kaupunkialueilla lisääntynyt yli puolella miljoonalla. Kaupunkiväestön osuus on kasvanut seitsemän prosenttiyksikköä. Samalla ajanjaksolla maaseutualueiden väestö on vähentynyt 200 000 henkilöllä. Suhteellisesti eniten suosiota on kasvattanut vuodesta 1990 lähtien kaupungin kehysalue. Toisaalta aivan viime vuosina suhteellisesti eniten on kasvanut sisempi kaupunkialue. Muutokset ovat tarkoittaneet uusien asuntojen rakentamista nimenomaan kaupunkialueille.

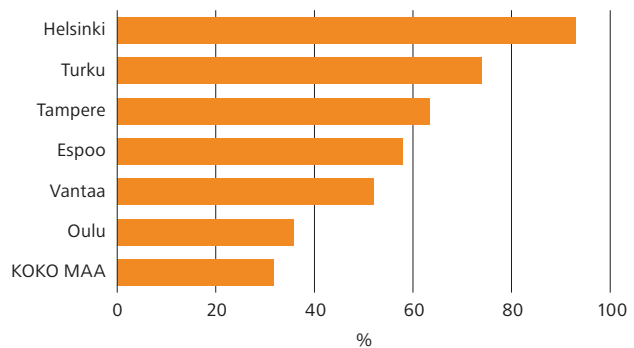
Suurimpien kaupunkien väestöstä 95–99 prosenttia asuu kaupunkialueilla. Sisemmällä kaupunkialueella asuvien osuus vaihtelee kuitenkin suuresti. Esimerkiksi Helsingissä 93 prosenttia väestöstä asuu sisemmällä kaupunkialueella, kun Oulussa vastaava osuus on 36 prosenttia (kuvio 2). Edellä mainittujen kaupunkien määrällinen väestönlisä-

KUVIO 1. Kaupunkialueilla asuvien osuus väestöstä 1990–2014

Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne

KUVIO 2. Sisemmällä kaupunkialueella asuvien osuus kaupungin väestöstä 2014

Lähde: Tilastokeskus, väestörakenne

ys selittää suurimman osan viime vuosikymmenien kaupungistumiskehityksestä ja vajaa puolet (44 %) koko maan kaupunkialueen väestöstä asuu kuuden suurimman kunnan kaupunkialueella.

Väestö lisääntyy lähes pelkästään suurimmissa kaupungeissa

Kaupunkeihin ja erityisesti suurimpiin kaupunkeihimme suuntautuu muuttovirtaa sekä muista kunnista että ulkomailta. Noin puolet kuuden suurimman kaupungin nettomuutosta on viime vuosina ollut ulkomaisen muuton varassa. Suurimmat kunnat houkuttavat myös maan sisäisiä muuttajia ja muuttajista suurin osa on nuorta ikäluokkaa. ▶

Nuoret muuttavat kaupunkieihin jo pelkästään opiskelu- tai työmahdollisuuksien vuoksi. Vuoden 2014 lopulla 20–29-vuotiaista lähes 80 prosenttia asui kaupunkialueilla. Mitä vanhemmasta ikäryhmästä on kyse, sitä vähemmän asuttiin kaupunkialueilla. Seitsemänkymmentä vuotta täytäneistä vain 61 prosenttia asui kaupunkialueilla vuoden 2014 lopussa. Sen sijaan pikkulapsista 72 prosenttia ja kouluikäisistäkin 68 prosenttia asui kaupunkialueilla.

Muuttoliike vahvistaa vaikutuksia niin lähtökunnissa kuin tulokunnissakin. Kasvualueilla nuoret ikäluokat pitävät syntyneiden määrän korkeana. Vastaavasti lähtökunnissa nuorten määrä vähennee (Myrskylä 2007). Kaupungistuminen on ilmiö, jonka on ennustettu jatkuvan lähitulevaisuudessa. Viimeisten viiden vuoden aikana kaupunkialueiden väkiluku on kasvanut lähes 100 000 henkilöllä ja yli 90 prosenttia väestönlisäyksestä kohdistui kuuteen suurimpaan kaupunkiin.

Kaupunkien väkimäärän kehitys ei ole yksin maan sisäisen muuttoliikkeen ja syntyvyyden varassa, sillä ulkomailta maahan muuttavat päätyvät useimmiten suurimpiin kaupunkieihin. Suurimpien kaupunkien väestön kasvusta noin puolet on peräisin ulkomailta muuttaneista. Tässä tarkastellaan kaupunkialueiden kehitystä vuoteen 2014 mennessä, joten vuoden 2015 turvapaikanhakijat eivät ole mukana tarkastelussa.

Kotoutumisen kannalta työ- ja opiskelumahdollisuudet ovat kaupunkialueilla yleensä paremmat. Jonkinlaisena pullonkaulana voi olla sopivan asunnon löytäminen erityisesti suurimmista kaupungeista.

Kaupunki-maaseutu -luokitus ei noudata hallinnollisia kaupunkirajoja. Sen sijaan luokittelulla pyritään kuvaamaan asumisen ja muun taloudellisen toiminnan tiheyttä. Samaa aluerajausta on käytetty myös taannehtivasti eli on tarkasteltu, miten nykyisillä kaupunkialueilla väestön määrä on kehittynyt. Kaupunkialueet jaetaan kolmeen ryhmään: sisemmällä kaupunkialueella tarkoitetaan tehokkaan rakentamisen aluetta, ulommalla kaupunkialueella yhtenäisesti rakentuvan taajamarakenteen aluetta ja kaupungin kehysalueella tarkoitetaan kaupunkiin välittömästi kytkeytyvän alueen kokonaisuutta.

Lähde: http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne/Tietoa_yhdyskuntarakenteesta/Kaupunkimaaseutu_luokitus.

Asuntojen tarjonnassa puutteita etenkin pääkaupunkiseudulla

Olemassa oleva asuntokanta ohjaa osin sitä, millaisia perheitä ja asuntokuntia kuntaan muuttaa. Samoin olemassa oleva asuntokanta ohjaa sitä, löytyykö kunnan sisältä sopiva asunto vai joutuuko asunnon vaihtaja tai muuttaja hakemaan asuntoa muualta. Sopivan asunnon löytymistä vaikeuttaa monesti tarjonnan niukkuus ja kalleus.

Työvoiman liikkuvuutta ja myös opiskelupaikan vastaanottamista edistävät toimivat vuokra-asuntomarkkinat. Vuokra-asuntoja tulisi olla riittävästi tarjolla, jotta myös vuokrataso pysyisi kohtuullisena. Erityisesti pääkaupunkiseudulla voidaan puhua vuokra-asuntopulasta. Esimerkiksi valtion rahoittamiin ARA-vuokra-asuntoihin, joissa vuokratasoa säädelään, hakijoita on moninkertainen määrä vapautuviin asuntoihin verrattuna. Taloudellinen taantuma voi osin myös lisätä vuokra-asuntojen kysyntää. Toisaalta taantumien aikana näyttäisi kotona asuvien nuorten määrä lisääntyneen.

Oman asunnon ostaminenkaan ei ole helppoa pääkaupunkiseudulla. Asunnot ovat varsin kalliita ja usein asunnon hankkimiseen tarvitaan alkupääomaa.

VTT:n julkaiseman selvityksen mukaan Helsingin seudulla on asuntotuotannon vaje, joka tulisi kuroa kiinni seuraavan kymmenen vuoden aikana. Asuntotuotantotarvetta mallintaessaan VTT on ottanut huomioon Tilastokeskuksen väestöennusteen lisäksi eri-ikäisten henkilöiden muodostamien asuntokuntien koon. (Vainio 2016.) Elinajan pidentyessä asuntoja ei vapaudu entiseen tahtiin markkinoille ja toisaalla itsenäistyvät nuoret etsivät omaa asuntoa yhteisöasumisen sijaan. Lisäksi ahtaasti asuminen voi jossain määrin aiheuttaa lisääntynyttä asuntotuotannon tarvetta.

Kaupunkialueiden asuntokanta erilaista

Suurten kaupunkien kerrostalovaltaisuus on yleisintä Helsingissä, Tampereella ja Turussa (kuvio 3). Näissä kaupungeissa on myös suhteellisesti enemmän yksioita ja kaksioita kuin vähintään kolmehuoneisia ns. perheasuntoja. Vastaavasti Espoossa, Vantaalla ja Oulussa on suhteellisesti enemmän perheasuntoja kuin yksioita ja kaksioita. Toisaalta esimerkiksi Helsingin etuna on asuntojen lukumäärällinen runsaus. Vähintään kolme huonetta käsittäviä asuttuja asuntoja oli Helsingissä lähes puolet enemmän kuin Espoossa.

Espoossa, Vantaalla ja Oulussa on suhteellisen paljon perheasuntoja. Kaikki perheasunnot eivät kuitenkaan ole omakoti- tai paritalossa. Esimerkiksi Espoossa kaikista perheasunnoista 41 prosenttia on pientaloissa, 21 prosenttia rivitaloissa

ja 38 prosenttia kerrostaloissa.

Neliöiltään Helsingin vakinaisesti asutut yksiöt ja kaksiot ovat suhteellisesti pienempiä kuin koko maassa keskimäärin. Helsingin yksiöiden keskipinta-ala on 31 neliötä ja kaksioiden 52 neliötä; koko maan vastaavat neliöt ovat 34 ja kaksioiden 54 neliötä.

Suuria, vähintään viisi huonetta käsittäviä huoneistoja oli vakinaisesti asutuista asunnoista Helsingissä vain kuusi prosenttia. Myös Turussa ja Tampereella oli suhteellisesti lähes yhtä niukasti suuria asuntoja. Sen sijaan Espoon asunnoista oli suhteellisesti ottaen tuplasti enemmän (16 %) isoja asuntoja Helsinkiin verrattuna. Vantaalla isoja asuntoja oli 11 prosenttia vakinaisesti asutuista asunnoista vuoden 2014 lopulla.

Suurissa kaupungeissa paljon vuokra-asuntoja

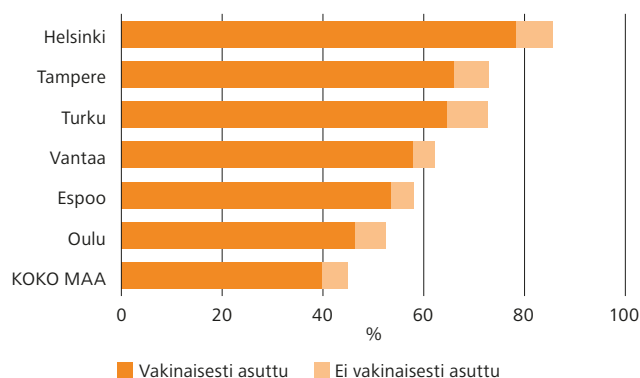
Työn tai opiskelupaikan vuoksi kaupunkiin muuttavia helpottaa, mikäli vuokra-asunto löytyy helposti. Kuudessa suurimmassa kaupungissa on suhteellisen paljon vuokra-asuntoja. Helsingissä lähes puolet (48 %) vakinaisesti asutuista asunnoista on vuokra-asuntoja. Myös Turussa ja Tampereella on suhteellisesti lähes yhtä paljon (45 %) vuokra-asuntokantaa. Sen sijaan Espoossa, Vantaalla ja Oulussa on suhteellisesti jonkin verran vähemmän vuokra-asuntotarjontaa. Espoossa ja Vantaalla on vuokra-asuntoja 36 ja Oulussa 39 prosenttia vakinaisesti asutuista asunnoista. (Kuvio 4.) Vuokra-asuntojonoista voisi päätellä, että vuokra-asuntojen määrä ei ole riittävä pääkaupunkiseudulla.

Vuokra-asunnoista suurin osa on yksiöitä tai kaksioita. Suurimmissa kunnissa on kuitenkin jonkin verran eroja siinä, mikä osuus vuokra-asunnoista on vähintään kolmen huoneen perheasuntoja. Valtion tukemissa ns. ARA-asunnoissa on suhteellisesti enemmän perheasuntoja kuin vapaarahoitteisissa vuokra-asunnoissa. Helsingissä sijaitsevista vakinaisesti asutuista ARA-asunnoista runsas kolmannes (35 %) oli vähintään kolmen huoneen asuntoja, vastaava osuus Espoossa ja Vantaalla oli 37 prosenttia. Tampereella, Turussa ja Oulussa ARA-asuntoista noin neljännes oli vähintään kolmioita. Vapaarahoitteisista vuokra-asunnoista suhteellisesti eniten perheasuntoja oli Espoossa (28 %) ja Vantaalla (25 %). Muissa suurissa kaupungeissa perheasuntojen osuus asutuista vapaarahoitteisissa vuokra-asunnoissa jää alle 20 prosenttiin.

Lapsiperheet kaupungissa

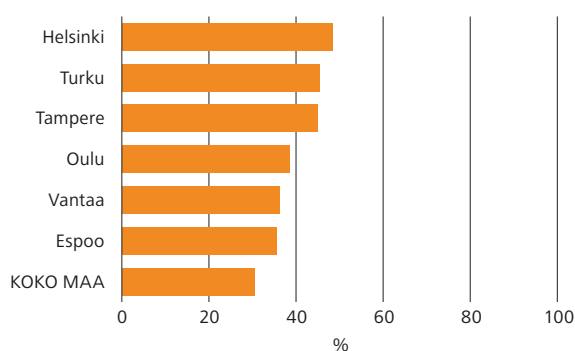
Kaupungeissa ja yleensä kaupunkialueilla on jossain määrin erilainen asuntokuntarakenne kuin maaseutualueilla. Asuntokunnan muodostavat

KUVIO 3. Kerrostaloasuntojen osuus asuntokannasta (kuusi suurinta kuntaa) 2014

Lähde: Tilastokeskus, Asunnot ja asuinolot

KUVIO 4. Vuokra-asuntojen osuus vakinaisesti asutuista asunnoista 2014

Lähde: Tilastokeskus, Asunnot ja asuinolot

NAIN PUOLET KUUDEN SUURIMMAN KAUPUNGIN NETTOMUUTOSTA ON VIIME VUOSINA OLLUT ULKOMAISEN MUUTON VARASSA.

kaikki samassa asunnossa asuvat henkilöt. Asuntokuntia on Suomessa noin 2,6 miljoonaa, joista 71 prosenttia asuu kaupunkialueella. Kaupunkialueilla on jonkin verran yleisemmin yksinasuvia (43 %) verrattuna maaseutualueisiin (39 %). Samoin lapsiperheitä, joihin kuuluu vähintään yksi alaikäinen lapsi, asuu hieman yleisemmin kaupunkialueilla kuin maaseudulla.

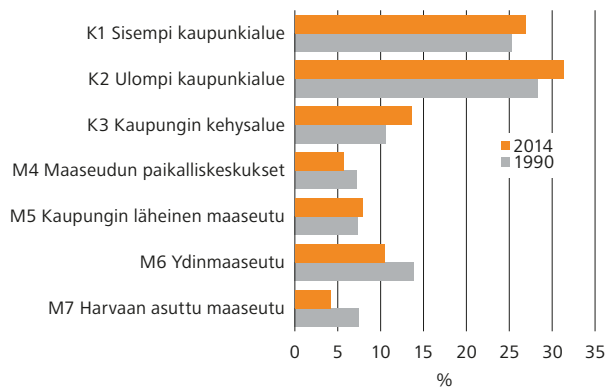
Lapsiperheiden keskuudessa kaupunkialueiden suosio on jonkin verran yleistynyt parissa vuosi- ➤

TAULUKKO. Vertailutietoja kuuden kunnan lapsiperheistä ja asunnoista 2014

KUNTA	SISEMMÄLLÄ KAUPUNKIALUEELLA ASUVAT LAPSIPERHEET (%), OSUUS KUNNAN LAPSIPERHEISTÄ	OMAKOTI- TAI PARITALOSSA ASUVAT LAPSIPERHEET, (%), OSUUS KUNNAN LAPSIPERHEISTÄ	AHTAASTI ASUVAT LAPSIPERHEET (%), OSUUS KUNNAN LAPSIPERHEISTÄ	LAPSIPERHEIDEN HUONEISTON KESKIKOKO, M ²
Espoo	54,4	41	27,9	100,2
Helsinki	94,1	15	35,7	85,7
Vantaa	48,3	36,7	30,9	92,4
Oulu	22,6	54,4	26,7	109,6
Tampere	54,5	29	32	91,5
Turku	64,4	26,3	33,7	92,8
Kaikki lapsiperheet	26,9	47,9	29,6	93,7

Lähde: Tilastokeskus, Asumot ja asuinolot

KUVIO 5. Lapsiperheiden asuinalue, osuus kaikista lapsiperheistä 2014 ja 1990

Lähde: Tilastokeskus, Asumot ja asuinolot

kymmenessä. Vuonna 1990 kaikista lapsiperheistä 64 prosenttia asui kaupunkialueilla ja nykyisin vastaava osuus on 72 prosenttia. Myös sisemmän kaupunkialueen suosio on lisääntynyt (kuvio 5).

Lapsiperheiden kodit ovat kaupunkialueillakin suhteellisen usein omakoti- tai paritaloissa, mutta kuitenkin hieman yli puolet kodeista on joko rivitai kerrostalossa. Lapsiperheet asuttavat pääosin vähintään kolme huonetta käsittäviä asuntoja. Suurista kaupungeista Oulun lapsiperheet asuvat yleisimmin (54 %) omakoti- tai paritalossa. Espoon lapsiperheistä 41 ja Vantaan lapsiperheistä 37 prosenttia asuu omakoti- tai paritalossa. Alle kolmannes Tampereen ja Turun lapsiperheistä asuu omakoti- tai paritalossa, Helsingissä vain 15 prosenttia. (Taulukko.)

Lähes miljoona ahtaasti asuvaa

Suomessa on lähes miljoona ahtaasti asuvaa henkilöä. Toisin sanoen lähes miljoona asuu asunnossa, jossa ei ole jokaiselle perheenjäsenelle tai asuntokunnan jäsenelle omaa huonetta käytettävissä.

Laskennallinen ahtaasti asuminen on eri asia kuin kokemukseräinen ahtaasti asuminen. Kaikilla ihmisillä tai kulttuureilla ei ole samanlaista oman tilan tai huoneen tarvetta. Pikkulapset eivät välttämättä tarvitse omaa huonetta, mutta tilastoista voidaan havaita, että monet perheet hakeutuvat tilavampiin asuntoihin lasten lähestyessä kouluikää tai myöhemmässäkin vaiheessa. Näin ollen lapsiperheiden ahtaasti asumisella voidaan kuvata jonkinasteista liikkuvuus- tai muuttoalttiutta.

Koko maan tasolla ahtaasti asuvien henkilöiden määrä on vähentynyt parin vuosikymmenen ajan, mutta aivan viime vuosina ahtaasti asuvien määrä on kääntynyt kasvuun. Ahtaasti asuminen lisääntyy erityisesti kaupunkialueilla (kuvio 6).

Kaupunkialueilla ahtaasti asuvien määrä kääntyi kasvuun vuoden 2008 lopulla finanssikriisin jälkeen. Vastaavaa ilmiötä ei tapahtunut maaseutualueilla. Vuonna 2014 ahtaasti asuvien määrä lisääntyi kaupunkialueilla lähes 10 000 henkilöllä.

Lapsiperheiden ahtaasti asuminen on yleistä. Kaikista ahtaasti asuvista asuntokunnista 75 prosenttia oli lapsiperheitä vuonna 2014.

Ahtaasti asuvien asuntokuntien määrä on kasvanut etenkin asuntokunnissa, joihin kuuluu vähintään yksi vieraskielinen henkilö. Vieraskielisten ahtaasti asuvien asuntokuntien määrä on kaksinkertaistunut kymmenen vuoden sisällä. Vuonna 2014 kaikista ahtaasti asuvista asuntokunnista oli vieraskielisiä 18 prosenttia. Vieraskielisiin ahtaasti asuviin asuntokuntiin kuului 165 000 henkilöä, mikä on 40 prosenttia kaikista vieraskielisissä asuntokunnissa asuvista.

Ahtaasti asuminen väheni puolestaan asuntokunnissa, joissa puhutaan pelkästään kotimaisia kieliä. Väheneminen oli kuitenkin hitaampaa kuin aikaisempina vuosina. Vuonna 2006 kotimaisia kieliä puhuvien ahtaasti asuvien asuntokuntien määrä väheni vuoden sisällä 8 300 asuntokunnalla ja vuonna 2014 enää 1 600 asuntokunnalla. Vuonna 2014 ahtaasti asuviin, kotimaisia kieliä

puhuviin asuntokuntiin kuului 772 000 henkilöä.

Omistusasunnoissa on suhteellisesti jonkin verran vähemmän ahtaasti asuvia henkilöitä kuin vuokra-asunnoissa. Omistusasunnossa asuvista oli vuoden 2014 lopulla ahtaasti asuvia 16 prosenttia ja vuokra-asunnossa asuvista 21 prosenttia. Ennen vuoden 2008 finanssikriisiä ahtaasti asuvien määrä väheni omistusasunnoissa vuosittain yli kymmenellä tuhannella, mutta viime vuosina ahtaasti asuvien määrä on vähentynyt vain muutamilla tuhansilla vuosittain. Myös vuokra-asunnossa ahtaasti asuvien määrä väheni ennen finanssikriisiä, mutta viime vuosina määrä on kääntynyt kasvuun.

Ahtaasti asuminen yleistyy pääkaupunkiseudulla

Vaikka pääkaupunkiseudulla on suhteellisen paljon pieniä asuntoja, niin ahtaasti asuvia henkilöitä on suhteellisesti vain hieman enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Pääkaupunkiseudun omistusasujista asuu ahtaasti suhteellisesti lähes yhtä paljon (17 %) kuin koko maassa keskimäärin (16 %). Pääkaupunkiseudun vuokra-asunnossa asuvista neljäsos (25 %) asuu ahtaasti, kun koko maan vastaava osuus on 21 prosenttia.

Pääkaupunkiseudulla ahtaasti asuvien henkilöiden määrä on kasvanut vuoden 2008 finanssikriisin jälkeisinä vuosina sekä omistusasunnoissa että vuokra-asunnoissa. Pääkaupunkiseudun ahtaasti asuvista henkilöistä 38 prosenttia kuuluu vieraskielisiin asuntokuntiin. Vieraskielisellä asutokunnalla tarkoitetaan asutokuntaa, jossa on vähintään yksi vieraskielinen henkilö.

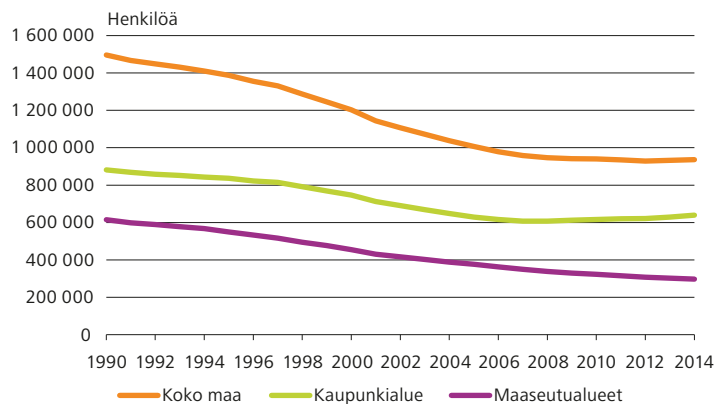
Vuoden 2014 lopulla isoista kaupungeista suhteellisesti eniten ahtaasti asuvia lapsiperheitä oli Helsingissä, jossa 36 prosenttia lapsiperheitä asui ahtaasti, Turussa vastaava osuus oli 33 prosenttia. Koko maan lapsiperheitä asui ahtaasti 29 prosenttia.

Muuttaako digitalisaatio ja etätö muuttoliikkeen suuntaa?

Kaupunki-maaseutu -luokitus kuvaa asutuksen ja taloudellisen toiminnan eriasteisia tiheyttä. Koko väestöstä vajaa kolmannes asuu sisemmällä kaupunkialueella eikä osuus ole kovin paljon kasvanut viimeisten vuosikymmenten aikana. Sen sijaan väestö on kasvanut suhteellisesti enemmän ulommalta kaupunkialueella ja kaupungin kehysalueella.

Kuvaako kehitys suomalaisten toiveita väljästä asumisesta vai alueiden ja mahdollisuuksien rajallisuutta – toiveiden ja mahdollisuuksien välistä ristiriitaa (Junto 2010, 92). Maaseutualueilla olisi mahdollisuuksia kaupungeja väljempään asumiseen, mutta siellä ei ole työpaikkoja tai sitten kou-

KUVIO 6. Ahtaasti asuvien määrä kaupunki- ja maaseutualueilla 1990–2014

Lähde: Tilastokeskus, Asumus ja asuinolot

lut ja palvelut ovat liian kaukana. Entä mahdollistaako digitalisaatio ja robotiikka asumisen, etätöiden ja palvelujen saatavuuden myös maaseudulle? ■

Kirjoittaja on yliaktuaari Tilastokeskuksen väestö- ja elinolotilastot yksikössä.

Lähteet:

von Bruun, Santtu & Kivelä, Torsti 2009. Suurten kaupunkien tulevaisuus ja tulevaisuuden kaupunkipolitiikka. Ennakointihankkeen loppuraportti. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö ja Kuntaliitto. <http://www.kommunerna.net/fi/palvelualueet/kuntajohtaminen/strateginen-johtaminen/tulevaisuuden-ennakointi/Documents/Suurten%20kaupunkien%20tulevaisuus.pdf>.

Junto, Anneli (toim.) 2010. Asumisen unelmat ja arki. Helsinki:Gaudeamus.

Myrskylä, Pekka (2007) Kaupungit kasvavat sisältäpäin. Tilastokeskus, artikkelit. http://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-07-12_003.html?s=0.

Tilastokeskus. Asumus ja asuinolot. <http://tilastokeskus.fi/til/ajas/index.html>.

Tilastokeskus. Väestörakenne. <http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/index.html>.

Vainio, Terttu 2016. Asuntotuotantotarve 2015–2040. VTT TECHNOLOGY 247. http://www.rakennusteollisuus.fi/globalassets/suhdanteet-ja-tilastot/asuntotuotanto_2040/asuntotuotantotarve-2040-raportti.pdf.

ILKKA LEHTINEN

Vuokramarkkinoilla sanoista tekoihin

Kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen puutetta pääkaupunkiseudulla on valitettu iät ja ajat. Mistä kiikastaa, ja miten solmu olisi ratkaistavissa?

Viime vuosina pääkaupunkiseudulle on rakennettu runsaasti vapaarahoitteisia vuokra-asuntoja. Ensin tuli finanssikriisin jälkeinen välimalli, jossa rakentaja saa myydä asunnot vapaasti tietyn ajan jälkeen, ja sitten asuntorahastot. Rakentaminen on ollut huipputasolla vuokra-asuntojen rakentamisen ansiosta.

Valtion tukemia normaaleja vuokra-asuntoja on tuotettu viime vuosina vain 1 000–2 000 vuositain. Pääkaupunkiseudulle tulee uusia työpaikkoja pääosin palveluammatteihin ja osa-aikaisiin töihin. Näiden töiden palkoilla ei makseta markkinavuokria eikä osteta omistusasuntoja. Asuntojen puute haittaa talouden kehitystä.

Miksi kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotanto on niin alhaisella tasolla? Budjettirahaa on käytetty asuntotuotantoon vähän. Vähäiset tukirahat on otettu budjetin ulkopuolisesta asuntorahastosta eli käytännössä asukkaiden maksamista lainojen lyhennyksistä ja koroista.

Koko Suomessa on rakennettu 2000-luvulla lähes puoli miljoonaa asuntoa (taulukko 1). Näistä valtion tukemia Ara-vuokra-asuntoja on ollut vajaa neljännes eli noin 114 000. Normaaleja Ara-vuokra-asuntoja on rakennettu 40 000, vain noin kahdeksan prosenttia koko asuntotuotannosta.

Samaan aikaan Ara-asuntoja on vapautunut tai vapautettu vuokrasääntelystä 110 000 asuntoa eli saman verran kun uusia on rakennettu.

Välimallia, korkokattoa, investointilupauksia...

Kaikki 2000-luvun hallitukset ovat yrittäneet ratkaista kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon ongelmaa. Kokeilussa on ollut vuoden 2008 välimalli, korkokattoa, lupauksia investoinneista, sopimuksia kuntien kanssa ja viimeisimpänä 10 vuoden välimalli. Kaikista yrityksistä huolimatta normaalien Ara-vuokra-asuntojen vuosituotanto on jäänyt noin 2 000 asunnon tasolle.

Vuosina 2009 ja 2010 tehtiin ns. välimallilla noin 7 500 vuokra-asuntoa, pääosin pääkaupunkiseudulle. Näiden asuntojen neliövuokra on pääkaupunkiseudulla 23–25 euroa kuukaudessa. Asuntoja tuli, mutta ei palveluammateissa työskenteleville.

Yksiön vuokra on näissä asunnoissa pääkaupunkiseudulla noin 720 euroa ja kaksion yli tuhat euroa kuukaudessa. Tämän hintaisia vuokra-asuntoja on tuotettu viime vuosina pääkaupunkiseudulle täysin markkinaehtoisesti useita tuhansia uuden asuntorahastomallin pohjalta.

Uusimman 10 vuoden välimallinkin neliövuokrat tulevat nousemaan yli 20 euroon kuukaudessa. Tästäkään mallista ei tule olemaan apua pienipalkkaisille. Ratkaisuna ei ole välimallit, vaan tarvitaan pitkäaikaisia lainoja ja edullista rakennusmaata.

Miten Helsingin kaupunki sen tekee?

Helsingin kaupunki omistaa 47 000 Ara-vuokra-asuntoa. Asuntojen keskimääräinen neliövuokra oli 11,06 euroa kuukaudessa vuonna 2015. Halvimmissa yhtiöissä vuokra oli 9,81 ja kalleimmassa 12,33. Miten tähän HEKA:n keskivuokeraan päästään, se on esitetty taulukossa 2.

HEKA-asuntojen hoitovuokra on vajaat kuusi euroa ja pääomavuokra reilut viisi euroa neliömetriä kohti kuukaudessa. Suurimmat menoerät ovat korjaukset ja lämmitys hoitovuokrassa sekä lainojen lyhennys, lainakorot sekä tontin vuokra pääomavuokrassa. 30 neliön yksion keskivuokra on 330 ja 50 neliön kaksion 550 euroa kuukaudessa. Kuulostaa hienolta. Vuokrien kohtuullisuuden takaa Helsingin kaupungin vahva tuki lainoissa, koroissa ja tonttivuokrissa.

Kaikki 2000-luvun hallitukset ovat yrittäneet ratkaista kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon ongelmaa.

TAULUKKO 1. Asuntotuotanto Suomessa 2000-luvulla

	2000–2015	VUOSI-KESKIVARVO	OSUUS KOKO TUOTANNOSTA
Koko asuntotuotanto	494 411	30 901	100,0
Vaparahoitteinen tuotanto	380 907	23 807	77,0
Ara-asunnot	113 504	7 094	23,0
Erityisryhmät	41 199	2 575	8,3
Normaalit vuokra-asunnot	40 081	2 505	8,1
Asumisoikeusasunnot	22 777	1 424	4,6
Muut Ara-asunnot	9 447	590	1,9

Lähde: Tilastokeskus ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA)

TAULUKKO 2. Helsingin kaupungin vuokratulojen rakenteen rakenne 2015

	%	HEKA-2015, e/m ²
Hoitovuokra	100	5,80
Korjaukset	29	1,68
Lämmitys	16	0,93
Käyttö ja huolto	13	0,75
Hallinto	9	0,52
Vesi ja jätevesi	9	0,52
Siivous	6	0,35
Sähkö	4	0,23
Jätehuolto	4	0,23
Kiinteistövero	3	0,17
Ulkoilualueet	3	0,17
Muut menot	4	0,23
Pääomavuokra	100	5,26
Lainojen lyhennys	50	2,60
Lainakorko	20	1,04
Tontin vuokra	16	0,83
Oman pääoman korko	12	0,63
Tyhjänä olo kustannus	3	0,16
Kokonaisvuokra e/m²/kk		11,06

Lähde: Helsingin kaupungin asunnot Oy, HEKA

Miten päästään kohtuuhintaiseen vuokraan?

Vuokra-asuntotuotannon kustannukset koostuvat tonttimaasta, laina-ajasta, koroista, rakennuskustannuksista ja rakentamisen normeista.

Tonttimaan hinta on avainasemassa. Jos ongelmaan halutaan pääkaupunkiseudulla todellinen ratkaisu, pitäisi pääkaupunkiseudun metropolikuntien ja valtion luovuttaa tontteja vuokra-asuntorakentamiseen Helsingin kaupungin nykyisten vuokratonttien ehdoilla. ➤

TAULUKKO 3. Kohtuuhintainen vuokratukusrakenne

	MALLI-1, e/m ²	MALLI-2, e/m ²
Hoitovuokra	6,00	6,00
Korjaukset	1,80	1,80
Lämmitys	0,99	0,99
Käyttö ja huolto	0,75	0,75
Hallinto	0,52	0,52
Vesi ja jätevesi	0,52	0,52
Siivous	0,35	0,35
Sähkö	0,23	0,23
Jätehuolto	0,23	0,23
Kiinteistövero	0,17	0,17
Ulkoilalueet	0,17	0,17
Muut menot	0,25	0,25
Pääomavuokra	7,74	13,35
Lainojen lyhennys	5,31	5,31
Lainakorko	1,06	2,13
Tontin vuokra	0,83	2,50
Oman pääoman korko	0,38	2,25
Tyhjänä olo kustannus	0,16	1,16
Kokonaisvuokra e/m ² /kk	13,74	19,35

Lähde: Kirjoittajan laskelmia HEKAn vuokrien pohjalta ja tämän päivän todellisia ratkaisuja.

TAULUKKO 4. Pääomavuokran vaihtoehtoja

LAINAOSUUS 85 %, OMA PÄÄOMA 15 %	MALLI-1	MALLI-2
Laina-aika, vuotta	40	40
Rakennuskustannukset, e/m ²	3 000	3 000
Lainakorko, prosenttia	1	2
Oman pääoman korko, prosenttia	1	6
Tontin vuokratuotto, prosenttia	2	6

Lähde: Kirjoittajan oletuksia ARAn ja HEKAn toteutuneiden laskelmien pohjalta.

Nykyisen asuntopolitiikan häviöinä ovat pienituloiset ja lopulta koko kansantalous.

Rahoituksessa laina-aikojen tulisi olla vähintään 40 vuotta ja lainojen koroissa yhden prosentin omavastuu.

Näillä ehdoilla voidaan päästä kohtuuhintaiseen vuokra-asumiseen.

Taulukkoon 3 laskemassani mallissa 1 pääomavuokran oletuksena on 40 vuoden laina yhden prosentin korolla, oman pääoman korkotuotto on yksi prosentti ja tontin vuokra kaksi prosenttia käyvästä hinnasta. Rakennuskustannus olisi 3 000 euroa neliometriä kohden.

Mallissa 2 lainakorkona on kaksi prosenttia, oman pääoman ja tontin tuotto kuusi prosenttia (taulukko 4).

Mallin 1 laskelmat osoittavat, että uustuotannonssa voidaan päästä 13,70 euron neliövuokriin, jos yhteiskunta subventoi korkoja sekä tonttivuokria ja rakennuskustannukset saadaan kohtuulliselle tasolle. Yksioissa tämä merkitsisi noin 410 euron ja kaksioissa 690 euron kuukausivuokria.

Käytännössä tänä päivänä aloitettavien valtion tukemien vuokra-asuntojen vuokrat nousevat 20

euroon mallin 2 kustannusrakenteen mukaisesti. Tämä merkitsee yksioissa 600 euron ja kaksioissa 1 000 euron kuukausivuokria.

Tukea rakentamiseen vai asumiseen?

Vuokra-asuntopolitiikan peruskysymys on, tuestaanko asuntojen rakentamista vai ko asumista. Suomessa ja Euroopassa yleisenä suuntauksena on viime vuosina ollut tukea asumista ja vähemmän asuntojen rakentamista.

Tuki asumistuen kautta on kasvanut viime vuosina. Asumistukeen ja asumisen toimeentulotukeen menee Suomessa noin 2 miljardia euroa vuodessa.

Asumistukimenoja on vaikea ennakoita ja hallita. Tämä aiheuttaa budjetin laatijoille harmaita hiuksia. Asumisen tukimallissa ihmiset hakevat asumistukea Kelalta ja sosiaalitoimistoilta. Vaarana on, että osa tuesta valuu vuokranantajille.

Toinen mahdollisuus on tukea vuokra-asuntojen rakentamista tukemalla tonttimaata ja lainakorkoja. Tämäkin malli maksaa, mutta ei niin pal-

jon kuin suora asumistuki. Lisäksi tämä tuki on paremmin ennakoitavissa. Menot eivät ole suoraan juoksevia kassamenoja kunnille tai valtiolle vaan laskennallisia menetettyjä tuotteita.

Normien höllämisellä kustannussäästöjä

Rakentamisen normien osittainen purku alentaa myös rakennuskustannuksia. Ratkaisevassa asemassa ovat autopaikat, väestösuojat, erityisryhmien määräykset sekä rakennusten ulkoiset erikoisratkaisut.

Osittain kustannuksia lisäävät myös vaatimukset keskimääräisestä asunnon koosta. Suurin kysyntä vuokramarkkinoilla kohdistuu yksiöihin ja kaksioihin, mutta rakennusmääräyksissä suositaan suurempia asuntoja. Jos halutaan kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja, tulisi normistoa purkaa.

Rakentamisen normien purkamisesta kyllä puhutaan, mutta aina löytyy joku, joka vaatii ja löytää perustelut kalliille rakennusmääräyksille. Rakentamisen normeja voitaisiin vähentää esimerkiksi pienentämällä asuntojen keskikokoa. Invakylpyhuonetta ei tarvitsisi rakentaa jokaiseen asuntoon, eikä väestösuojia ja autopaikkoja tarvitsisi rakentaa jokaiseen taloyhtiöön. Myöskään talojen ulkovaipolle ei pidä laittaa turhia vaatimuksia. Talot voisivat olla vaatimattomia mutta laadukkaita.

Tahtoa, uusia toimijoita, kaavoitusta...

Yksiö 400 ja kaksio 700 euroa kuussa – ratkaisumalli tuntuu yksinkertaiselta, mutta miksi tämän hintaisia vuokra-asuntoja ei synny? Kunnat ja valtio eivät halua luovuttaa edullisia tontteja, ne myydään mieluummin. Moni kunta myös pyrkii valikoimaan asukkaitaan kaavoitus- ja rakentamispolitiikallaan.

Kunnat ja valtio pitää velvoittaa luovuttamaan tontteja, ja asuntojen kaavoituspäätös pitää antaa pääkaupunkiseudulla metropolitasolle.

Uusissa kohteissa tavoiteltu korkotaso toteutuu jo tällä hetkellä, vanhoissa Ara-asunnoissa maksetaan yhä markkinakorkoja korkeampia korkoja.

Hyvinä aikoina rakennusliikkeet eivät ole kiinnostuneita rakentamaan vähemmän tuottavia Ara-asuntoja, huonoina aikoina anellaan lisää tuotantoa. Kuntien pitäisi tehdä rakennusliikkeiden kanssa sopimus, joka tasaisi rakentamisen sekä hyvinä että huonoina aikoina.

Markkinoilla tarvitaan myös uusia pieniä rakennusliikkeitä. Näille tulisi taata edullisia tontteja. Nyt kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja rakentavat käytännössä vain kunnat. Markkinoille tarvittaisiin lisää aitoja yleishyödyllisiä rakentajia.

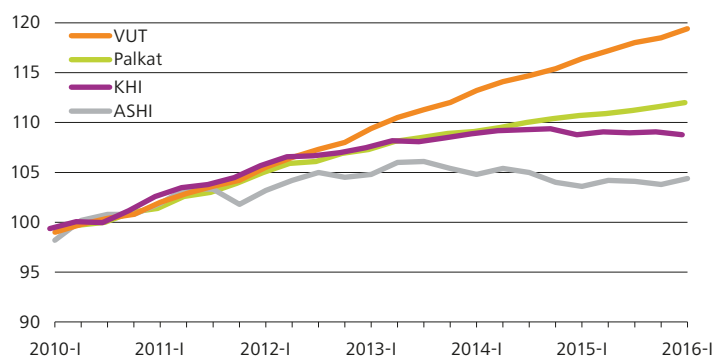
Pitäää muistaa, että mitä enemmän rakennetaan kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja, sitä vä-

TAULUKKO 5. Yksiön ja kaksion vuokrat pääkaupunkiseudulla eri rahoitusmalleilla

	YKSIÖ 30m ² KK-VUOKRA, e	KAKSIO 50m ² KK-VUOKRA, e
HEKA:n asuntojen vuokrat	332	553
Mallin-1 mukaiset vuokrat	410	690
Mallin-2 mukaiset vuokrat	580	970
2008 välimallin vuokrat	720	1100

Lähde: Helsingin kaupungin asunnot Oy, kirjoittajan laskelmat

KUVIO 1. Palkkojen, asuntojen hintojen (ASHI), vuokrien (VUT) ja kuluttajahintojen (KHI) kehitys 2010–16

Lähde: Tilastokeskus

hemmän nousevat vapaarahoitteiset vuokrat ja asuntojen hinnat. Kyse on tarjonnan lisäämisestä asuntomarkkinoille.

Markkinoille tarvitaan lisää kaikenlaisia uusia asuntoja, kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja, sijoittajien markkinahintaisia vuokra-asuntoja sekä omistusasuntoja. Vapaarahoitteisten asuntojen vuokrat ovat nousseet viime vuosina selvästi nopeammin kuin palkat, asuntojen hinnat tai kuluttajahinnat yleensä (kuvio 1). Asuntojen hinnat ovat reagoineet talouden suhdannetilanteeseen. Vähentynyt asuntokauppa on lisännyt kysyntäpainetta vuokramarkkinoille ja nostanut vuokria.

Nykyisen asuntopolitiikan häviöinä ovat pienituloiset ja loppujen lopuksi asumisen tukien ja talouden hitaamman kasvun kautta koko kansantalous. ■

Ilkka Lehtinen on kulutus- ja asumisen hintatilastojen kehittämispäällikkö Tilastokeskuksessa.

MIRA KUUSSAARI

Nyt rakennetaan kerrostaloja kasvukeskuksiin

Pääkaupunkiseudulla rakennetaan kerrostaloja niin vilkkaasti, että resursseista alkaa olla jo pulaa. Syrjempänä ja pientalorakentamisessa on hiljaista.

Myönnettyjen rakennuslupien perusteella vuoden 2015 viimeinen neljännes joi antoi viitteitä uudisrakentamisen pirstymisestä, ja alkuvuoden näkymät ovat hyvin valoisia. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä aloitettiin luvanvaraisia rakennushankkeita tilavuudella mitattuna reilut 15 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin (kuvio 1).

Uudisrakentamisen kokonaistuotanto supistui vuonna 2015 jo neljättä vuotta peräkkäin. Vuodesta 2011 on tultu alas rajusti. Kokonaistuotanto on laskenut neljänneksen neljässä vuodessa.

Viime vuonna käynnissä olevan rakennustuotannon kiinteähintainen arvo eli volyyymi jäi enää kolme prosenttia alhaisemmalle tasolle kuin edellisvuonna. Loppuvuotta kohden tuotannon supistuminen hidastui, ja nyt rakennusala näyttää olevan yksi harvoista talouskasvun vetureista Suomessa. Vuoden ensimmäisellä neljänneksellä rakennustuotannon volyymin kasvu kiihtyi 11 prosentin vuosikasvuun.

Ennusteetkin ovat valoisia. Rakennusteollisuuden ennusteen mukaan rakentaminen kasvaa kuluvan vuoden aikana 2,5 prosenttia. Valtiovarainministeriön suhdanneryhmän ennuste povaa kokonaan tasolle 3–4 prosentin kasvuvauhtia ja pääkaupunkiseudulle vieläkin voimakkaampaa kasvua.

Pieniä asuntoja, enemmän väliseiniä

Erityisen vilkasta näyttää olevan asuntorakentamisessa, joka keskittyy kasvukeskusten kerrostalorakentamiseen. Vuonna 2015 asuntotuotanto kääntyi kasvuun, ja tämän vuoden kolmen ensimmäisen kuukauden aikana aloitettiin noin 7 000 asunnon rakentaminen, mikä on yli kolmannes enemmän kuin vuotta aiemmin.

Hypoteekkiyhdistyksen tuoreimmassa katsauksessa arvioidaan, että Suomen kasvukeskuksissa eletään historiallista rakennusbuumia. Nyt rakennetaan asuntoja enemmän, pienempiä ja paremmille sijainneille kuin vuosikymmeniin.

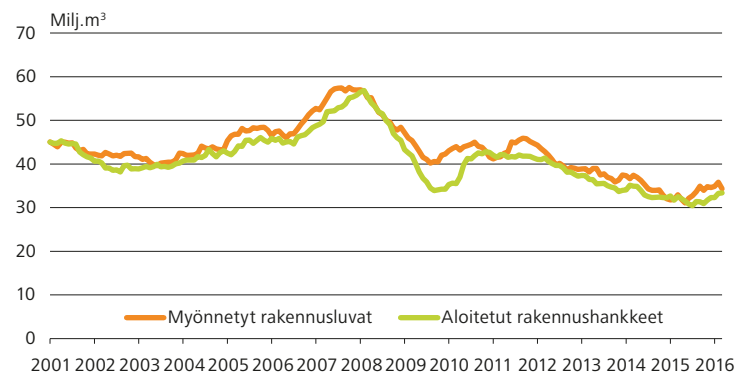
Kerrostalorakentaminen on lähtenyt elpymään nopeammin kuin muu rakentaminen. Kerrostalotuotannon kiinteähintainen volyyymi kääntyi plusalle jo vuoden 2015 aikana, ja sama trendi jatkuu edelleen vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä. Viime vuonna asuntoaloitusten kuutioista jo 65 prosenttia oli kerrostalorakentamista, kun vielä vuoden alussa kerrostaloasuntojen aloitusten osuus oli alle puolet.

Asuntokuntien keskikoon pienenemisen seurauksena kerrostalotuotanto painottuu pienten kerrostaloasuntojen rakentamiseen, minkä seurauksena kappalemääräiset tuotantomäärät kasvavat suhteessa enemmän kuin rakennetut kerrosneliöt.

Alkuvuonna kaikkien aloitettujen asuntojen keskikoko oli enää 60 neliötä. Vielä kymmenen vuotta sitten rakennettiin keskimäärin yli 100-neliöisiä asuntoja. Suuntaus pieniin asuntoihin johtaa suurempaan määrään väliseiniä, mikä vilkastuttaa elementtien kysyntää ja vaikuttaa positiivisesti myös teollisuuden investointeihin.

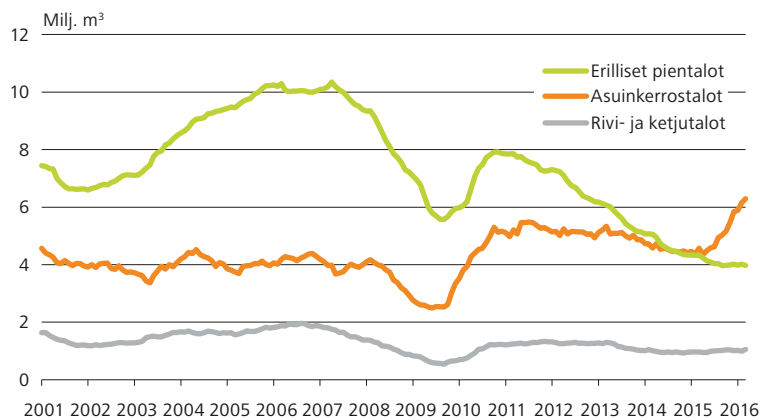
Pientalojen rakentaminen puolestaan on painunut erittäin alhaiselle tasolle. Pientalotuotannon volyyymi on enää noin puolet siitä, mitä se oli vuonna 2010. Alkuvuonna 2016 pientalorakentamisessakin näkyy hieman kasvua vuodentakaiseen, mutta siihen ei paljon vaadita, kun ta-

KUVIO 1. Myönnetty rakennusluvat ja aloitetut rakennushankkeet

Lähde: Tilastokeskus. Rakennus- ja asuntotuotanto.

KUVIO 2. Aloitetut asuinrakennushankkeet talotyypeittäin

Lähde: Tilastokeskus. Rakennus- ja asuntotuotanto.

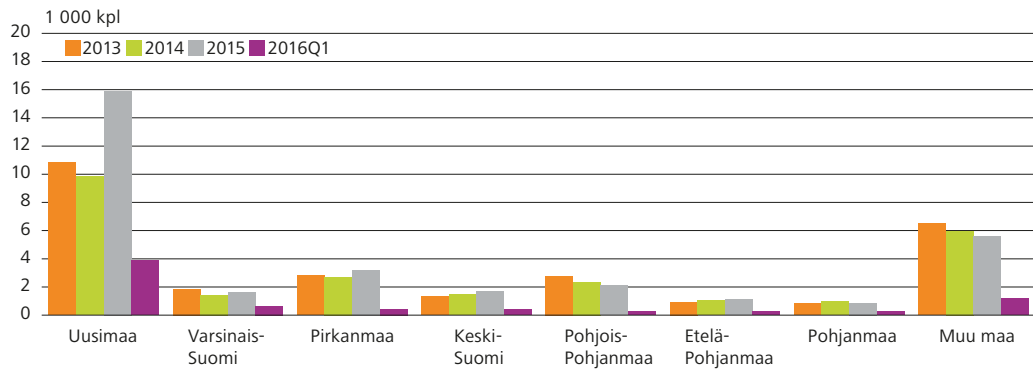
kana on erittäin heikko vertailuvuosi. (Kuvio 2)

Erityisesti Helsingissä kaupunkisuunnittelu on kääntynyt tiiviisiin kerrostalokoteihin. Isot omakotitalot eivät enää houkuttele ikääntyvää väestöä samassa määrin kuin aiempina vuosina.

Alueellista keskittymistä ja eriytymistä

Muuttoliikkeen aiheuttaman kaupungistumisen myötä asuntorakentaminen keskittyy koko ajan enemmän suurimpiin kaupunkeihin ja niiden kehyskuntiin. ➤

KUVIO 3. Asuntoaloitukset suurimmissa maakunnissa

Lähde: Tilastokeskus. Rakennus- ja asuntotuotanto.

Aiempiin vuosiin verrattuna vuosi 2015 oli alueellisesti hyvin erilainen: pääkaupunkiseudulle keskittyminen näkyy kaikissa uudisrakentamisen mittareissa. Vuoden 2015 kiinteähintaisesta kokonaistuotannosta neljäsoset syntyivät pääkaupunkiseudulla, jonka osuus asuntoaloituksista kasvoi koko viime vuoden ajan. Vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä pääkaupunkiseudulla aloitettiin jo 44 prosenttia kaikista rakennettavista asunnoista. Alaa edustavan RAKLIn tuoreen tiedotteen

dulla, jonka osuus asuntoaloituksista kasvoi koko viime vuoden ajan. Vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä pääkaupunkiseudulla aloitettiin jo 44 prosenttia kaikista rakennettavista asunnoista. Alaa edustavan RAKLIn tuoreen tiedotteen

Hybridihankkeet luovat talouskasvua

Helsingissä liikkua ei voi olla kiinnittämättä huomiota valtaviin rakennushankkeisiin, joita on käynnissä ympäri kaupunkia.

Pasilassa joutuu väkisinkin ohittamaan valtavan hiekkakuopan, johon mainosten mukaan on syntymässä metropolimainen keskusta-Tripla, Keski-Pasilan uusi kaupunginosa.

Tilastokeskuksen naapurissa Kalasatamassa on puolestaan jo pitkään kuunneltu räjäytystöiden ääniä, kun peruskallio väistyy tulevan kauppakeskuksen ja asuintornien tieltä.

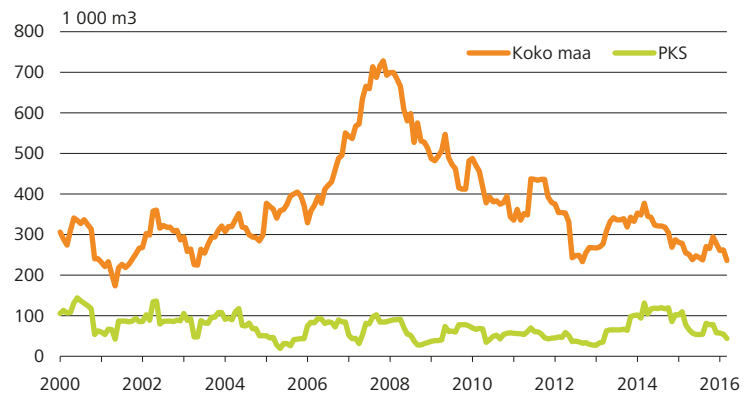
Nämä ovat esimerkkejä hybridihankkeista, joissa samaan kokonaisuuteen kasvukeskusten liikenteellisiin solmukohtiin rakennetaan useaa käyttötarkoitusta palvelevia rakennuksia, joissa on esimerkiksi kaupan palveluita ja asuntoja samassa kokonaisuudessa. Nyt aloitettujen valtaviin hybridihankkeiden rakentaminen tulee vaikuttamaan vahvasti myös vuoden 2016 uudisrakentamisen tasoon.

Rakennemuutos kasvattaa korjaustarpeita

Samaan aikaan kun suuret hybridihankkeet myllävät katukuvaa, peruskorjausikään tulossa olevan asutuskannan määrä kasvaa edelleen ja korjaamista riittää.

Korjausrakentamista ei ainakaan vähennä käynnissä oleva talouden rakennemuutos, jonka seurauksena

Liikerakennuksille myönnetty rakennusluvat, m³

Lähde: Tilastokeskus. Rakennus- ja asuntotuotanto.

olemassa olevia tiloja korjataan ja muutetaan vastaamaan paremmin muuttuneeseen tilantarpeeseen.

Koko rakentamisen toimiala on kaiken tämän seurauksena suuren rakennemuutoksen kourissa, jossa suhdannekuvan muodostamiseen ei enää riitä pelkkä uudisrakentamisen määrä vaan siihen vaikuttaa oleellisesti myös korjausrakentamisen määrä. Tässä reaali maailman muutoksessa eivät tilastot ole pysyneet mukana, ja korjausrakentamisesta on saatavilla tilastotietoa vain vuositasolla.

mukaan rakentamisen volyyymi on pääkaupunkiseudulla nyt niin korkealla, että työvoimasta ja resursseista alkaa jo olla pulaa.

Asuntorakentaminen painottuu tällä hetkellä Uudenmaan lisäksi muutamaan suurimpaan kasvukeskukseen. Viime vuonna kolmannes kaikista rakennushankkeista aloitettiin Uudellamaalla. Asuntojen aloituksista jopa puolet kohdistui Uudellemaalle ja erityisesti pääkaupunkiseudulle, missä asuntorakentaminen on tällä hetkellä vilkkainta. Vielä kaksi vuotta sitten pääkaupunkiseudulla aloitettiin noin neljännes koko maan asunnoista.

Pääkaupunkiseudun lisäksi myös muissa kasvukeskuksissa asuntorakentaminen on vauhdissa. Uudenmaan jälkeen vilkkainta asuntorakentaminen on ollut alkuvuonna Pirkanmaalla ja Varsinais-Suomessa. (Kuvio 3)

Pirkanmaalle kohdistuvan muuttoliikkeen ansiosta asuntoaloituksetkin ovat olleet kasvussa. Alkuvuonna Pirkanmaalla aloitetuista asuntokohteista noin 68 prosenttia oli kerrostalohankkeita, jotka pääasiassa sijoittuvat Tampereen seudulle.

Varsinais-Suomessa aloitettiin viime vuoden aikana 680 000 kuutiometriä erilaisia asuinrakennuksia, mikä on noin neljä prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Asuntoaloitukset ovat keskittyneet Turun seudulle, missä aloitettiin tammimaaliskuussa noin viisinkertainen määrä asuntoja edellisvuoteen verrattuna. Kappalemääräisiä aloituksia nosti tuotannon siirtyminen aiempaa pienempiin kerrostaloasuntoihin. ■

Kirjoittaja työskentelee tietopalvelupäällikkönä Tilastokeskuksen yritystilastot -yksikössä.

KUNTAKATSAUS 2016 – SUOMI-TIETOA ALUEITTAIN

Tunnista alueiden erot ja tilaa uudistunut

Kuntakatsaus 2016 -julkaisu, joka

- on aluetiedon käsikirja päättäjille ja alueellisille toimijoille
- tarjoaa tiiviin alueellisen katsauksen karttoina ja kuvioina
- kokoaa keskeisimmät kunnittaiset ja maakunnittaiset tilastotiedot teemoittain, jolloin alueittaiset erot on helppo nähdä yhdellä silmäyksellä

TUNNISTA ALUEIDEN EROT – TILAA KUNTAKATSAUS 2016!

Hinta 59 e (sis. alv) toimitusmaksu 8,90 euroa.
Soita numeroon 020 450 05 tai lähetä tilaus sähköpostilla osoitteeseen myynti@tilastokeskus.fi

Tilastokeskus

EETU TOIVANEN

Korjausrakentaminen – investointia vai kulutusta?

Mikä osuus rakennus- ja asuntokannan korjaamisesta tulisi laskea kansantaloudelliseksi investoinniksi? Tilastoasiantuntijan mielestä isompi osuus kuin nykyään lasketaan.

Rakennus- ja asuntokanta on tärkeä osa kansallismaisuuttamme, ja sen korjaamisen arvo on kansantaloudelle merkittävä erä. Korjausrakentamisen tuotannon arvonlisäveroton arvo kansantalouden tilinpidossa vuodelta 2014 on 10 miljardia euroa. Tästä katsotaan vuosittain investoinneiksi 60–65 prosenttia. Arvio perustuu Rakennustutkimus RTS Oy:n erillisselvitykseen.

Miltä osin korjauskustannukset tulisi laskea kansantaloudelliseksi investoinniksi?

Kysymys on keskeinen ensinnäkin siksi, että se vaikuttaa Suomen bruttokansantuotteen tasoon.

Toiseksi on kiinnostavaa, kuinka suuri osa korjausrakentamiseen otetusta lainasta on niin sanottua syömävelkaa ja mitä siitä jää investoinniksi rakennuskannan arvon ylläpitoon ja parantamiseen.

Korjausvelan arvioinnissa on oleellista myös se, paljonko rakennuskannan korjauksiin investoidaan. Korjausvelka on omaisuserän nykyisen kuntotason ja sille valitun optimikuntotason välinen erotus. Toisin sanoen korjausvelka kertoo siitä, kuinka paljon enemmän rakennuskantaan olisi pitänyt investoida sen pitämiseksi hyvässä kunnossa.

Otetaan esimerkiksi tilanne, jossa vanhan hisittömän kerrostalon porraskäytävä on perusteellisen remontin tarpeessa. Taloyhtiön hallituksel-

la on jäljellä kaksi vaihtoehtoa porraskäytävän remontointiin:

- Porraskäytävään asennetaan hissi ja samassa yhteydessä porraskäytävä remontoidaan perusteellisesti. Silloin porraskäytävän laatuaso paranee olennaisesti ja on kyse perusparantamisesta. Hinta 200 000 €.
- Porraskäytävä remontoidaan perusteellisesti, mutta ei tehdä mitään laatuasoa olennaisesti parantavia muutoksia. Kyseessä ei ole perusparannus. Hinta 110 000 €.

Miltä osin näiden vaihtoehtoisten remonttien kustannukset tulisi laskea kansantaloudelliseksi investoinniksi?

Kysymystä voidaan lähestyä EU:n tilastovirasto Eurostatin ohjeistuksen kautta. Valitettavasti Eurostatin ESA-manuaalissa pääoman bruttomuodostukseen (investointeihin) laskettavista asioista kohta 3 on hyvin monitulkintainen. Se kuuluu näin:

(3) major improvements beyond those required to keep the fixed assets in good working order. Examples are renovation, reconstruction or enlargement

On selvää, että kyseinen kohta pitää sisällään korjausrakentamista, mutta ”määritelmä” on kolmes-

freepik.com

sa asiassa vähintäänkin monitulkintainen, ehkä jopa ristiriitainen:

- 1 *major improvements* voi tarkoittaa esimerkiksi perusparantamista
- 2 *beyond those required to keep the fixed assets in good working order*, sulkee pois huoltotyöt, mutta jos kohta 1) tarkoittaa perusparantamista, miksi tämä on mainittu. On päivänselvää, etteivät huoltotyöt kuulu perusparannuksiin.
- 3 *renovation* voi tarkoittaa mm. remonttia tai peruskorjausta

Jos Eurostatin manuaalin ohjetta noudatetaan siten, että investoinneiksi lasketaan vain perusparannukset joissa korjattavan osan laatutasoa nostetaan olennaisesti alkuperäistä paremmaksi, kuuluuko silloin kirjata kaikki perusparannuksen kustannukset investoinneiksi? Vai pelkkä parannusosa, joka jää jäljelle, kun perusparannuksen kustannuksista vähennetään se, mitä sellainen remontti olisi maksanut, jossa laatutasoa ei oleellisesti koroteta, mutta vanhentunut osa korjataan tai uusitaan nykypäivän standardien mukaiselle tasolle.

Palataan kysymykseen: Kuinka paljon porraskäytävän remontoinnista kuuluu laskea investoinneiksi kansantaloudessa?

Jos ainoastaan perusparannukset lasketaan investoinneiksi, ei esimerkin remontista b) investoinneiksi kuulu laskea mitään. Remontista a) puolestaan kuuluu laskea joko koko perusparannuksen kustannukset 200 000 € tai parannusosan kustannukset 90 000 €.

Jos ESA-manuaalin ohje tulkitaan siten, että suuret korjaukset lasketaan investoinneiksi, vaikka niitä ei luokiteltaisi perusparannukseksi, sil-

Järkevää olisi laskea kulutukseksi vain vähäisimmät korjaustyöt.

loin investoinneiksi laskettaisiin remontista a) 200 000 € ja remontista b) 110 000 €.

Jälkimmäinen vaihtoehto tuntuu järkevämmältä, koska on selvää, että perusteellinen porraskäytävän korjaus sekä nostaa rakennuksen arvoa että antaa pitkäaikaista hyötyä tulevaisuuteen.

Yleisemmin järkevä korjausrakentamisen jako investointeihin ja kulutukseen olisi sellainen, jossa kulutukseen katsotaan vain vähäisimmät korjaustyöt.

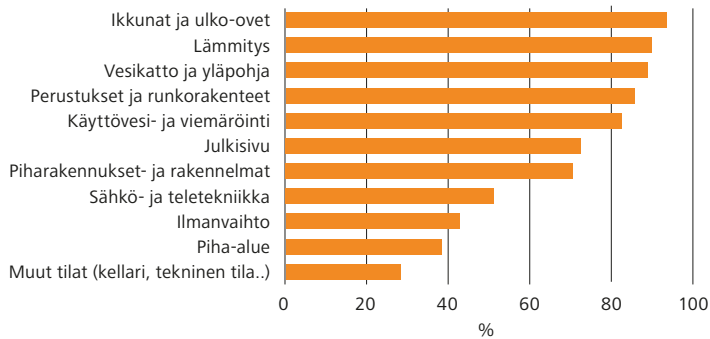
Valtaosa suurista korjauksista

Tilastokeskuksen kahdessa vuosittain toistuvassa kyselytutkimuksessa selvisi, että asunnon omistajat ja asunto-osakeyhtiöt korjasivat vuonna 2014 lähes kuudella miljardilla eurolla (verot mukana) asuntoja kiinteistöineen. Korjauskustannukset pysyivät jotakuinkin samalla tasolla verrattuna vuoteen 2013. Tutkimus tehtiin ensimmäistä kertaa vuoden 2013 korjauksista.

Kyselytutkimuksessa kerätystä aineistosta voi myös arvioida sitä, kuinka suuri osa korjauskustannuksista kohdistuu vähäisiin korjauksiin ja kuinka paljon suurempiin korjauksiin.

Kerros- ja rivitaloasuntojen sekä omakoti- ja ➤

KUVIO 1. Suurien korjausten osuus ok- ja paritaloissa rakennusosittain 2014

Lähde: Tilastokeskus. Rakennusten ja asuntojen korjaukset.

paritalojen korjauksiin vuonna 2014 käytettiin 3,5 miljardia euroa. Jaetaan kustannukset korjausasteen (ks. laatikko viereisellä sivulla) perusteella vähäisiin ja suuriin korjauksiin siten, että vähäisiin korjauksiin otetaan mukaan vaihtoehto 'vähäisiä korjauksia' ja suurempiin korjauksiin sitä suuremmat vaihtoehdot. Tällä tavoin laskettuna suuriin korjauksiin käytettiin 78 prosenttia kaikista asuntojen ja omakotitalojen korjausvaroista.

Kun tarkastellaan rakennuksen osia, suuriin korjauksiin omakoti- ja paritaloissa käytetään ikkunoiden ja ulko-ovien korjauksissa yli 90 prosenttia kustannuksista. Lämmitysjärjestelmään, vesikattoon ja yläpohjaan, perustuksiin ja runkorakenteisiin sekä käyttövesi- ja viemärintijärjestelmän korjauskustannuksista yli 80 prosenttia käytetään suurissa korjaustöissä. (Kuvio 1)

Jos vähäisiin korjauksiin lasketaan mukaan vielä vaihtoehto 'laajempia töitä'. Tällöin vähäisten korjausten osuus kaikista korjauskustannuksista kasvaa 50 prosenttiin.

Erottelu kirjjanpidossa

Kiinteistö- ja rakennusalan sanastossa peruskorjaus on erillisenä hankkeena rahoitettavaa ja toteutettavaa korjausrakentamista ja vuosikorjaus on vuosikorjaussuunnitelmaan perustuva ennakoitavissa oleva korjaus. Peruskorjauksessa voidaan esimerkiksi uusia rakennusta, rakennuksen osia tai järjestelmiä tai laitteita. Peruskorjaus nostaa rakennuksen arvoa ja pidentää sen elinkaarta. Siksi peruskorjausta pidetään investointina.

Käsitelmämääritelmän perusteella vuosikorjaukset voivat olla aivan samanlaisia investointeja kuin peruskorjaukset, vaikka kirjjanpidollisesti ne eivät sitä ole. Tämän vuoksi korjausrakentamiskyselyssä kor-

jaukset on jaoteltu korjausasteen mukaan, mikä antaa mahdollisuuden jaotella korjaukset investointeihin ja kulutukseen eri kriteereiden perusteella. Korjausasteita tutkimalla voi erottaa vähäiset korjaukset suuremmista korjausinvestoinneista.

Taloyhtiöiden tilinpäätöksessä on nähtävissä erikseen korjaukset ja aktivoinnit. Aktivointeihin tyypillisesti kirjataan suuret remontit. Korjausasteita tutkimalla voidaan kuitenkin saada kirjanpidollista korjaukset/aktivoinnit-jaottelua parempi jako pieniin ja suuriin korjauksiin.

Asunto-osakeyhtiöiden teettämien korjausten kustannukset jakautuvat vähäisiin ja vähäistä suurempiin korjauksiin lähes samalla tavalla kuin asuntojen ja omakotitalojen korjauskustannukset edellä. Vähäisten korjausten osuus kaikista taloyhtiöiden korjauskustannuksista on 20 prosenttia, vähäisten ja laajempien korjausten osuus 48 prosenttia korjauksista.

Korjausrakentamisen tilastoista erillään olevan Asunto-osakeyhtiöiden taloustilaston aineistosta saadaan laskettua arvio siitä, kuinka suuri osa asunto-osakeyhtiöiden korjauskustannuksista kirjataan aktivointeihin. Vuonna 2014 aktivointien osuus on ollut vain reilu 40 prosenttia kaikista korjauskustannuksista.

Tästä nähdään selvästi se, että taloyhtiöiden kirjanpidolliset aktivoinnit eivät kuvaa korjaustoimintaa riittävän hyvin silloin, kun kustannuksista halutaan vähäisten korjausten osuus pois.

Neljä viidennestä investoinneiksi

Kuinka suuri osa korjauskustannuksista siis pitäisi merkitä investoinneiksi ja kuinka suuri osa kulutukseksi?

Mielestäni paras vaihtoehto on se, että korjauksista ainoastaan vähäisimmät lasketaan kulutukseksi. Tällöin korjauskustannuksista investointia olisi noin 80 prosenttia.

Verolainsäädännön mukaan pitkävaikutteiset menot tulee tilinpäätöksessä aktivoida. Siinä mielessä investointien osuus korjausrakentamisesta voisi olla huomattavasti suurempikin, sillä vähäisetkin korjaukset voivat olla pitkävaikutteisia.

Rakennuskannan arvokehityksen näkökulmasta katsoen investoinneista pitäisi laskea pois se osuus korjattavan rakennuksen osan käyttöiästä, joka jää käyttämättä. Esittämäni vaihtoehto investointien osuudelle korjauskustannuksista ei ole tästä näkökulmasta tehty. Eurostatin ohjeistus asiaan ei ole yksiselitteinen, ja haitaria ESA-manuaalin tulkinnassa riittää reilusti. ■

Kirjoittaja työskentelee Tilastokeskuksen teollisuus ja rakentaminen -yksikössä yliaktuaarina.

Huolella tehty kysely luo perustan laadukkaalle tilastolle

Rivi- ja kerrostaloasuntoja koskevassa kyselytutkimuksessa tiedusteltiin korjaukset asunnon tiloittain. Omakoti- ja paritalojen osalta selvitettiin asunnon tilojen lisäksi rakennuksen osiin kohdistuneet korjaukset (taulukko 1).

Kysely kohdistettiin yksityishenkilöille, ja vastauskato on merkittävän suuri. Vastaamattomien joukossa voi olla paljon sellaisia, jotka eivät ole korjanneet mitään ja ovat siitä syystä jättäneet vastaamatta. Siksi tutkimuksessa tehtiin katohaastattelu, jossa selvitettiin ovatko vastaamattomat korjanneet asuntojaan erilaisella intensiteetillä kuin ne, jotka vastasivat kyselyyn.

Kerros- ja rivitaloyhtiöiden korjausten selvittämiseksi asunto-osakeyhtiöiltä kysyttiin taloyhtiöille kuuluvia korjauksista.

Molemmissa kyselyissä on kunkin rakennusosan tai tilan osalta kysytty korjaustyön aste ja korjaustyöiden kustannukset. Kaikki korjaustyöiden astetta koskevat vastausvaihtoehdot on kirjoitettu sanallisesti kuhunkin rakennuksen osaan tai tilaan sopivasti.

Näistä vaihtoehdoista voidaan muodostaa kasvavaa järjestyksessä luokittelu siten, että useimmiten ensimmäinen vaihtoehto on 'ei korjauksia', toinen vaihtoehto 'vähäisiä korjauksia', kolmas 'laajempia korjauksia' ja neljäs 'perusteellinen uudistaminen tai muutos'. Joissakin tapauksissa vastausvaihtoehtoja on enemmän kuin neljä.

Kyselylomakkeiden kehittämisessä Tilastokeskukses-

KUVA 1. Vesikaton ja yläpohjan korjaamista koskevat kysymykset Asuntojen kunto ja kunnostaminen -kyselystä.

Kysymykset on kohdistettu ainoastaan omakoti- ja paritaloissa asuville.

Asuinrakennuksen vesikaton ja yläpohjan kunnostus, korjaus, uusiminen

17a. Mikä alla olevista vaihtoehdoista kuvaa mielestänne parhaiten asuinrakennuksen vesikattoon ja yläpohjaan vuoden 2015 aikana tehtyjä töitä?

Ympyröikää vain yksi vaihtoehto.

ei vesikaton tai yläpohjan korjaus-, kunnostus- tai uusimistöitä	1	⇒ Siirtykää kysymykseen 18a
vähäisiä töitä, kuten katon paikkaus, paikkamaalaus, rännien vaihto tai vähäiset katteen (pelti, huopa, tiilet) korjaustyöt	2	
laajempia töitä, kuten uuden katteen (pelti, huopa, tiilet) asennus ja mahdollinen lisälämmöneristys säilyttäen vanhan katon alusrakenteet	3	
perusteellinen remontti, jossa uusitaan katteen (pelti, huopa, tiilet) lisäksi muut yläpohjan rakenteet ja lämmöneristys	4	

17b. Arvioi asuinrakennuksen vesikattoon ja yläpohjaan vuoden 2015 aikana tehtyjen töiden aiheuttamat kustannukset?

Antakaa kustannukset bruttona: alkaa vähentäkö esim. kotitalousvähennystä tai vakuutuskorvauksia alkaakaa lisätkö oman tai talkootyön hintaa.

_____ euroa

Korjausrakentamisen kyselylomake:

http://www.stat.fi/keruu/koras/files/OmAs16_lomake_fin.pdf

Asunto-osakeyhtiöille

http://stat.fi/keruu/asko/files/asko_lomake_2016.pdf

sa on erittäin vahva osaaminen. Sen lisäksi suunnittelussa apuna on kuunneltu useita rakennusalan asiantuntijoita. Kuvassa 1 on esitetty lämmitysjärjestelmän korjausastetta koskevat vastausvaihtoehdot.

TAULUKKO 1. Korjauskustannukset talotyypeittäin ja rakennusosittain vuonna 2014, miljoonaa euroa (sis. alv)

RAKENNUSOSA	TALOTYYPPI			KAIKKI 2014	KAIKKI 2013
	OMAKOTI- JA PARITALOT	RIVITALOT	KERROSTALOT		
Asunnon märkätilat	321	125	178	625	749
Asunnon keittiö	221	94	200	516	602
Asunnon asuin- ja muut tilat	423	77	154	654	883
Ulkopinnat ja rakenteet	810	169	642	1 620	1 510
Talotekniikka	556	173	917	1 645	1 496
Piha-alue ja -rakennukset	355	51	103	509	352
Taloyhtiön sisätilat	0	42	160	202	154
Yhteensä	2 687	730	2 354	5 771	5 745

	Omakoti- ja paritalot sekä osakehuoneistot
	Asunto-osakeyhtiöt

Asuntojen omistajien omalla kustannuksella tekemät korjaukset löytyvät sarakkeesta "omakoti- ja paritalot" sekä sarakkeiden "rivitalot" ja "kerrostalot" kolmelta ylimmältä riviltä. Asuntojen omistajien kustannuksella tehtyihin korjauksiin ei ole laskettu mukaan oman tai talkootyön arvoa. Taloyhtiöiden korjauskustannukset näkyvät rivi- ja kerrostalosarakkeiden riveistä "ulkopinnat ja rakenteet", "talotekniikka", "piha-alue ja -rakennukset" sekä "taloyhtiön sisätilat". Taloyhtiöiden sisätiloissa ovat mukana taloyhtiön omistamat huoneistot sekä yhteiset tilat kuten varastot ja porrasluoneet. Lukujen ulkopuolelle jäävät vuokra-asunnot, kesämökkit ja oman työn arvo.

Lähde: Tilastokeskus. Rakennusten ja asuntojen korjaukset.

JUHA NURMELA

Mökkeilijät harmaantuvat

Vapaa-ajanasunnoilla tapaa aiempaa useammin eläkeläisiä.

Heidän kesämökkkinsä ovat melko vaatimattomia.

Vain noin neljännos mökeistä on ympärivuotisessa käytössä.

U. Östlund

Suomessa joka neljännellä kotitaloudella on käytössään vapaa-ajanasunto. Mökkeilevien kotitalouksien määrä kasvoi reilusti vuosina 2006–2012. Vuoden 2006 kullutustutkimuksessa määrä oli alle 550 000, vuonna 2012 jo 665 000 kotitaloutta.

Kun vapaa-ajanasuntoja käyttäviä kotitalouksia verrataan muihin, saadaan käsitys siitä, millaisten kotitalouksien elämäntilanteeseen kesämökki sopii. Keski-ikä ohittaneiden viitehenkilöiden kotitalouksien osuus on vapaa-ajanasuntoa käyt-

tävistä huomattavasti suurempi kuin niissä kotitalouksissa, jotka eivät mökkeile (taulukko 1).

Sen sijaan vapaa-ajanasuntoa käyttävistä oli nuorien talouksia vain kymmenesosa. Niistä puolestiaan, joilla mökkiä ei ollut käytettävissä, reilu kolmannes oli alle 40-vuotiaiden talouksia.

Parissakymmenessä vuodessa merkittävin muutos vapaa-ajanasuntoa käyttävien kotitalouksien joukossa on vanhustalouksien osuuden kasvu (taulukko 2).

Vapaa-ajanasuntoa käyttäviin talouksiin kuulu-

vien määrä on ollut 2000-luvun lopulla kasvussa. Vuonna 2012 vapaan-ajan asuntoa käyttäviin kotitalouksiin kuului lähes 1,5 miljoonaa suomalaista. Joka viides mökillä oleileva oli eläkeläinen. Eniten vapaa-ajan asunnolla kävijöistä oli kuitenkin kahden huoltajan lapsiperheen jäseniä, 36 prosenttia.

Vapaa-ajan asuntojen yhteiskäyttö on melko yleistä, sillä vuoden 2015 kesämökkitalaston mukaan vain 793 000 suomalaista kuului kesämökin omistavaa asuntokuntaan.

Uudet mökit ympärivuotisia

Arvioihin vapaa-ajan asunnon soveltavuudesta ympärivuotiseen asumiseen vaikuttaa se, millainen on vapaa-ajan asunnon lämmöneristys ja lämmitys, mutta myös saavutettavuus. Kesämökkejä on paljon saarissa, joihin voi olla vaikea päästä ympäri vuoden.

Taulukon 3 perusteella voi olettaa, että uudet, kuuden vuoden aikana rakennetut mökit ovat pääasiassa ympärivuotiseen asumiseen sopia. Kun kevät- ja syksyasumiseen sopivien vapaa-ajan asuntojen määrä on lisääntynyt erityisen paljon, voi päätellä, että monia vanhoja mökkejä on peruskorjattu.

Useimmin ympärivuotiseen asumiseen sopivaa vapaa-ajan asuntoa käyttävät lapsettomat parit ja kahden huoltajan lapsiperheet. Vanhustalouksien käyttämissä vapaa-ajan asunnoissa on eniten vain kesäasumiseen soveltuvia mökkejä.

Toukokuussa julkaistun kesämökkitalaston mukaan uusia vapaa-ajan asuntoja on rakennettu vuosina 2010–15 reilut 12 000. Ne ovat pinta-alaltaan entistä suurempia. 2010-luvulla rakennettujen mökkien keskimääräinen pinta-ala oli 72 neliötä ja mediaani 65 neliötä. Kesämökeistä siis puolet on pinta-alaltaan edelleen 40-neliöisiä tai sitä pienempiä. Vähintään 60-neliöisten mökkien osuus kaikista vapaa-ajan asuinrakennuksista oli 24 prosenttia vuonna 2015.

Mökki lämpiää edelleen puulla

Mökkien lämmitystavat eivät ole paljoa muuttaneet kuudessa vuodessa. Yli puolet vapaa-ajan asunnoista lämmitetään tulisijoilla eli puulla.

Suorasähkölämmitys oli 40 prosentissa vapaa-ajan asunnoista. Sekä ilmalämpöpumppujen että maalämmön käyttö oli lisääntynyt nopeasti, mutta osuus oli vielä vähäinen. Vuonna 2012 vapaa-ajan asunnoista noin 16 000 lämpeni joko ilmat tai maalämmöllä.

Sähköistettyjen vapaa-ajan asuntojen osuus oli noussut 67 prosentista 80 prosenttiin vuosien 2006 ja 2012 välillä. Aurinko- tai tuulisähköä käyttävien vapaa-ajan asuntojen osuus sähköistetyistä vapaa-ajan asunnoista nousi kahdesta nel-

TAULUKKO 1. Kotitalouksien vapaa-ajan asunnon käyttömahdollisuus viitehenkilön iän mukaan 2012

PÄÄMIEHEN IKÄ	EI KÄYTETTÄVISSÄ, %	ON KÄYTETTÄVISSÄ, %
Alle 40 vuotta	36	10
40–49 vuotta	17	15
50–64 vuotta	25	39
65+ vuotta	23	36
Yhteensä %	100	100

Lähde: Tilastokeskus. Kulutustutkimus.

TAULUKKO 2. Vapaa-ajan asunnot käyttävän kotitaloustyyppin mukaan 1998–2012

KOTITALOUSTYYPPI	1998	2001	2006	2012
Yksi henkilö alle 65 v.	15	14	11	13
Lapseton pari	24	27	24	21
Yksihuoltajatalous	3	2	3	1
Kahden huoltajan lapsiperhe	24	26	26	21
Vanhustalous, vain yli 65-vuotiaita	20	20	23	31
Muu talous	14	11	13	13
Yhteensä	100	100	100	100

Lähde: Tilastokeskus. Kulutustutkimus.

TAULUKKO 3. Kotitalouksien arvio vapaa-ajan asunnon asuttavuudesta vuodenajan mukaan 2006 ja 2012

VAPAA-AJANASUNTO SOVELTUVUUS	2006		2012	
	LUKUMÄÄRÄ	%	LUKUMÄÄRÄ	%
... ympärivuotiseen asumiseen	232 300	42,6	262 000	39,4
... kevät- ja syksyasumiseen	137 000	25,1	202 000	30,3
... vain kesäasumiseen	177 000	32,3	201 000	30,3

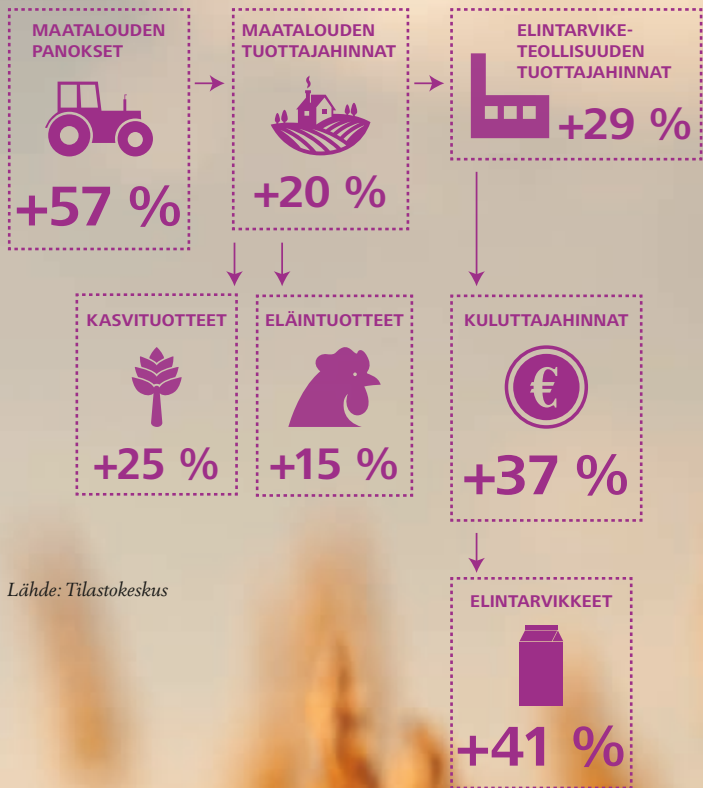
Lähde: Tilastokeskus. Kulutustutkimus.

jään prosenttiin. Aggregaatilla sähkönsä tuottavia oli sähköistetyistä vapaa-ajan asunnoista kaksi prosenttia vuonna 2012.

Vapaa-ajan asunnon käyttäjien menot eivät ole kasvaneet 2000-luvulla muuten kuin sähkön ja ostettujen polttopuiden käytön osalta. Vuosien 2006 ja 2012 välinen talouden taantuma on varmaan osaltaan vaikuttanut siihen, etteivät mökkeilyn menot kasvaneet. Ne olivat 10 prosenttia vapaa-ajan asuntoja käyttävien kotitalouksien kulttuuri- ja vapaa-aikamenoista. Mökki ei siis korvaa kulttuuria ja muita vapaa-ajan harrastuksia ja hankintoja ainakaan merkittävästi. ■

Kirjoittaja on Tilastokeskuksen kulutustiimin erikoistutkija ja sosiologian dosentti.

KUVIO 1. Maatalouden tuotantokustannukset ja kuluttajahinnat nousivat selvästi eniten vuosina 1995–2015

Lähde: Tilastokeskus

Pixhill.com

MARIANNE RAUTELIN

Valonpilkahdus viljelijän ahdinkoon

Maatalouden tuotantokustannukset ovat kallistuneet EU-jäsenyyden aikana miltei 60 prosenttia, kun vastaavasti tuottajahinnat ovat nousseet vain viidenneksen. Maatalouden rakennemuutokselle ei näy loppua, vaikka viljelijän nykyahdinkoon kuluvana vuonna onkin luvassa pientä helpotusta.

// Venäjä asetti tuontirajoitukset maataloustuotteille”, ”Maatilojen velkaongelmat tuplaantuneet vuodessa”, ”Maidosta ja sianlihasta ylituotantoa”, ”Viljojen ennätys sadot maailmalla laskevat tuottajahintoja”, ”Kaupan halpuutus kampanja kyykyttää viljelijöitä”, ”Traktorimarssi Senaatintorille”. Tämän kaltaisia otsikoita luemme lehdistä päivittäin. Erityisesti vilja- ja sikatiloilla, mutta viime aikoina myös maitotiloilla on jouduttu pohtimaan tuotannon kannattavuutta vakavasti.

Miltä maataloustuotantomme näyttää tuottajan, teollisuuden ja kuluttajan näkökulmasta pidemmän ajanjakson tarkastelussa? Millainen on ollut maanvil-

viljelijän tie EU-jäsenyydestä nykyahdinkoon? Kuka on korjannut sadon ja kenen laariin tuotot ovat valuneet?

Maatalouden tuottajahinnat ovat nousseet viidenneksen Suomen EU:hun liittymisen jälkeen. Samanaikaisesti maatalouden tuotantokustannukset ovat kallistuneet lähes 60 prosenttia. Erityisesti energian ja lannoitteiden sekä maatalouden investointeihin käytettyjen tavaroiden ja palveluiden hinnat ovat nousseet.

Seuraavan jalostusvaiheen, elintarviketeollisuuden, tuottajahinnat ovat nousseet 10 prosenttiyksikköä viljelijän saamaa hintaa enemmän. Elintarviketeollisuuden kannattavuutta heikentävät Venäjän viennin tyrehtyminen ja kireä hintakilpailu.

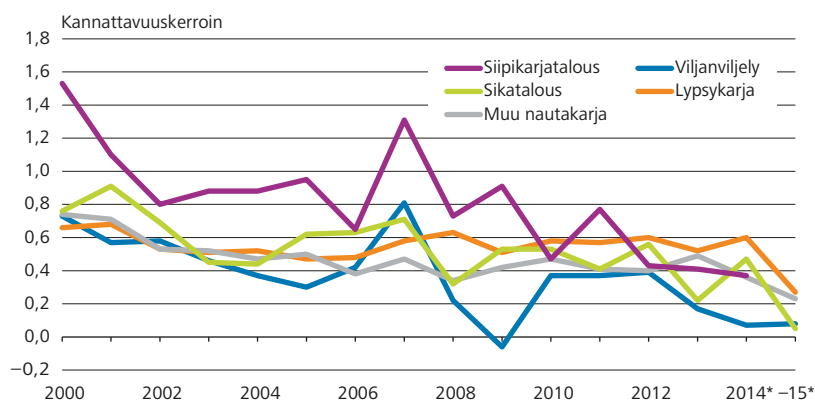
Kauppa halpuuttaa, viljelijän palkkapussi pienenee

Maksamme nyt elintarvikkeista kolmisen prosenttia vähemmän kuin kaksi vuotta sitten. Samalla kun kauppa on laskenut kuluttajahintoja näyttävästi, maanviljelijä saa tuotteistaan 14 prosenttia pienemmän hinnan. Kauppa selittää tilannetta maailmanmarkkinahintojen laskulla ja kaupan omista katteista tinkimisellä.

Viimeaikaisesta halpuutuksesta huolimatta elintarvikkeista maksetaan peräti 40 prosenttia enemmän kuin vuonna 1995. Elintarvikkeiden kuluttajahintojen nousu on ollut muutaman prosenttiyksikön yleistä inflaatiokehitystä ja 20 prosenttiyksikköä tuottajahintojen nousutahtia suurempi. Erityisesti ovat nousseet sian- ja naudanliha sekä maidon hinta.

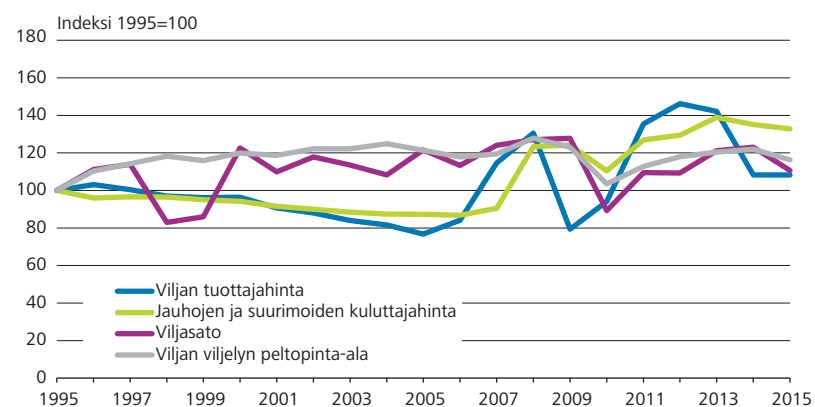
HALPUUTUKSESTA
HUOLIMATTA
ELINTARVIKKEISTA
MAKSETAAN JOPA
40 PROSENTTIA
ENEMMÄN KUIN
VUONNA 1995.

KUVIO 2. Maatilojen kannattavuus 2000–2015

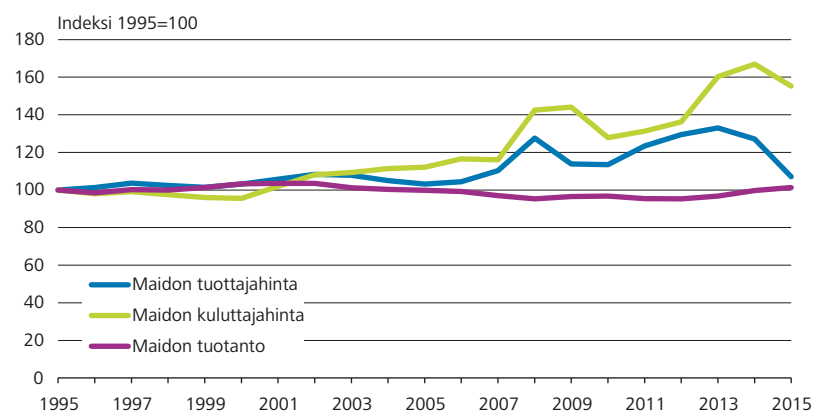
* Ennakkotieto
Lähde: Luomnonvarakeskus

KUVIO 3. Viljan tuottaja- ja kuluttajahinnat sekä ja viljelyyn käytetty peltopinta-ala 1995–2015

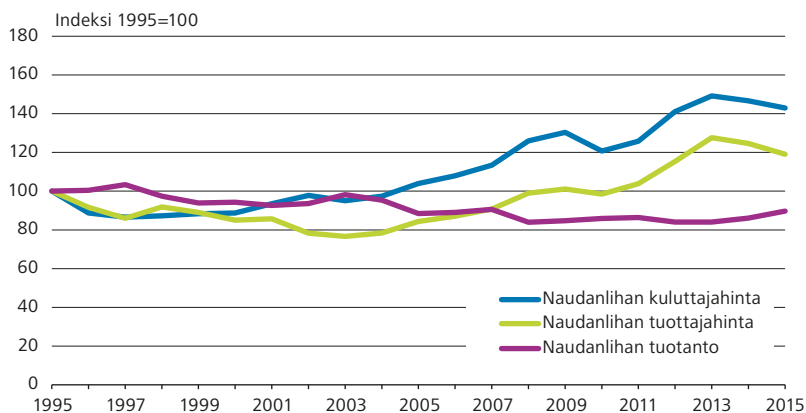
Lähde: Tilastokeskus ja Luomnonvarakeskus

KUVIO 4. Maidon tuottaja- ja kuluttajahinnat sekä tuotanto 1995–2015

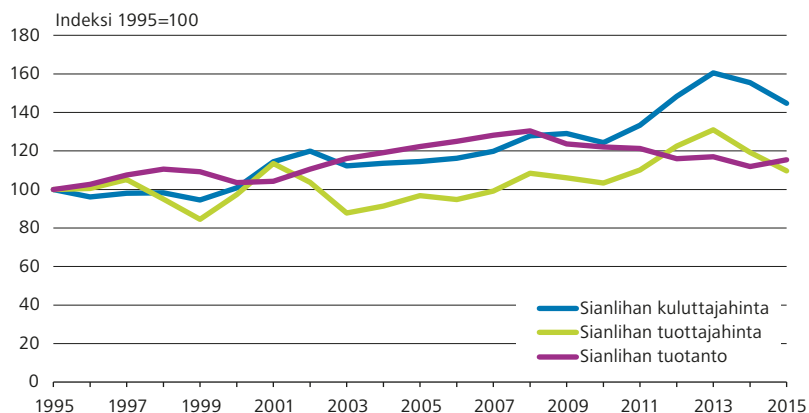
Lähde: Tilastokeskus ja Luomnonvarakeskus

KUVIO 5. Naudanlihan tuottaja- ja kuluttajahinnat sekä tuotanto 1995–2015

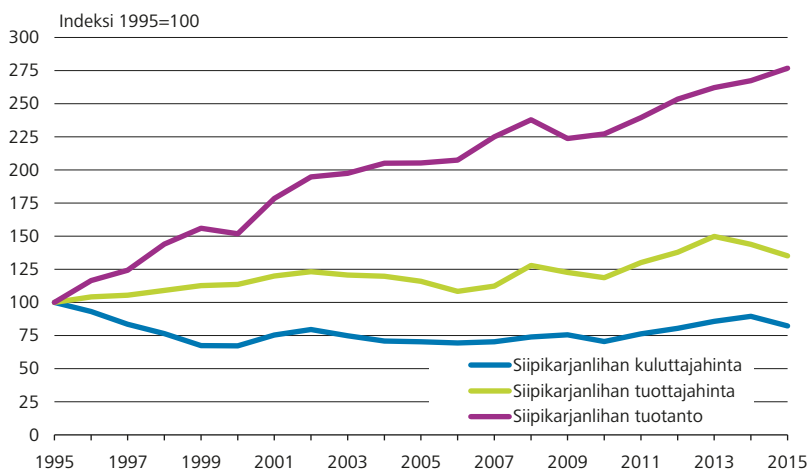
Lähde: Tilastokeskus ja Luonnonvarakeskus

KUVIO 6. Sianlihan tuottaja- ja kuluttajahinnat sekä tuotanto 1995–2015

Lähde: Tilastokeskus ja Luonnonvarakeskus

KUVIO 7. Siipikarjanlihan tuottaja- ja kuluttajahinnat sekä tuotanto 1995–2015

Lähde: Tilastokeskus ja Luonnonvarakeskus

Luonnonvarakeskuksen alustavan ennusteen mukaan maatalojen yrittäjätulo supistui edellisvuodesta 40 prosenttia vajaan 10 000 euroon tilaa kohti vuonna 2015. Se kattoi enää vain viidenneksen tavoitellusta korvauksesta maanviljelijän työlle ja tilaan sijoitetulle pääomalle. Tämä tarkoittaa sitä, että maanviljelijän palkkussiin kertyi keskimäärin vain reilun 3 euron tuntipalkka ja vajaan prosentin korko sijoitetulle pääomalle. Vertailun vuoksi yksityisen sektorin keskimääräinen tuntipalkka oli reilut 16 euroa vuonna 2014. Ei ihme, että EU:n maataloustukien maksatuksen myöhästyminen tänä keväänä sai traktorit liikkeelle.

Kannattavuuskerroin kuvaa maatalousyrittäjän saaman palkkatulon ja sijoitetun pääoman korkotuoton suhdetta asetettuun tavoitetasoon. Tavoite on 14,9 euron tuntiansio ja 4,7 prosentin tuotto pääomalle.

Viljan tuottajahinnat alamaissa

Maataloustuotteiden tiukka markkinatilanne ei toki kurita kaikkia tiloja yhtä kovalla kädellä. Kasvituotteiden hinnat ovat nousseet neljänneksen vuodesta 1995, liha- ja maitotuotteiden tuottajahinnat vastaavasti vain 15 prosenttia.

Kasvituotteista lähinnä perunan ja vihannesten hinnat ovat kallistuneet. Viljan tuottajahinta oli vain 8 prosenttia suurempi kuin 20 vuotta sitten. Hintapiikit vuonna 2008 ja 2011–2013 johtuivat maailmanlaajuisesta viljapulasta, jolloin sato ja varastomäärät alittivat reilusti viljan kysynnän.

Korkea tuottajahinta ei kuitenkaan aina paranna kannattavuutta, koska myytävää on usein normaalisatovuotta vähemmän. Viljatilojen kannattavuus onkin ollut useana vuonna reilusti alle puolet tavoitetasosta, painunut negatiiviseksi vuonna 2009 ja lähelle nolaa vuosina 2014–2015.

Kotimaisen viljan tuottajahinta seuraa melko tarkasti maailmanmarkkinahintojen kehitystä. Ennätysvuosina viljavarastot täyttyvät ja hinta kallistuu, huonoina vuosina käy päinvastoin. Tuotantokustannuksiin vaikuttavat erityisesti energian ja lannoitteiden hinnat.

Kuviosta 3 nähdään, kuinka kuluttajahinnat kipuavat tuottajahintojen vanaudessa, mutta tuottajahintojen aleneminen ei näyttäisi siirtyvän kuluttajalle

samassa tahdissa. Viljatilojen vuosia jatkuneesta kompastelusta huolimatta viljelijöillä näyttäisi olevan uskoa tulevaan. Vaikka viljan viljelyala on hieman supistunut 2000-luvun alun huippuvuosista, on se kuitenkin 16 prosenttia suurempi kuin vuonna 1995. Useat viljelijät kompensoivat viljelyn heikkoa kannattavuutta metsätalouden tuotoilla.

Venäjän tuontirajoitukset kurittavat lypsytilallisia

Maidon tuottajahinta on tänä päivänä vain seitsemän prosenttia korkeampi kuin vuonna 1995. Maidontuotannon kannattavuus oli hyvällä tasolla vielä vuonna 2014. Luonnonvarakeskuksen laskelmien mukaan maitotilallinen sai silloin yhdeksän euron tuntipalkkaa ja tuottoa sijoitetulle pääomalle lähes kolme prosenttia. Tilanne kuitenkin muuttui nopeasti. Ennakkotietojen mukaan maitotilojen kannattavuus putosi viime vuoden aikana 60 prosentista 20 prosenttiin.

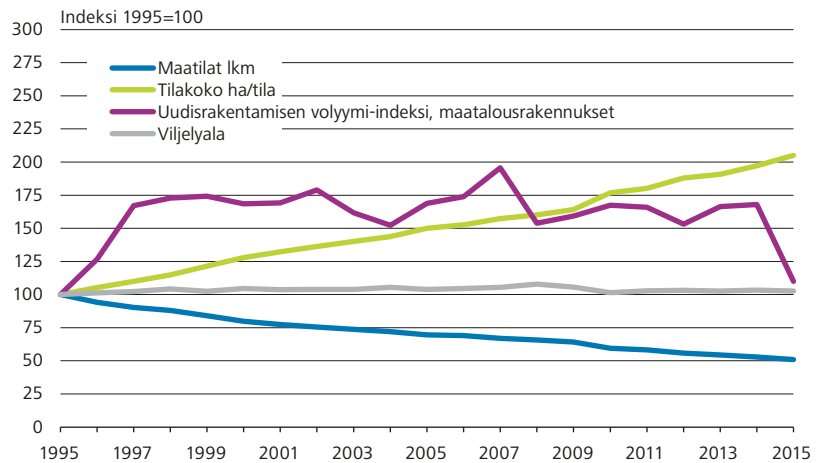
Maidon ylituotanto alentaa tuottajahintaa. Maitokiintiöiden vapautumiseen varauduttiin investoinnein ja lehmämääriä lisäämällä, mutta saman aikaan talouden taantuma ja Venäjän tuontirajoitukset lasivat kysyntää. Tuotantoa pitäisi nyt rajoittaa, mutta onkin käynyt päinvastoin. Tilat joutuvat lisäämään tuotantoa kattaakseen kasvavat tuotanto- ja investointikustannukset. Suurimmat ongelmat ovat tiloilla, jotka ovat viime aikoina tehneet velkarakalla huomattavia investointeja.

Siipikarjanlihan tuotanto lähes kolminkertaistunut

Naudan- ja sianliha on tänä päivänä reilut 40 prosenttia kalliimpaa kuin vuonna 1995. Naudanlihan tuottajahinta on noussut viidenneksen ja sianlihan vain kymmenyksen samassa ajassa. Erityisesti sianlihantuottajat ovat kärsineet Venäjän tuontikiellon ja ylituotannon vaikutuksista. Siipikarjanlihan kuluttajahinta puolestaan on laskenut 18 prosentilla, vaikka tuottajan saama hinta on reilun kolmanneksen suurempi. Tuotantokustannusten nousu on kuitenkin heikentänyt myös siipikarjatilojen kannattavuutta.

Siipikarjatilat tuottavat lihaa lähes kolme kertaa enemmän kuin vuonna 1995. Sikatiloilla keskimääräisen ruho-

KUVIO 8. Maatilojen lukumäärä, keskimääräinen tilakoko, viljelyala ja maatilarakennusten rakentamisen volyymi 1995–2015

Lähde: Tilastokeskus ja Luonnonvarakeskus

LISÄTULOJA HAETAAN LÄHIRUOKA- JA LUOMUTUOTANNOSTA SEKÄ MAATILAMATKAILUSTA.

painon kasvu on lisännyt tuotantoa 15 prosenttia. Myös nautojen ruhopaino on kasvanut, mutta tuotanto on kuitenkin supistunut kymmenyksen.

Maataloustuotanto sopeuttaa, tiloja kuolee ja tilakoko kasvaa

Luonnonvarakeskuksen mukaan maatiloja oli 100 000 vuonna 1995. Nyt niitä on jäljellä enää puolet siitä. Samalla keskimääräinen tilakoko on tuplaantunut. Tiloista luovutaan lähinnä sukupolvenvaihdoksen yhteydessä tai maanviljelijän eläköityessä. Jos tilalle ei löydy jatkajaa, pellot usein vuokrataan tai myydään ja viljelytoiminta jatkuu. Tästä syystä viljelyala on pysynyt jotakuinkin ennallaan.

Maatilojen konkurssit ovat harvinaisia. Tilastokeskuksen konkurssitilastojen mukaan vain muutama kymmenen tilaa ajautuu konkurssiin vuosittain.

Maatilarakennusten rakentaminen lisääntyi voimakkaasti EU-jäsenyyden myötä. Sen jälkeen rakentaminen on ollut volyymiltään melko vakaata vuoden 2015 romahdukseen saakka. Epävarmat

ajat eivät todennäköisesti houkuttele investointeihin lähivuosinakaan.

Maatalouden rakennemuutokselle ei näy loppua. Tilojen määrä todennäköisimmin vähenee luopumisen myötä ja tilakoko kasvaa edelleen.

Luottamusta maanviljelyn tulevaisuuteen tuo kuluttajan halu tukea suomalaista työtä ja ostaa kotimaassa tuotettuja puhtaita elintarvikkeita. Lisäksi kotimaisen elintarviketuotannon turvaaminen on tärkeää kansallisen huoltovarmuuden näkökulmasta. Erikoistumisesta, suoramyynnistä, lähiruoka- ja luomutuotannosta sekä maatilamatkailusta haetaan lisätuloja maatiloille.

Pellervon taloustutkimuksen (PTT) ennuste vuodelle 2016 lupaa pientä helpotusta viljelijälle. Maataloustuotteiden hintojen laskun ennakoidaan pysähtyvän ja tuotantokustannusten pienenevän. Tämä kääntää maatalouden yrittäjätulon nousuun. ■

Kirjoittaja on yliaktuaari Tilastokeskuksen talous- ja ympäristötilastot-yksikössä.

MARKUS RAPO

Viranomaisyhteistyö avainasemassa maahanmuuton tilastoinnissa

Nopea rekisteröinti ja tilastointi ovat edellytyksiä maahanmuuttajien palveluiden järjestämisessä ja kotoutumisen seurannassa. Niiden onnistumiseksi tarvitaan viranomaisyhteistyötä ja maahanmuuttajien perusteellista opastusta.

Myönteinen oleskelulupa antaa turvapaikanhakijalle tai maahanmuuttajalle oikeuden Suomessa oleskeluun. Maahanmuuttajan on kuitenkin itse aktiivisesti osattava tämän jälkeen hakea henkilötunnusta sekä kotikuntaa. Kumpikin on edellytyksenä rekisteripohjaiseen tilastointiin päätymiseksi. Haasteena on, että maahan tulleen ulkomaalaisen voi olla hankala hahmottaa suomalaisen viranomaisyjärjestelmän monimutkaisia käytäntöjä ja rekisteröinnin merkitystä.

Eurooppaan ja Suomeen suuntautui syksyllä 2015 aiempaa suurempi turvapaikanhakijavyöry. Marja-Liisa Helminen ja Miina Keski-Petäjä kertoivat artikkelissaan, miksi turvapaikanhakijat eivät vielä näy maahanmuuttotilastoissa (Tieto&Trendit 26.1.2016).

Suomessa väkiluvun ja muuttoliikkeen virallinen tilastointi nojaa merkittävästi rekisteritietoihin. Rekisteripohjainen tilastointi on kustannustehokasta ja nopeaa. Nopea tilastointi mahdollistaa ajantasaisen tilastoinnin lisäksi palvelutarvearviot, suunnittelun ja seurannan. Tilastot ovat avainasemassa myös kotoutumisen onnistumista arvioitaessa.

Onko maahanmuuttajalle säilytetty liikaa vastuuta?

Tilastokeskus kutsui kesäkuun alkupuolella koolle yhteistyökokouksen. Koko-

ukseen kutsuttiin osallistujia, jotka ovat tekemisissä turvapaikanhakuprosessissa, maahanmuuton rekisteröinnissä ja kotouttamisen seurannassa. Kokouksen päättävänä tavoitteena oli selvittää mahdollisia ongelmakohtia sekä puutteita tai viiveitä, joita maahanmuuton rekisteröintiin liittyy.

Kokouksen tärkein havainto oli se, että viranomaistoiminnan ohella maahanmuuttaja on itse avainasemassa ja keskiössä sen suhteen, miten nopeasti hänet saadaan rekisteröityä ja edelleen tilastoihin. Hänen tulee osata hakea henkilötunnusta ja kotikuntaa.

Henkilötunnus ja kotikunta ovat tilastoinnin kannalta tärkeitä, mutta niillä on merkitystä myös yksilölle itselleen. Kotikunnan saaminen avaa mahdollisuu-

det työpaikan ja asunnon hakemiseen ja kunnallisiin palveluihin.

Kokouksessa todettiin, että viranomaisten tehtävä on varmistaa ohjeistuksella ja omalla toiminnallaan se, että maahanmuuttaja ymmärtää mitä henkilötunnus ja kotikunta tarkoittavat ja mikä merkitys niillä on hänen itsensä kannalta. Ohjeistusta tulisi saada mahdollisuuksien mukaan omalla äidinkielellä esimerkiksi kirjallisessa muodossa. Olisi ensiarvoisen tärkeää, että maahanmuuttaja tietäisi ja ymmärtäisi, mitä toimia häneltä itseltään edellytetään oleskeluluvan myöntämisen jälkeen. Yhtä tärkeää on viranomaisten välinen yhteistyö, kommunikointi ja tietojen välitys maahanmuuttoprosessin eri vaiheissa.

Vuoden aikana on ehtinyt tapahtua paljon, ja monelta osin viranomaiset ovat jo muuttaneet ja yhtenäistäneet toimintatapojaan. Ohjeistusta on viranomaisyhteistyössä lisätty ja kehitys on ollut myönteistä ja parempaan suuntaan ollaan menossa monella saralla.

Vielä tulee varmistaa se, että eri viranomaisten ohjeistus maahanmuuttajille on riittävää ja selkeää sekä ”maahan-tulopolku” eli reitti eri viranomaisten kautta yhteiskuntamme jäseneksi kaikilta osin sujuvaa ilman sudenkuoppia. ■

HENKILÖTUNNUS JA
KOTIKUNTA OVAT
TILASTOINNILLE TÄRKEITÄ,
MUTTA NIILLÄ ON
MERKITYSTÄ MYÖS
MAAHANMUUTTAJALLE.

Kirjoittaja on yliaktuaari Tilastokeskuksen väestö- ja elinolotilastot -yksikössä.

TILASTOKESKUS KOULUTTAA

SYKSYN 2016 KURSSITARJONTAA

- Tilastollisen analyysin menetelmät ja apuvälineet 21.9.2016
- Työn muutos ja tasa-arvo 29.9.2016
- BKT ja muut talouden mittarit, lokakuu
- Opi tekemään otantatutkimuksia 2.11.2016
- Lomaketutkimuksen tiedonkeruun suunnittelu 3.11.2016

Tutustu Tilastokouluun tilastokoulu.stat.fi

Kurssit järjestetään pääosin tapahtumatalo BANK:ssa osoitteessa Unioninkatu 20, 00130 Helsinki

Kurssien ohjelmat ja hintatiedot löytyvät kotisivuiltamme: tilastokeskus.fi/koulutuspalvelut

Lisätietoja: koulutuspalvelut@tilastokeskus.fi
puh. 029 551 3681

Tilastokeskus

NAISET JA MIEHET SUOMESSA 2016

Tilastokeskuksen Naiset ja miehet Suomessa 2016 -julkaisu sisältää tilastotietoja naisten ja miesten asemasta yhteiskunnassa ja sukupuolten välisestä tasa-arvosta. Taskukokoiseen tietopakettiin on koottu tilastoja muun muassa perheestä, koulutuksesta, työelämästä, terveydestä, ajankäytöstä ja yhteiskunnallisesta päätöksenteosta.

Naiset ja miehet Suomessa -julkaisu ilmestyy kahden vuoden välein.
Se julkaistaan myös englanninkielisenä.

Naiset ja miehet Suomessa 2016.
Tilastokeskus. 128 sivua, hinta 8 euroa.
Julkaisu on tilattavissa Edita Publishing Oy:n asiakaspalvelusta 020 450 05 tai Editan verkkokirjakaupasta.

Tilastokeskus

MARJA ALASTALO, RIIKKA HOMANEN, ANITTA KYNSILEHTO & PEKKA RANTANEN.
MAISTRAATIN TISKILTÄ TILASTOKSI. ULKOMAALAISTEN REKISTERÖINNIN JA TILASTOINNIN KÄYTÄNNÖT SUOMESSA.
 TURKU: SIIRTOLAISINSTITUUTTI.

Kuinka kattavaa on väestön rekisteröinti?

Marja Alastalo, Riikka Homanen, Anitta Kynsilehto ja Pekka Rantanen eivät ole vältelleet haasteita: tutkimuksessaan he pyrkivät luomaan kokonaiskuvaa maahanmuuttajien rekisteröinti- ja tilastointikäytännöistä. Tulokset ovat luettavissa Siirtolaisten instituutin julkaisemasta raportista *Maistraatin tiskiltä tilastoksi. Ulkomaalaisten rekisteröinnin ja tilastoinnin käytännöt Suomessa*.

Tutkijat kuvaavat, kuinka monimutkaiset käytännöt ovat siiloutuneet eri viranomaisorganisaatioihin siten, että edes asiaa tuntevien virkamiesten on vaikea täysin hahmottaa kokonaisuutta oman organisaationsa ulkopuolelta.

Alastalo ja kumppanit tutkivat aihettaan monipuolisen aineiston avulla. Haastatteluaineistoa on koottu niin maahanmuuttajien kokemuksista kuin rekisteri- ja tilastoviranomaisten käytännöistäkin. Lisäksi tutkimuksessa hyödynnetään laajasti lainsäädäntödokumentteja ja viranomaisohjeistuksia.

Tutkimustiedolle on laajaa tarvetta. Suomalainen kattava rekisterijärjestelmä, joka luotiin universaalia hyvinvointivaltiomallia rakennettaessa, on toiminut hienosti Suomessa syntyneiden ja Suomessa vakinaisesti asuvien rekisteröinnissä ja tilastoinnissa. Kun jokaiselle asukkaalle kirjataan henkilötunnus ja kotikunta, pystyy yhteiskunta suunnittelemaan toimintaansa ja tarjoamaan palveluita kaikille sen jäsenille. Vuosikymmeniä järjestelmä pysyi suhteellisen vaivattomasti tosielämän pulssilla. Mutta miten monisäikeinen, usean eri hallinnonalan läpäisevä järjestelmä pystyy vastaamaan kasvavan kansainvälisen muuttoliikkeen aiheuttamiin haasteisiin?

Kaikki vakinaiset asukkaat ajantasaisesti kattava rekisterijärjestelmä on maailmassa suhteellinen ainutlaatuinen. Vastaavia löytyy vain muista pohjoismaista, Sloveniasta ja Virosta. Suomessa väestötietojärjestelmää ylläpitävät maistraatit ja Väestörekisterikeskus (VRK). Kun Suomen kansalaisten tai maassa vakinaisesti asuvien lapset kirjataan väestötietojärjestelmään heti synnytyään, maahan muuttavien kuuluu yleensä pyytää rekisteröintiä järjestelmään itse. Tämä tapahtuu useimmiten maistraattien kautta.

Väestörekisteriin pääsyn avaimena toimivat henkilötunnus ja kotikuntamerkitä, jotka tarkoittavat henkilön merkittävää Suomen vakinaiseksi asukkaaksi. Väestörekisterikeskus ohjeistaa maistraatteja rekisterinpidossa, mutta itsenäisinä viranomaisina maistraatit päättävät itse käytännöistään.

Väestörekisteristä tuotetaan Tilastokeskuksessa tietoja Suomessa vakinaisesti asuvasta väestöstä. Väestötilastoihin lasketaan mukaan kaikki henkilöt, joiden kotikunta on kirjattu Suomeen. Väestötilastojen pohjalta tuotetaan runsaasti tutkimuksessa ja päätöksenteossa käytettäviä, väestöä koskevia tietoja. Myös monet otosmenetelmällä tuotetut tiedot, kuten viralliset työttömyys- ja työllisyysluvut tai kuluttajabarometri, pohjautuvat väestötilastojen väestöön perusjoukkona.

Tutkijoiden esittämä tärkeä kysymys kuuluu: mihin perusjoukkoon väestötietojen tuottamisessa nojataan? Vastatakseen tähän kysymyksen he tutkivat maistraatin käytäntöjä erityisesti kotikunnan myöntämisessä, VRK:n toimitatapoja esimerkiksi maistraattien ohjeistamisesta ja Tilastokeskuksen väestötilastojen tuottamisesta.

Tutkijat kuvaavat perusteellisesti, miten maahan tulleet päätyvät rekistereihin ja tilastoihin – eli, kuinka kattavasti Suomessa on tarjolla tietoa väestöstä. Ensimmäistä kertaa maahanmuuton rekisteröintiä koskevat käytännöt ja sitä ohjaava lainsäädäntö on koottu yksiin kansiin. Rekisteriaineistojen parissa työskentelevälle selvitys toimii oivallisena oppaana oman organisaation ulkopuolisiin käytäntöihin, mikä on tarpeen, kun rekiste-

rit ja tilastot muodostuvat useiden eri hallinnonalojen toiminnan pohjalta.

Tutkijat mainitsevat selvityksen kohdeyleisöksi myös tilastojen tekijät ja kehittäjät. Selvitys antaa paljon arvokasta tietoa rekisterien ja niistä muodostettavien tilastojen laadusta ja kehittämistarpeista.

Sen lisäksi, että tutkimus on hyödyksi rekisteriviranomaisille, se tuo näkyväksi myös maahanmuuttajien eriarvoisen aseman lainsäädäntöä sovellettaessa. Alastalo ja kollegat kuvaavat kiinnostavasti maistraattien käytäntöjä maahanmuuton rekisteröinnissä ja maahan muuttavien kokemuksia suomalaisessa viranomaisviidakossa. He esittävät, että maahan tulijoiden rekisteröinti vaihtelee maistraatin ja maahanmuuttajan kansallisuuden mukaan.

Kotikuntalain tulkintaväljyys, dokumentti- ja legalisointivaatimukset, vaikeaselkoinen viranomaiskieli sekä tulkien puute saattavat johtaa lähes absurdeihin tilanteisiin, joissa kaikilla maahanmuuttajilla ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia virallistaa vakinaista asumistaan. Rekisteritiedolla tai sen puuttumisella on konkreettisia seurauksia ihmisten elämään, sillä kotikunta oikeuttaa moniin kunnan tarjoamiin sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä äänestyoikeuteen kunnallisvaaleissa. Välilliset seuraukset taas osuvat maahanmuuttajiin ryhmänä: toimenpiteitä ja palveluita ei pystytä järjestämään olennaisen tiedon pohjalta, jos osa maahanmuuttajista puuttuu rekistereistä ja näin ollen tilastoista.

Tutkimus osoittaa monia viranomaistyön ongelmia: Kun käytännöt ovat hajaantuneet eri organisaatioiden kesken ja toimivalta ei ulotu oman organisaation ulkopuolelle, pirstoutuu kokonaisuus ja sen inhimilliset seuraukset epäselviksi palasiksi. Viranomaisviidakossa myös yksittäinen virkamies voi hyvästä tahdostaan huolimatta jäädä kädettömäksi. Toisaalta tutkijat peräänkuuluttavat virkamiehiltä turhan varovaisuuden sijaan myös oman toiminnan reflektiota ja koko-

naisvastuunkantoa. Kielitaidotonta maahanmuuttajaa voi opastaa myös omaa tonttia laajemmin.

Vaikka kotikunta määrittääkin keskeisimmin Suomessa väestöön kuuluvat henkilöt, kerätään rekisteritietoa myös tilapäisesti maassa asuvista henkilöistä pelkän henkilötunnuksen perusteella. Henkilötunnuksen hakemisesta ja myöntämisestä tutkijat kirjoittavat raportissaan vain vähän. Ymmärrettävästi henkilötunnukseen liittyvät kysymykset jäävät heidän aineistonsa ulkopuolelle. Olisi kuitenkin ollut kiinnostavaa kuulla tutkijoiden arvioita rekisterien kattavuudesta ja toisaalta ylläpidosta myös ns. tilapäisen väestön osalta.

Tutkijoiden kirjoitustyyli on mukaansatempaavan epämuodollinen. Käytäntöjä tarkastellaan välillä yllättävänkin henkilösidonnaisesti, ja ajoittain yksittäisten sitaattien merkitys korostuu. Kuitenkin – joskus puisevistakin – rekisterikäytännöistä kirjoitettaessa valittu tyyli ja lähestymistapa toimivat. Henkilöhaastattelut avaavat oivallisesti viranomaiskäytäntöjen inhimillisyyttä.

Kehittämistarpeet eivät jää hurskaiksi epämääräisiksi toiveiksi, vaan tutkijat esittävät eri organisaatioille konkreettisia toimenpide-ehtotuksia. Osaan näistä, esimerkiksi maistraattien käytäntöjen yhtenäistämiseen, onkin jo ryhdytty.

Väestötilastoinnille esitetyt ehdotukset sisältävät kannatettavia ajatuksia esimerkiksi menetelmien selkeämmästä kuvaamisesta sekä tilapäisesti maassa oleskelevan väestön tilastoinnin kehittämisestä. Myös EU-tason väestömääritelmät tukevat tilapäisen väestön tilastoinnin kehittämistä. Olemassa olevien aineistojen tarjoamia mahdollisuuksia täytyy tilastotoimessa vielä tutkia, sillä esimerkiksi ehdotus ns. tilapäisen (kotikunnattomien, mutta henkilötunnuksellisten) väestön julkaisemisesta ei vielä täytä tietoaaukkoa kaikista tilapäisesti maassa oleskelevista ulkomaalaisista. Ne, joilla ei ole henkilötunnusta, eivät päädy aineistoon. Toisaalta aineisto voi sisältää henkilöitä, jotka ovat jo aikojen sitten maasta muuttaneet, tai jotka käyvät Suomessa vain keikkaluonteisesti töissä.

Kaiken kaikkiaan tilastointia kehitettäessä täytyy olla perusteellinen ja pitkäjänteinen. Tilastointikäytäntöjen muutoksilla voi olla sivuvaikutuksia tiedon tarkkuuteen tai ajalliseen tai kansainväliseen vertailtavuuteen. Uusiin käsitteisiin ja menetelmiin on sitouduttava vuosiksi ja vuosikymmeniksi eteenpäin, jotta väestön kasvua ja väestönmuutoksia voidaan systemaattisesti ajassa mitata. Alastalon ja kumppaneiden selvitys antaa kuitenkin hyvät eväät tulevalle kehittämistyölle. ■

MIINA KESKI-PETÄJÄ

Kirjoittaja on yliaktuaari Tilastokeskuksen väestö- ja elinötilastot -yksikössä.

TILASTOINTIA KEHITETTÄESSÄ
TÄYTYY OLLA PERUSTEELLINEN
JA PITKÄJÄNTEINEN.

Esa Väliverronen kirja *Julkinen tiede* on kattava katsaus tieteen julkisuutta koskevaan keskusteluun. Se ei ole opaskirja tietees-tä tiedottaville, vaan pohtii tieteen asemaa yhteiskunnassa viestinnän näkökulmasta. Kirja ei kuitenkaan ole pelkkää viestintätiedettä, vaan sen näkökulma on tiedon sosiologinen, tieteen, median ja yhteiskunnan rakenteita tarkasteleva.

Esittelen Väliverronen teosta tilastojen näkökulmasta. Tilastot ovat tieteen käytännöllinen pikkuväli. Isoveljen tavoitteena on selittää maailma, pikkuväli taas tyytyy siihen, että nykytodellisuudesta annetaan luotettava kuva. Molemmat pohjaavat tieteellisiin menetelmiin, mutta toiminnan tavoitteet ovat erilaiset. Viestinnän pulmat ovat molemmilla samanlaisia.

Kirjassa on kymmenen lukua, jotka katselevat tiedeviestintää eri näkökulmista. Tarkastelun kohteeksi päätyvät asiantuntijuus, tutkimuksen vaikuttavuus, tieteen viestintäkäytännöt, julkinen kuva tieteestä, tiedebarometrit sekä tietenkin tieteen asema ja rooli yhteiskunnassa, journalismissa ja sosiaalisessa mediassa.

Kirja pohjautuu esipuheen mukaan luentosarjaan ja sen yhteydessä käytyihin keskusteluihin. Se näkyy, sillä kirjassa ei ole kovin selkeää juonta.

Kirja ei myöskään ole vahvasti ohjelmallinen siinä mielessä, että tekijä haluaisi rakentaa tiukkaa teoreettista kehikkoa aihepiirin ymmärtämiseksi. Eikä se varmaan ole tarpeenkaan, vaikka aika ajoin kaipasinkin tiivistystä siitä, mikä on olennaista.

Yleiskatsauksellisuudesta seuraa paikoin ongelmaiseksi kokemani piirre. Esitellessään aihetta sivuavia teoreetikoita, tekijä myös arvostelee heitä. Sivupolkujen välttämiseksi ajatusmallien esittely ja kritiikki on usein tiivistetty yleiseksi, mikä ei aina tee oikeutta kohteelle. Esimerkiksi Jürgen Habermasiin kohdistettu kritiikki jää ohuehkoksi eikä anna lukijalle kovinkaan paljoa.

Kirja jäsentää kohteensa kannalta keskeiset alueet kolmen kentän triadiksi: **tiede – media ja journalismi – yhteiskunta**. Seuraavassa joitakin havaintoja eri kenttien käsittelystä.

Väliverronen keskeinen kriittinen teesi **tieteen** suuntaan on, että tieteen viestintä on mielletty ja mielletään edelleen liian suppeasti, pelkkänä ylhäältä alas suuntautuvana yksisuuntaisena kansanvalistuksena. Hänen mielestään kansaa kannattaisi kuunnella. Kirjassa on hyviä esimerkkejä siitä, mihin yksisuuntaisen viestinnän malli on johtanut. Esimerkiksi Britanniassa Hullun lehmän taudin torjunta epäonnistui juuri huonon viestinnän vuoksi.

Kun olen vuosikausia saarnannut tilastollisen lukutaidon puolesta, haluan puolustaa kansanvalistustakin. Tiedot siitä, että koululaisten matemaattisen osaamisen taso on viime vuosina laskenut nopeasti, korostavat erityisesti valistuksen merkitystä. Samaan tulokseen päätyy seuratesaan sosiaalisen median keskusteluja. Jotta tiedettä tai tilastoja ymmärtäisi, on osattava ajatella (siihenhän mm. matematiikka antaa välineitä).

Kun ajattelun perustaidot puuttuvat monilta aikuisiltakin, on kansanvalistus välttämätöntä. Monet tieteen väärintulkinnat ja paniikit syntyvät siitä ettei ymmärretä, miten tiedetään ja mitä ylipäätään voi tietää. Ja eihän Väliverronen valistuksen arvoa kiistä, mutta tieteen viestinnän eri käytäntöjä ja niiden välisiä suhteita olisi kirjassa voinut eritellä selkeämmin.

Kuvatessaan tieteen **yhteiskunnallista** asemaa Väliverronen tuo esiin havaintoja siitä, että uusia tieto-organisaatioita on viime vuosina syntynyt tiedeyhteisön rinnalle. Monet tutkijat uskovat, että tieteen asema ja käytännöt ovat olennaisesti muuttumassa. Uusien tiedontuottajien merkityksen korostaminen on perusteltua, joskin tiede ja yliopistolaitos menettelyineen nousevat kirjassa hieman itseisarvoiseen asemaan luotettavana tietona. Ollisi ollut hyvä huomata myös, että tieteellisen tutkimuksen rinnalla luotettavaa tietoa on tuottanut pyöreästi parin sadan vuoden ikäinen virallinen tilasto. Tieteen käytännöt eivät ole ennenkään olleet ainoa keino tuottaa luotettavaa tietoa.

**ESA VÄLIVERRONEN
JULKINEN TIEDE**
TAMPERE: VASTAPAINO 2016
223 S.

Mikä kiikastaa tiedeviestinnässä?

Tulkitsen, että Väliverronen on huolissaan tieteen autonomian kaventumisesta ja tieteen kaupallistumisesta. Kirja ei pyri löytämään ratkaisua autonomian ja yhteiskunnallisen hyödyllisyyden ongelmaan, mutta antaa hyviä näkökulmia keskusteluun. Samaa keskustelua on käyty myös tilastojen autonomiasta. Tilaustyönä tehty tiede tai tilasto eivät pysty ratkaisemaan kysymyksiä, joissa pitäisi katsoa raamien ulkopuolelle, mutta toisaalta vain käytännöllinen elämä synnyttää vastaamisen arvoisia kysymyksiä.

TILASTOT OVAT TIETEEN KÄYTÄNNÖLLINEN PIKKUVELI.

Kirjassa on hyvä kritiikki tieteen vaikuttavuuden mittauksen hankaluuksista ja mielettömyyksistä. Yksittäisen tutkimuksen yhteiskunnallisia vaikutuksia on vaikea mitata varsinkaan pidemmällä aikavälillä. Ajatellaanpa vaikka kännykkää. Kännyköiden voittokulku osoittaa kiistatta, miten tieteellinen tutkimus mullistaa yhteiskuntaa. Yksikään tutkimusrahoituksesta päättänyt taho ei olisi kuitenkaan pystynyt ennakoimaan, miten valtavasta muutoksesta on kyse. Eivätkä nykyisin käytössä olevat tieteen vaikuttavuusmittarit olisi antaneet siitä oikeaa kuvaa.

Triadin kolmas jäsen, **media ja journalismi**, näyttäisi pääsevän muita helpommalla. Ei sekään suoranaista synninpäästöä saa, mutta Väliverronen löytää ongelmiin syitä median ulkopuolelta. Hän kertoo esimerkiksi siitä, että monet virheeliset tiedeuutiset ovat saaneet alkunsa tutkimuslaitosten tiedottajien tai jopa tutkijoiden itsensä hypetyksestä (pari uutta esimerkkiä aiheesta, ks. <http://understandinguncertainty.org/importance-what-you-don%E2%80%99t-see>).

Vaikka median kyky käsitellä tilastoja ja tiedettä on kokemukseni mukaan kohentunut 1970- ja 80-lukuihin verrattuna, sen toimintatavoissa ja osaamisessa olisi kuitenkin edelleen runsaasti kohentamista. Kysymys ei ole pelkästään toimittajien taidoista ja asenteista, vaan koko koneiston toimintarakenteista, jossa uutuus ja yllätyksellisyys syrjäyttävät tiedon. Erityisesti hitaasti kiteytyvän tieteellisen tiedon kannalta se on aikamoinen ongelma. Tätä koskevaa analyysia olisin toivonut viestintätieteilijältä lisää.

Hyviä vaihtoehtoja tiedeviestintään tietenkin kehittyi koko ajan. Väliverronen esittelee esimerkkinä hyvästä tiedejulkaisemisesta tutustumisen arvoisen Conversation-verkkojulkaisun, joka ilmestyy Australiassa, Britanniassa ja USA:ssa.

Se julkaisee akateemisten asiantuntijoiden tekstejä ajankohtaisista uutisaiheista. Conversationilla näyttää riittävän lukijoita, ja sen jutut ovat yleensä hyviä uutisteemojen taustoittajia. Asiantuntevalle journalismillekin näyttäisi siis olevan tilaa.

Väliverronen pohtii luottamusta tieteeseen ja huomaa sen horjuvan maailmalla. Luottamuspuolan taustalla ovat paljastuneet tieteelliset väärinkäytökset ja huijaukset sekä kaupallisten intressien tunkeutuminen tutkimuksen ohjauksjärjestelmiin. Maailmalla puhutaan roskatieteen yleistyisestä (<http://arxiv.org/pdf/1605.09511v1.pdf>). Yksi osa luottamuksen ylläpitämistä olisi laatumokien hallinta. Viime aikoina monet yliopistot ja tutkimuslaitokset ovat sotkeutuneet tehtyjen virheiden peittelyyn ja paniikkireaktioihin, kun asiat ovat tulleet julkisiksi.

Tässä voisi hyvänä esimerkkinä viitata Euroopan tilastojen laatujärjestelmään. Se kokoaa joukon periaatteita ja toimenpiteitä väljäksi, mutta vankaksi laadun varmistusjärjestelmäksi. Virheitä se ei poista, mutta antaa hyvän pohjan niiden hallitsemiseen ja kunnolliseen viestintään. Olenaisista on että järjestelmällä on sen verran vahva status, että sitä on jokseenkin pakko noudattaa järjestelmään kuuluvissa organisaatioissa, jolloin ongelmatilanteissa ei tarvita improvisointia.

Tieteellisessä tutkimuksessa laadun varmistaminen on tietenkin huomattavasti monimutkaisempi kysymys kuin tilastoissa. Kuitenkin perinteinen vertaisarviointeihin pohjautuva tieteellinen julkaiseminen tieteellisen tutkimuksen laadun varmistajana näyttäisi olevan hidas ja altis kaikenlaiselle suhmuroinnille. Tutkimustuloksia tuodaan julkisuuteen yhä enemmän ennen tai kokonaan ilman vertaisarviointia, ja vertaisarviointien taso ja luotettavuus on asetettu kyseenalaiseksi. Väliverronen korostaa tieteen avoimuuden merkitystä osana laatukontrollia. Avoimuutta lisäksi esimerkiksi se, että tutkimusdatat saataisiin tulosten julkaisemisen jälkeen vapaaseen käyttöön.

Tuskinpa kukaan osaa ennakoida, minkälaisen roolin nopeasti kehkeytyvä datayhteiskunta antaa tiedon tuotannon perinteisille organisaatioille tieteelle ja viralliselle tilastolle. Eikä siihen pysty Väliverronenkaan, vaikka käykin huolellisesti läpi sosiaalisen median ja tietoverkkojen tieteelle tarjoamia ongelmia ja mahdollisuuksia. Kirja tarjoaa kuitenkin hyvän pohjan jatkotutkimuksille, ja voi vain toivoa että Väliverronen jatkaa tutkimuksia. ■

JUSSI MELKAS

Kirjoittaja on Tilastokeskuksen entinen tietopalvelujohtaja, joka on pitkään luennoinut Tilastokeskuksessa ja yliopistoissa tilastojen lukutaidosta ja tilastoinstituution kehityksestä.

Teollisuustuotanto kasvoi huhtikuussa

Teollisuustuotanto on joulukuusta lähtien noussut ja laskenut pari prosenttia vuorokausina. Huhtikuussa oli taas kasvun vuoro, koko teollisuuden työpäiväkorjattu tuotanto oli 2,1 prosenttia suurempi kuin vuoden 2015 huhtikuussa.

Tammi-huhtikuussa työpäiväkorjattu teollisuustuotanto kasvoi 0,3 prosenttia vuoden takaiseen verrattuna.

Kausitasoitettu tuotanto kasvoi huhtikuussa 1,8 prosenttia maaliskuuhun verrattuna. Maaliskuussa kausitasoitettu tuotanto väheni 1,8 prosenttia. Helmikuussa kausitasoitettu tuotanto kasvoi 1,9 prosenttia edelliseen kuukauteen verrattuna.

Päätoimialoista tuotanto kasvoi huhtikuussa eniten kaivostoiminnassa, 14,5 prosenttia. Kemianteollisuuden tuotanto kasvoi 6,6 prosenttia vuoden takaiseen verrattuna. Elintarviketeollisuuden tuotanto kasvoi huhtikuussa 2,7 prosenttia.

Päätoimialoista tuotanto väheni ainoastaan metsäteollisuudessa, jonka tuotanto väheni 1,9 prosenttia vuoden takaiseen verrattuna.

Huhtikuussa teollisuuden kapasiteetin käyttöaste oli 83,4 prosenttia, joka oli 2,4 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuotta aiemmin. Metsäteollisuuden kapasiteetista oli huhtikuussa käytössä 90 prosenttia eli 0,6 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuoden 2015 huhtikuussa. Metalliteollisuuden kapasiteetin käyttöaste oli huhtikuussa 85 prosenttia, joka oli 2,6 prosenttiyksikköä vuoden takaisesta suurempi.

Tilaukset edelleen miinuksella

Teollisuuden uusien tilausten arvo oli huhtikuussa 10,1 prosenttia pienempi kuin vuotta aikaisemmin. Tilaukset ovat laskeneet yhtäjaksoisesti kahdeksan kuukautta. Tammi-huhtikuun aikana tilaukset laskivat 6,6 prosenttia vuodentakaisesta.

Yritykset saivat huhtikuussa uusia tilauksia vuodentakaisesta enemmän vain tekstiiliteollisuudessa, toimialan tilaukset kasvoivat 11,4 prosenttia vuodentakaisesta. Muilla teollisuus-

den toimialoilla tilaukset laskivat. Kemianteollisuudessa tilaukset laskivat vuodentakaisesta 3,1 prosenttia, paperin, paperi- ja kartonkituotteiden valmistuksen toimialalla 8,8 prosenttia ja metalliteollisuudessa 12,4 prosenttia.

Lähteet: Tilastokeskus. Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi 2016 & Teollisuuden uudet tilaukset 2016, huhtikuu.

Talous lievässä nousussa alkuvuonna

Suomen bruttokansantuotteen volyyymi kasvoi ennakkotietojen mukaan tammi-maaliskuussa 0,6 prosenttia edelliseen vuosineljänneeseen verrattuna. Volyyymi tarkoittaa tietoa, josta hintojen muutosten vaikutukset on poistettu.

Vuoden 2015 ensimmäiseen neljänneeseen verrattuna työpäiväkorjattu bkt kasvoi 1,6 prosenttia.

Vuoden 2015 viimeisellä neljänneksellä bkt kasvoi tarkentuneiden tietojen mukaan 0,5 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 1,2 prosenttia vuodentakaisesta.

Tuotannon suhdannekuvaaja*

	Lokak. Marrask.	Jouluk.	Tammik.	Helmik.	Helmik.	
	2015	2016				
Muutos edell. kk-sta, kausitasoitettu, ja työpäiväkorjattu, %	-0,3	0,2	0,7	0,1	0,5	-0,4
Muutos edell. kk-sta, trendi, %	-0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1
Vuosimuutos, alkuperäinen, %	-2,0	0,9	3,3	-0,5	2,8	-0,5
Vuosimuutos, työpäiväkorjattu, %	-0,7	0,2	2,2	0,9	1,9	0,7

* Tilaston nimi oli aikaisemmin Kokonaistuotannon kuukausikuvaaja.

Kansantalous

	Volyymin muutos edellisestä vuodesta, %					
	2015*		2016*			
TOL 2008	1. nelj.	2. nelj.	3. nelj.	4. nelj.	1. nelj.	
Huoltotase						
Bkt markkinahintaan	0,2	0,8	0,5	1,3	1,5	
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	3,9	-5,1	-1,4	1,4	-2,2	
Kokonaistarjonta	1,2	-0,8	-0,1	1,2	0,2	
Tavaroiden ja palvelujen vienti	2,8	1,2	-2,4	0,7	-2,5	
Kulutusmenot	0,5	0,4	0,4	1,6	1,1	
julkiset	-0,9	-1,3	-1,6	0,4	-0,1	
yksityiset	1,2	1,2	1,3	2,0	1,7	
Investoinnit	-0,6	-1,3	-2,5	0,2	-0,1	
julkiset	-1,4	-2,5	-1,2	0,4	-2,8	
yksityiset	-0,5	-1,1	-2,8	0,2	0,6	
Kokonaiskysyntä **	0,3	-0,4	-1,4	1,0	0,0	
Toimialojen arvonlisäykset						
Maa-, metsä- ja kalatalous	-0,7	1,0	-0,1	0,8	0,6	
Koko teollisuus	-0,4	-0,2	-1,3	0,1	0,0	
Rakentaminen	-2,6	-0,5	2,1	3,6	6,9	
Kauppa	-1,5	-2,0	-0,6	1,4	2,2	
Kuljetus ja varastointi	0,1	-0,4	-0,1	0,9	1,4	
Kiinteistöalan toiminta	1,5	1,6	2,5	3,0	2,3	

* Ennakkotieto (kausitasoitettu ja työpäiväkorj. sarja)

** Pl. tilastollinen ero

Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi

TOL 2008	Kausitasoitettu Huhtik. 2016/ Maalisk. 2016*	Työpäiväkorjattu Huhtikuu 2016/ Huhtikuu 2015
<i>Volyymin muutos, %</i>		
Koko teollisuus (B,C,D,E)	1,8	2,1
Kaivostoiminta ja louhinta (B)	2,1	14,5
Teollisuus (C)	1,6	1,9
Elintarvikkeiden valmistus	0,3	2,3
Juomien valmistus	0,8	3,4
Sahatavaran ja puu- ja korkkituotteiden valmistus	-0,6	2,4
Paperin, paperi- ja kartonkituotteiden valmistus	-1,0	-4,5
Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	-2,9	-8,1
Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	1,7	5,8
Metallien jalostus	-0,9	7,8
Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	0,2	-4,5
Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	6,3	5,1
Huonekalujen valmistus	-1,6	-2,8
Sähkö-, kaasu- ja lämpö- ja ilmastointihuolto (D)	1,5	0,2
Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto (E)	7,7	5,8
Käyttötarkoituseräluokitus		
Raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet	0,6	0,1
Investointitarvat	2,5	6,1
Kestokulutustavarat	0,0	0,0
Muut kulutustavarat	1,9	3,0
Erikoisindeksi		
Elintarviketeollisuus	0,4	2,7
Metsäteollisuus	-0,4	-1,9
Kemianteollisuus	4,6	6,6
Sähkö- ja elektroniikkateollisuus	-0,6	0,4
Kone- ja metallituoteteollisuus	2,5	1,4

* Ennakkotieto

Viennin volyyymi pieneni ensimmäisellä neljänneksellä 1,1 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 2,6 prosenttia vuodentakaisesta. Tuonti väheni 1,8 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 2,2 prosenttia vuodentakaisesta.

Yksityisen kulutuksen volyyymi kasvoi ensimmäisellä neljänneksellä 0,6 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 1,7 prosenttia vuodentakaisesta. Kiinteän pääoman bruttomuodostus eli investoinnit kasvoivat 0,4 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 0,2 prosenttia vuodentakaisesta.

Lähde: Kansantalouden tilinpito 2016, 1. neljännes. Tilastokeskus

Palveluvienti veti vuonna 2015

Palvelujen vienti kasvoi yli kahdella miljardilla eurolla edellisvuoteen verrattuna vuonna 2015. Tuonin tason noustessa vain hieman palvelujen ulkomaankaupan ylijäämä lähes kaksinker- taistui vuodessa yli 4 miljardiin euroon.

Palveluja vietiin vuonna 2015 lähes 17 miljardin euron arvosta. Vienti kasvoi kaikissa palveluerissä posti- ja kuriiripalveluja lukuun ottamatta. Eniten vienti kasvoi rakentamisessa ja projektitoimituksissa sekä tietotekniikkapalveluissa.

Tietotekniikkapalveluja, rakentamista, projekteja...

Tietotekniikkapalvelujen vienti kattaa yli 40 prosenttia palvelujen viennistä. Tietotekniikkapalvelujen sekä rakentamisen ja projektitoimitusten vienti kasvoivat merkittävästi edellisvuoteen verrattuna. Viennin rakenne säilyi pääosin ennallaan rakentamisen ja projektitoimitusten kasvattaessa osuuttaan hieman.

Suurimmat tuontierät ovat tietotekniikkapalvelut, mainonta, markkinointi ja mielipideselvitykset, kaupankäyntiin liittyvät palvelut sekä luokittelemattomat liike-elämän palvelut. Luokittelemattomien liike-elämän palvelujen tuonti kasvoi merkittävästi edellisvuodesta.

Puolet palvelujen viennistä kohdistuu EU-maihin, joiden osuus kuitenkin väheni kuusi prosenttiyksikköä Aasian osuuden kasvaessa neljällä prosenttiyksiköllä 20 prosenttiin.

Palvelujen tuonti on alueellisesti tarkasteltuna vientiä keskittyneempää EU-maiden osuuden ollessa lähes 70 prosenttia. Palvelujen tuonnissa eri alueiden osuudet pysyivät ennallaan edellisvuosiin verrattuna.

Alueittain tarkasteltuna merkittävimmät kauppakumppanit ovat pysyneet samoina edellisvuoteen nähden. Palveluita viedään eniten Ruotsiin, Yhdysvaltoihin, Luxemburgiin, Britanniaan ja Saksaan. Aasian osuuden

kasvua viennistä selittävät Kiinan ja Etelä-Korean vientien kasvu. Kiina ohitti Japanin Aasian merkittävimpänä kauppakumppanina palvelujen viennissä.

Tuonnissa merkittävimmät kauppakumppanit ovat Ruotsi, Yhdysvallat, Saksa ja Britannia.

Kaikissa palveluerissä ainakin puolet tuonnista tulee EU-maista. Tuotannollisissa palveluissa sekä rakentamisessa ja projektitoimituksissa yli 90 prosenttia tuonnista tulee EU:n alueelta. Muiden liike-elämän palvelujen, rojal- tien ja lisenssimaksujen, huolto- ja korjauspalveluiden sekä posti ja kuriiripalveluiden tuonti on alueellisesti jakautuneempaa muihin palvelueriin verrattuna.

Palvelujen vienti on tuontia alueellisesti ja- jaantuneempaa. Kun rakentamisessa ja projektitoimituksissa lähes kaikki tuonti tulee EU-maista, on niiden vienti jakaantunut tasaisesti ympäri maailman. Ainoastaan tuotannollisia palveluja viedään lähes pelkästään Euroopan alueelle. Rojaltili ja lisenssimaksuja saadaan eniten Aasiasta. Myös Amerikan osuus rojalteista ja lisenssimaksuista on Eurooppaa suurempi.

Lähde: Palvelujen ulkomaankauppa 2015, Tilastokeskus

Liiketoiminnan suhdannekuvaajat

	Liikevaihtokuvaaja		Palkkasummakuvaaja	
	%-muutos Joulu-helmik. 2016/2015	%-muutos Tammi-helmik. 2016/2015	%-muutos Tammi-maalisk. 2016/2015	%-muutos Tammi-maalisk. 2016/2015
2010=100 TOL 2008				
Teollisuus	-1,2	-2,6	-1,2	-1,2
Rakentaminen	8,7	9,9	5,7	5,7
Kauppa	0,5	0,6	1,6	1,6
Muut palvelut	4,4	3,8	3,5	3,5

Kaupan liikevaihto

	Maaliskuu 2016/2015 %-muutos	Tammi-maalisk. 2016/2015 %-muutos
TOL 2008		
Kauppa yhteensä (G)	-3,3	-0,8
Moottoriajoneuvojen kauppa ja korjaus (45)	2,5	7,6
Tukkukauppa (46)*	-6,2	-3,2
Vähittäiskauppa (47)*	-0,8	-0,3
tavaratalokauppa	-3,4	-0,8
päivittäistavarakauppa	2,0	0,7

* Pl. Moottoriajoneuvojen kauppa

Rakennustuotanto

	Kolmen kuukauden summa ja vuosimuutos		
	1-3/2016	12/2015- 2/2016	11/2015- 1/2016
Myönnetty rakennusluvut 1000 m ³	7 535	6 743	6 666
%	-3,3	17,9	16,1
Aloitettut rakennushankkeet 1000 m ³	7 543	6 822	7 141
%	16,5	29,4	23,9
Valmistuneet rakennushankkeet 1000 m ³	5 790	6 672	7 171
%	-17,4	-17,9	-18,8

Konkurssit

TOL 2008	Tammi-maalisk. 2016	Tammi-maalisk. 2015	Vuosi- muutos, %
Vireille pantuja konkurssseja yht.¹⁾	691	705	-2,0
Maa-, metsä- ja kalatalous	16	22	-27,3
Teollisuus, kaivostoiminta, energia- ja vesihuolto	76	94	-19,1
Rakentaminen	157	158	-0,6
Kauppa	143	129	10,9
Kuljetus ja varastointi	54	48	12,5
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	60	52	15,4
Muut palvelut	177	197	-10,2
Toimiala tuntematon	8	5	60,0
Henkilökunta yhteensä¹⁾	3 676	3 475	5,8

1) Sisältää yhtiöt, yhteisöt ja yrittäjät

Enemmän avoimia työpaikkoja

Avoimia työpaikkoja oli vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 48 000, mikä on 9 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Avoimien työpaikkojen määrä väheni Helsinki–Uudenmaan suuralueella mutta lisääntyi muilla suuralueilla.

Neljä viidestä avoimesta työpaikasta eli 39 000 oli yksityisten yritysten omistamien toimipaikkojen tarjoamia, kun vuotta aiemmin vastaava osuus oli 75 prosenttia. Avoimien työpaikkojen määrä väheni vuoden takaiseen neljänneeseen verrattuna alle viiden hengen toimipaikoissa mutta lisääntyi suuremmissa toimipaikoissa.

Toimipaikan toimialan mukaan tarkasteltuna avoimet työpaikat lisääntyivät eniten toimialaryhmissä teollisuus, kaivostoiminta ja muu teollinen toiminta sekä kauppa, kuljetus ja varastointi, majoitus- ja ravitsemistoiminta.

Ensimmäisellä vuosineljänneksellä kaikista avoimista työpaikoista määräaikaisia oli 58 prosenttia, kun vuotta aiemmin vastaava osuus oli 55 prosenttia. Määräaikaisia avoimia työpaikkoja, joihin haettiin etenkin kesätyöntekijöitä, oli paljon esimerkiksi teollisuuden ja kaupan toimipaikoissa.

Työnantajien oman arvion mukaan avoimista työpaikoista 28 prosenttia oli ensimmäisellä vuosineljänneksellä vaikeasti täytettäviä, kun vuotta aiemmin vastaava osuus oli

25 prosenttia. Rakennusalan toimipaikoissa yli puolet avoimista työpaikoista koettiin vaikeasti täytettäviksi.

Lähde: Tilastokeskus. Avoimet työpaikat 2016, 1. neljännes.

Opiskelijoiden työttömyysriski kolminkertaistunut 80-luvulta

Vuoden 2014 lopun työikäisistä opiskelijoista oli työttömänä 14,8 prosenttia vuoden 2015 lopussa. Työttömyysriski kuvaa vuoden kulluttua työttömänä olleiden osuutta. Vuonna 1988 opiskelijoiden työttömyysriski oli alle viisi prosenttia.

Vuoden 2015 lopussa työttömiä oli yhteensä yli 370 000 henkeä. Työssäkäyntitilaston työttömyyttä koskevat tiedot perustuvat työ- ja elinkeinoministeriön työttömien työnhakijoiden rekisterin tietoihin.

Vuoden 2014 työikäisen (18–64-v.) väestön yleinen riski olla työttömänä vuoden 2015 lopussa oli 11,2 prosenttia. Vuotta aiemmin vastaava riski oli 10,7 prosenttia. Riski on kasvanut vuodesta 2011 asti, jolloin se oli 7,5 prosenttia.

Pääasiallisen toiminnan mukaan tarkasteltuna suurin työttömyysriski oli työttömillä, joista 56,1 prosenttia oli työttömänä sekä vuoden 2014 että 2015 lopussa. Riski pie-

nentyi hieman vuoden takaisesta tilanteesta, jolloin se oli 56,6 prosenttia. Työllisten työttömyysriski laski 4,7 prosentista 4,5 prosenttiin. Riski pienentyi myös varus- ja siviilipalvelusmiehillä.

Lähde: Työssäkäyntitilasto, Tilastokeskus

Ansiot nousivat alkuvuonna 1,3 prosenttia

Palkansaajien nimellisansiot nousivat tammi–maaliskuussa 1,3 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Reaaliansiot nousivat yhtä paljon kuin nimellisansiot koska kuluttajahinnat pysyivät ennallaan vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä.

Palkansaajien nimellisansiot kohosivat vuoden 2015 tammi–maaliskuusta vuoden 2016 vastaavaan ajanjaksoon yksityisellä sektorilla 1,3 prosenttia, valtiolla 1,9 prosenttia ja kuntasektorilla 1,0 prosenttia.

Palkansaajien säännöllisillä ansioilla tarkoitetaan säännöllisen työajan ansioita ilman tulospalkkioita ja muita epäsäännöllisesti maksettavia kertaeriä.

Vuoden 2015 ansiotasoindeksi perustuvat suurimmaksi osaksi toteutuneeseen ansiokehitykseen. Vuoden 2016 indeksi perustuvat sopimusvaikutusten ja liukumien arvioihin.

Lähde: Tilastokeskus. Ansiotasoindeksi 2016, 1. neljännes.

Työttömyys

	Huhtikuu		1. nelj.	
	Huhtikuu 2016	2015/2016 %-muutos	1. nelj. 2016	2015 %-muutos
Työttömät, 1 000 henkeä	264	-5,7	255	-0,6
Miehet	145	-6,2	140	-2,6
Naiset	119	-5,1	115	1,8
15–24-vuotiaat	94	0,7	67	-7,9
Työttömyysaste, %	9,8	-0,5 yks.	9,6	-0,1 yks.
Miehet	10,5	-0,7 yks.	10,2	-0,3 yks.
Naiset	9,1	-0,4 yks.	9,0	0,2 yks.
Työttömyysaste ikäryhmittäin, %				
15–24-vuotiaat	28,7	0,1 yks.	23,1	-1,5 yks.
25–34-vuotiaat	9,9	0,6 yks.	9,6	-0,8 yks.
35–44-vuotiaat	6,3	-1,0 yks.	7,1	0,1 yks.
45–54-vuotiaat	6,9	0,1 yks.	8,0	1,1 yks.
55–64-vuotiaat	6,4	-2,9 yks.	7,9	0,0 yks.
15–64-vuotiaat	10,1	-0,5 yks.	9,8	-0,1 yks.
Työttömyysaste aluehallintovirastojen (AVI) mukaan, %				
Etelä-Suomen AVI	8,6	-0,2 yks.	8,3	-0,5 yks.
Lounais-Suomen AVI	8,9	-2,0 yks.	10,6	0,4 yks.
Itä-Suomen AVI	10,7	-1,7 yks.	11,2	0,7 yks.
Länsi- ja Sisä-Suomen AVI	11,1	-0,4 yks.	10,2	0,1 yks.
Pohjois-Suomen AVI	11,9	0,5 yks.	11,4	-0,4 yks.
Lapin AVI yks.	12,6	1,2 yks.

Työllisyys

	Huhtikuu		1. nelj.	
	Huhtikuu 2016	2015/2016 %-muutos	1. nelj. 2016	2015 %-muutos
1 000 henkeä				
15–74-vuotias väestö	4 109	0,2	4 110	0,2
Työvoima yhteensä	2 686	-0,8	2 651	0,1
Työvoimaosuus, %	65,4	-0,7 yks.	64,5	-0,1 yks.
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat), %	67,9	0,2 yks.	67,1	0,4 yks.
Miehet	60,3	0,1 yks.	67,6	0,8 yks.
Naiset	57,6	-0,7 yks.	66,7	0,1 yks.
Työlliset	2 422	-0,3	2 396	0,2
Miehet	1 243	0,4	1 227	0,7
Naiset	1 179	-1,0	1 169	-0,3
Työlliset ammattiaseman mukaan				
Yrittäjät ja yrit.perheenjäsenet	341	-9,0	343	-1,6
Palkansaajat	2 080	1,3	2 053	0,5
Palkansaajat työsuhteen mukaan				
Jatkuva työsuhde	1 771	0,3	1 777	1,0
Määräaikainen työsuhde	309	7,8	276	-2,3
Palkansaajat työajan mukaan				
Kokoaikatyölliset	1 764	1,0	1 730	0,2
Osa-aikatyölliset	316	3,3	324	2,5
Työvoiman ulkopuolella olevat	1 423	2,3	1 459	0,4

Lisätietoja: www.tilastokeskus.fi/tyovoimatutkimus

Inflaatio pysyi 0,3 prosentissa

Kuluttajahintojen vuosimuutos oli toukokuussa 0,3 prosenttia, kuten huhtikuussakin.

Toukokuussa kuluttajahintoja nosti vuoden takaiseen verrattuna ajoneuvoveron, hoitovastikkeen, sairaalamaksun ja korvattavien reseptilääkkeiden kallistuminen. Laskua edellisvuoteen verrattuna eniten oli polttonesteiden ja asuntolainan keskkoron kuluttajahinnoissa.

Euroalueella yhä nollassa

Yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin ennakkotietojen mukaan euroalueen inflaatio oli toukokuussa -0,1 prosenttia. Huhtikuussa se oli -0,2 prosenttia. Suomen vastaava inflaatio oli toukokuussa 0,3 prosenttia.

Yhdenmukaistetussa kuluttajahintaindeksissä ei ole mukana omistusasumista, rahapelejä, kulutus- ja muiden luottojen korkoja, omakotitalon palovakuutusta eikä ajoneuvovero. Yhdenmukaistettuun kuluttajahintaindeksiin kuuluvat kulutuserät ja laadintasaännöt on määritelty EU-asetuksin.

Lähde: Kuluttajahintaindeksi, Tilastokeskus

Asunnot kallistuivat

Vanhojen kerros- ja rivitaloasuntojen hinnat koko maassa nousivat 2,1 prosenttia maaliskuusta huhtikuuhun. Pääkaupunkiseudulla hinnat nousivat 4,7 prosenttia, kun taas muualla Suomessa hinnat laskivat 0,2 prosenttia. Edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan ver-

rattuna hinnat nousivat koko maassa 1,7 prosenttia. Pääkaupunkiseudulla hinnat nousivat 3,3 prosenttia edellisvuodesta ja muualla Suomessa 0,3 prosenttia.

Vanhojen omakotitalojen hinnat nousivat vuoden ensimmäisellä neljänneksellä koko maassa keskimäärin 1,5 prosenttia edellisvuodesta. Pääkaupunkiseudulla hinnat laskivat 0,2 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna, kun taas muualla maassa hinnat nousivat 1,7 prosenttia.

Lähde: Tilastokeskus. Osakeasuntojen hinnat & Kiinteistöjen hinnat.

Vanhojen asuntojen ja omakotitalojen hinnat*

Kerrostaloasuntojen hinnat ja hintaindeksi 2010 = 100	1. nelj. 2015	2. nelj. 2015**	3. nelj. 2015**	4. nelj. 2015**	1. nelj. 2016**
Koko maa, €/m ²	2 423	2 414	2 414	2 422	2 447
Nimellishintaindeksi	106,9	107,2	107,4	107,5	108,3
vuosimuutos, %	-0,7	-1,1	-0,7	0,6	1,3
Pääkaupunkiseutu, €/m ²	3 729	3 681	3 724	3 750	3 786
Nimellishintaindeksi	111,1	110,8	111,6	112	113,1
vuosimuutos, %	0,0	-1,4	0,3	1,4	1,8
Muu maa, €/m ²	1 695	1 707	1 684	1 681	1 700
Nimellishintaindeksi	102	103,2	102,7	102,4	103
vuosimuutos, %	-1,6	-0,8	-1,8	-0,3	0,8
Omakotitalojen nimellishintaindeksi 2005=100					
Koko maa	120,1	124,1	120,5	120,6	
vuosimuutos, %	-1,3	1,9	-0,3	1,1	
Omakotitalotonttien nimellishintaindeksi 2005=100					
Koko maa	138,7	139,0	132,1	149,6	
vuosimuutos, %	-6,2	-11,1	-9,8	-2,6	

* Vanhalla asunnolla tarkoitetaan asuntoa, joka ei ole valmistunut tarkasteluvuonna tai sitä edeltävänä vuonna

** Ennakkotieto

Kuluttajahintaindeksi (2010=100)

	Huhtik. 2016	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Kokonaisindeksi	100,4	0,3	0,3
Elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat	99,6	0,3	-0,9
Alkoholijuomat, tupakka	100,3	0,1	0,5
Vaatetus ja jalkineet	101,7	1,2	-0,4
Asuminen, vesi, sähkö, kaasu ja muut polttoaineet	100,1	0,0	0,7
Kalusteet, kotitalouskoneet ja yleinen kodinhoito	99,9	-0,2	-0,9
Terveys	108,6	2,9	8,8
Liikenne	98,6	0,6	-1,5
Viestintä	100,8	0,0	-0,2
Kulttuuri ja vapaa-aika	99,7	0,0	-0,5
Koulutus	102,0	0,1	2,5
Ravintolat ja hotellit	101,3	-0,1	1,7
Muut tavarat ja palvelut	99,8	-0,1	0,1
Elinkustannusindeksi 1951:10=100	1 913		

Palkansaajien ansiotasoindeksi ja ansioiden vuosimuutokset

	2010=100 1. nelj. 2016*	Vuosi- muutos %	Kuukausiansiot ¹⁾ , €** 1. nelj. 2016*
Palkansaajaryhmä / sektori			
Yhteensä	112,1	1,3	3 365
Tuntipalkkaiset	110,6	1,1	2 720
Kuukausipalkkaiset	112,5	1,3	3 503
Miehet	111,2	1,3	3 674
Naiset	112,9	1,3	3 064
Sektori			
Yksityinen ja muut	112,1	1,3	3 451
Kunnat	111,0	1,0	3 026
Valtio	115,4	1,9	3 829
Muut	112,8	1,5	..

¹⁾ Palkansaajien keskimääräiset kuukausiansiot

* Ennakkotieto

** Reaaliansioiden vuosimuutos oli ennakkotietojen mukaan 1. neljänneksellä 1,3 prosenttia.

Tuottajahintaindeksit (2010=100)

	Huhtikuu 2016	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Teollisuuden tuottajahintaindeksi	100,2	0,0	-4,7
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, kotimaiset tavarat	102,6	0,0	-4,1
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, vientitavarat	97,1	0,0	-5,4
Vientihintaindeksi	97,2	0,0	-5,5
Tuotintahintaindeksi	94,5	0,2	-8,3
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	101,9	0,0	-4,3
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	105,4	-0,1	-3,8

Rakennuskustannusindeksi (2010=100)

	Huhtikuu 2016	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Ammattimainen uudisrakentaminen			
Kokonaisindeksi	100,3	0,1	0,3
Työ	100,9	-0,4	0,9
Tarvikkeet	99,8	0,4	-0,1
Palvelut	100,0	1,5	0,2

Suomen väestö keskittyy kaupunkeihin ja etelään

Vuosikymmeniä jatkunut Suomen kaupungistumiskehitys jatkuu yhä eikä näytä hidastumisen merkkejä. Väki muuttaa erityisesti suuriin yliopistokaupunkeihin ja niiden ympäriskuntiin – sen sijaan erityisesti maaseutumaiset kunnat kärsivät muuttotappiosta. Yli kolmannes väestöstä asuu sadan kilometrin säteellä Helsingistä.

Kartta 1 esittää Suomen väestön maantieteellisen sijainnin sadan kilometrin välein Helsingin keskustasta lähtien. Väestö on keskittynyt Etelä-Suomeen: Viidennes Suomen asukkaista, yli miljoona henkeä, asuu 20 kilometrin säteellä Helsingin keskustasta. Kolmannes väestöstä asuu sadan kilometrin säteellä Helsingistä, ja yli puolet 200 kilometrin säteellä. Yli 500 kilometrin päässä Helsingistä asuu alle kymmenen prosenttia väestöstä.

Kaupunkimaiset kunnat saaneet muuttovoittoa jo yli puoli vuosisataa

Kaupunkimaiset kunnat ovat saaneet muuttovoittoa muista kunnista lähes yhtäjaksoisesti jo yli 60 vuoden ajan – maaseutumaisia kuntia on taas koetellut muuttotappio (viivadiagrammi). Kuntien välinen muuttoliike oli hyvin vilkasta 1950–1970-luvuilla.

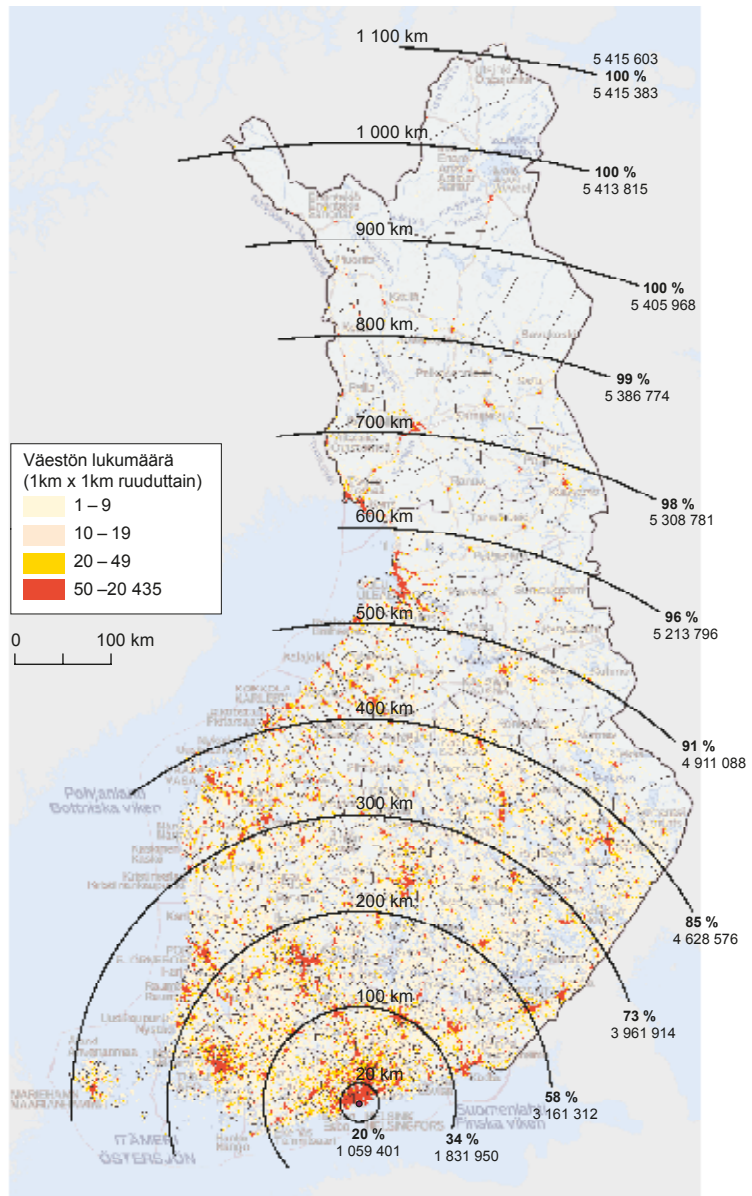
”Suureksi muutoksi” kutsutun ajanjakson aikana Suomi vaurastui ja alkoi muuntua maatalousyhteiskunnasta teolliseksi yhteiskunnaksi. Suuret ikäluokat aikuistuivat ja muuttivat kaupunkeihin. Moni lähti yliopistoihin opiskelemaan, ja väestön koulutustaso nousi nopeaa vauhtia. Suomalaiset kaupungit eivät pysyneet ottamaan vastaan koko nopeasti kasvannutta työkäistä väestöstä, ja Suomesta muuttikin saman ajanjakson aikana ulkomaille, lä-

hinnä Ruotsiin, satoja tuhansia ihmisiä.

1970-luvun lopusta 1990-luvun alkuun muuttoliike eri kuntaryhmien välillä hiljeni. 1990-luvun alun jälkeen muuttoliike on vaihdellut. Kaupunkimaisiin kuntiin muutettiin vilkkaasti 1990-luvun puolivälissä, ja 2000-luvun alkupuolella muuttoliike hiljeni.

2010-luvun aikana muuttoliike kaupunkimaisiin kuntiin on jälleen kasvanut vuosi vuodelta, mutta 1950–1970-lukujen huippulukemista ollaan vielä kaukana.

KARTTA 1. Väestömäärä 1 km x 1 km ruuduittain ja väestön jakautuminen Helsingistä lähtien buffereittain Suomessa, 2015

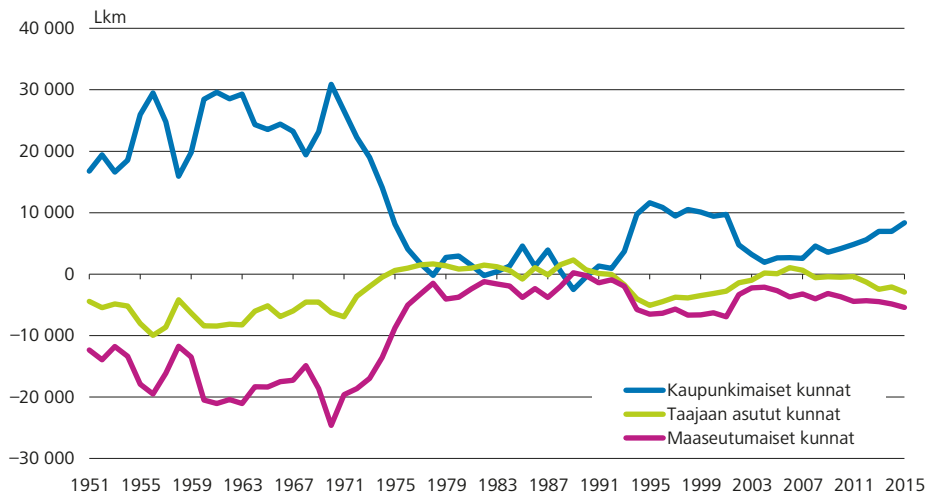
Lähde: Tilastokeskus, avoin 1 km ruutuaineisto http://www.stat.fi/tup/rajapintapalvelu/inspire_aineistot.html
Taustakartta: Maanmittauslaitoksen Taustakarttarasterisarja 06/2016 aineistoa

Kolme neljästä suomalaisesta kunnasta muuttotappiokuntia

Suomen 313 kunnasta 74 prosenttia koki tappiota kuntien välisessä muutossa vuonna 2015 (kartta 2). Kuntien välisen muuton voittajia ovat erityisesti suuret yliopistokaupungit ympäriskuntineen: pääkaupunkiseutu sekä Turun, Tampereen, Seinäjoen, Jyväskylän ja Kuopion seudut.

Muuttotappiokuntia on kaikkialla Suomessa, mutta ne ovat tyypillisesti maaseutumaisia

Kuntien välinen nettomuutto 1951–2015*

*Aluejako 1.1.2016
Lähde: Tilastokeskus, väestötilastot

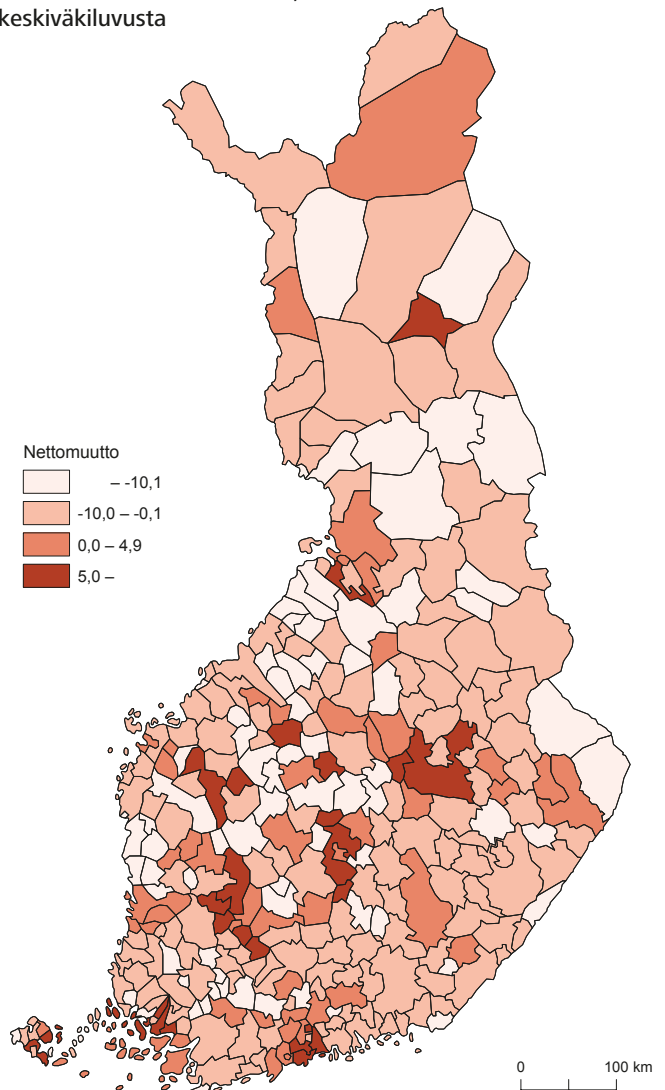
tai taajaan asuttuja kuntia. Muuttotappiota saa toki myös moni kaupunkimainen kunta, ja suhteellisesti suuria kuntien välisen muuton voittoja on myös joissain maaseutumaisissa kunnissa, kuten Pelkosenniellä ja monissa Ahvenanmaan kunnissa. Kannattaa kuitenkin muistaa, että väkiluvultaan hyvin pienessä kunnassa jo muutaman asukkaan muutto kuntaan voi tarkoittaa prosentuaalisesti suurta lisäystä.

Vuonna 2015 yli 10 000 asukkaan kunnista suhteellisesti suurinta kuntien välisen muuton muuttovoitto oli Sipoossa, Kaarinassa ja Ylöjärvellä. Suurinta muuttotappio oli Lieksassa, joka menetti kuntien välisessä muutossa viidenneksen väkiluvustaan. Seuraavaksi suurinta suhteellinen muuttotappio oli Alajärvellä ja Kurikassa. Absoluuttisesti eniten kuntien välistä muuttovoittoa saivat Helsinki, Vantaa, Espoo ja Turku, muuttotappiota taas Kouvolaa, Raaheta ja Lohja.

Kuntien välisen nettomuuton lisäksi kuntien väkilukuun vaikuttaa syntyneiden ja kuolleiden määrä sekä kansainvälinen muuttoliike. Korkea maahanmuutto tai suuri syntyneiden määrä suhteessa kuolleisiin vaikuttaa osassa kuntia siten, että väkiluku ei vähene – huolimatta tappiollisesta kuntien välisestä muutosta.

Usein kuntien välinen muuttotappio kuitenkin kulkee käsi kädessä vähäisten syntyneiden, vähäisen maahanmuuton sekä suuren kuolleiden määrän kanssa.

KARTTA 2. Kuntien välinen nettomuutto, promillea keskväkiluvusta

Lähde: Tilastokeskus, väestötilastot

SIJOITA AJATTELUUN!

YHTEISKUNTAPOLITIikka
3/2016

Perhemuodon yhteys hyvinvointiin

Häpeää ja laiskuutta

Luottamus eläketurvaan

HEIKKI HIILAMO: Miten perustulokokeilu onnistuisi?
JARI KIRSILÄ: Kilpailun tutkimusrahoituksen seuraukset

YHTEISKUNTAPOLITIikka on hyvinvointitutkimuksen avoin foorumi, jossa kuuluu ajattelun ääni. YP:n jutuilla on taipumusta saada julkisuutta, herättää uteliaisuutta, virittää keskustelua ja käynnistää toimenpiteitä.

Eikä maksa paljon: vuosikerran (kuusi numeroa) hinta on kestopilauksena 40 euroa ja opiskelijatilauksen hinta 22 euroa.

Tilaukset: thl.fi/yp, puh. 03 4246 5304 tai asiakaspalvelu@kustantajapalvelut.fi
Tietoa tuoreimmasta numerosta, arkiston, YP-radion ja blogit löydät osoitteesta:

YHTEISKUNTAPOLITIikka

@YPLEHTI

THL.FI/YP